

eman ta zabal zazu

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

EKONOMIA ETA ENPRESA ZIENTZIEN FAKULTATEA

FINANTZA EKONOMIA I SAILA

ASEGURUAREN TEORIA OROKORRA

OCW
OpenCourseWare

Mikel Alayo Anasagasti

Ikasmaterial hau egiteko, hainbat urtez Euskal Herriko Unibertsitatean irakasle izandako Pedro L. Mier Aras doktorearen laguntza eta aholkuak jaso ditut, berak inork baino hobeto ezagutzen baitu sektore aseguratzailea.

AURKIBIDEA

A.- ASEGURUARI BURUZKO SARRERA

1. Gaia: ASEGURUA: BEHARRIZANA ETA ARRISKUA	3
1.1.- Beharrizana eta arriskua.....	3
1.2.- Ziurgabetasuna eta probabilitatea	4
1.3.- Arriskuari aurre egiteko moduak	5
1.4.- Asegurua	6
2. Gaia: ASEGURUAREAN KONTZEPTUAK ETA GIZA FUNTZIOA	7
2.1.- Aseguruaren kontzeptua	7
2.2.- Aseguruaren gizarte eta solidaritate funtzioak.....	9
2.2.1.- Aseguruaren gizarte funtzioa.....	9
2.2.2.- Asegurua solidaritate moduan	11
2.3.- Aseguruaren aplikazio esparrua.....	13
2.4.- Asegurua zientzia desberdinen objektu moduan.....	14

B.- ASEGURUA ETA BERE BILAKAERA HISTORIKOA

3. Gaia: ASEGURUA ETA BERE BILAKAERA HISTORIKOA	16
3.1.- Sarrera.....	16
3.2.- Bilakaera historikoa	17
3.3.- Historiaurrea: aurrekariak eta sistema preaseguratzaileak.....	17
3.3.1.- Historiaurreko lehenengo aroa.....	18
3.3.2.- Historiaurreko bigarren aroa.....	21
3.4.- Historia: itsas asegurutik gaur egunera.....	22
3.4.1.- Historiako lehenengo aroa	23
3.4.2.- Historiako bigarren aroa	26
3.4.3.- Historiako hirugarren aroa.....	29

C.- ASEGURUAREN OINARRIZKO PRINTZIPIOAK

4. Gaia: ASEGURUAREN OINARRIZKO PRINTZIPIOAK	30
4.1.- Arrisku masa baten kontratazioaren printzipioa	30
4.2.- Arriskuen hautaketa eta sakabanaketaren printzipioa.....	31
4.3.- Aseguratutako Zenbatasunaren homogeneotasunaren printzipioa.....	32
4.4.- Koasegurua eta Berrasegurua	34

D.- ASEGURUEN ELEMENTUAK ETA MOTAK

5. Gaia: ARRISKUA ASEGURUAN	36
5.1.- Arriskua: kontzeptua.....	36
5.2.- Arriskuaren elementuak eta baldintzak.....	37
5.3.- Arrisku motak	38
5.3.1.- Arrisku ekonomikoak eta extra-ekonomikoak.....	38
5.3.2.- Arrisku afektiboak	39
5.3.3.- Kapital arriskuak.....	40
5.3.4.- Arrisku fisikoa eta morala	40
5.4.- Aseguratu ezin daitezkeen arriskuak	41
6. Gaia: ASEGURU MOTAK	43
6.1.- Aseguru motak.....	43
6.2.- Giza aseguruak: kontzeptua eta ezaugarriak.....	44
6.3.- Gizarte segurantza	46
6.4.- Aseguru pribatuak: kontzeptua eta ezaugarriak.....	48
7. Gaia: ARRISKUEN HAUTAKETA	57
7.1.- Arriskuen hautaketa	57
7.2.- Hautaketa pertsonen aseguruetan.....	58
7.3.- Hautaketa beste aseguru mota batzuetan	64
7.4.- Hautaketa irizpideak	66
7.5.- Arriskuen zainketa	68
8. Gaia: INTERESA ASEGURUAREN OBJEKU MODUAN	69
8.1.- Interesa: kontzeptua	69
8.2.- Interesaren elementuak	71
8.3.- Interesen sailkapena.....	72
8.4.- Interesaren legezatasun eza eta zehaztapena	72

E.- ASEGURUAREN ELEMENTU PERTSONALAK

9. Gaia: ASEGURATZAILEA	74
9.1.- Aseguratzailerak: kontzeptua eta definizioa	74
9.2.- Aseguratzailerak motak	75
9.3.- Izaera publikoko aseguratzailerak.....	77
9.4.- Aseguruaren Kontentsazio Partzuergoa	79

10. Gaia: ASEGURUEN SOZIJETATE ANONIMOA	83
10.1.- Aseguruen sozietate anonimoa	83
10.2.- Ezaugarri garrantzitsuenak	83
10.3.- Aseguruen sozietate anonimoetako kapital soziala.....	85
10.4.- Kapital sozialaren izaera eta zifra minimoak.....	86
11. Gaia: ASEGURU MUTUALITATEAK ETA KOOPERATIBAK	89
11.1.- Aseguru mutualitateak eta kooperatibak.....	89
11.2.- Mutualitate motak	90
11.3.- Legedia	91
11.4.- Mutualitateen abantailak eta desabantailak	94
11.5.- Borondatezko Gizarte Aurreikuspenerako Erakundeak.....	95
11.5.1.- Aurreikuspenerako mutualitateei sarrera.....	95
11.5.2.- Borondatezko Gizarte Aurreikuspenerako Erakundeak	97
11.5.3.- Borondatezko Gizarte Aurreikuspenerako Erakundeen garrantzia aurreikuspen planetan.....	100
12. Gaia: HARTZAILEA, ASEGURATUA ETA ONURADUNA	102
12.1.- Aseguru kontratuko beste elementu pertsonalak	102
12.2.- Aseguruaren hartzailea	102
12.3.- Aseguratua	104
12.4.- Onuraduna.....	105
12.5.- Elementu pertsonalen egoeraren araberako modalitate desberdinak	106
F.- ASEGURUAREN TEKNIKA	
13. Gaia: PRIMA, ASEGURUAREN PREZIOA	109
13.1.- Prima: kontzeptua	109
13.2.- Primaren ezaugarriak	110
13.3.- Primaren faktore erabakigarriak	112
13.4.- Prima motak.....	116
14. Gaia: HORNIDURAK ASEGURU ENPRESETAN	119
14.1.- Hornidurak aseguru enpresetan	119
14.1.1.- Hornidurak.....	119
14.1.2.- Ondare erreserbak.....	120
14.2.- Aseguruaren hornidura teknikoak.....	121

14.2.1.- Bizi-aseguruen hornidura.....	124
14.2.2.- Kontsumitu ez diren primen hornidura.....	127
14.2.3.- Prestazioen hornidura	129
14.2.4.- Irabazietan parte-hartzearen eta itzulketen hornidurak.....	130
14.2.5.- Egonkortze hornidurak	131
14.2.6.- Beste hornidura batzuk	131
14.3.- Horniduren inbertsioa eta balorazioa	132
15. Gaia: KALTE-ORDAINKETEN PRINTZIPIOA	134
15.1.- Kalte-ordainketen printzipioa	134
15.2.- Kalte-ordainketen printzipioaren fundamentuak	135
15.3.- Kalte-ordainketen printzipioaren irismena	136
15.4.- Kalte-ordainketen printzipioaren ondorioak.....	136
16. Gaia: ASEGURATUTAKO ZENBATUSUNA	139
16.1.- Ezbeharren egungo balio	139
16.2.- Aseguratutako zenbatusuna.....	142
16.3.- Aseguratutako zenbatusunaren eraketa.....	144
16.4.- Aseguru osoa, infrasegurua eta gainasegurua.....	146
16.5.- Aseguraketa erak	148
17. Gaia: ASEGURATZAILEAREN PRESTAZIOA	150
17.1.- Aseguratzaillearen prestazioa	150
17.2.- Prestazioaren neurria.....	151
17.3.- Kaltearen balorazioa	154
17.3.1.- Aseguruak balio errealera	155
17.3.2.- Aseguruak birjarpen baliora	155
17.4.- Arau proportzionala eta bere funtzionamendua.....	156
18. Gaia: ASEGURATZAILEAREN PRESTAZIOA II	160
18.1.- Poliza berean estalitako arriskuak.....	160
18.1.1.- Likidazio globala	160
18.1.2.- Artikuluen banakako likidazioa.....	161
18.1.3.- Konpentsazio bidezko likidazioa.....	161
18.2.- Aseguruak prima aplikagarrira	162
18.3.- Arau proportzionalaren ezabatzea	163
18.4.- Kalteak aseguruaren kargura: frankizia eta derrigorrezko agerikoa	165

18.4.1.- Derrigorrezko agerikoa.....	165
18.4.2.- Frankizia	166
18.5.- Aseguruaren erlazioaren amaiera.....	167

G- SEKTORE ASEURATZAILKO BESTE ELEMENTUAK

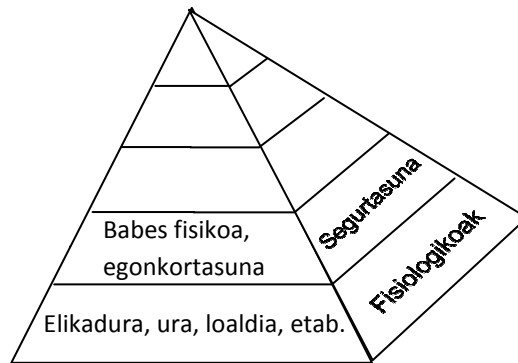
19. Gaia: BERRASEGURUA.....	168
19.1.- Berrasegurura sarrera.....	168
19.2.- Berraseguruaen definizioa eta elementuak	170
19.3.- Berraseguruaen ezaugarriak	171
19.4.- Berraseguruaen sailkapena	172
20. Gaia: BITARTEKARITZA ASEURUETAN	178
20.1.- Aseguruaren kontratazioaren kudeaketa	178
20.2.- Aseguruaren bitartekariak: agenteak eta artekariak	181
20.3.- Bitartekariaren ordainsaria: komisia	183
21. Gaia: ASEURUA ETA GARAPEN EKONOMIKOA.....	186
21.1.- Asegurua garapen ekonomikoaren funtzioa.....	186
21.2.- Menpekotasunaren arrazoiak	187
21.3.- Asegurua garapen ekonomikorako baldintza.....	189
22. Gaia: ASEURUA ESPAINIAN.....	192
22.1.- Asegurua Espainian	192
22.1.1.- Hastapenak.....	192
22.1.2.- Lehenengo enpresak	193
22.2.- Sektore aseguratzailearen bilakaera- aseguru XX. mendeko Espainian 1966ra arte.....	195
22.2.1.- 1900-1914 periodoa	196
22.2.2.- 1914-1935 periodoa	196
22.2.3.- 1936-1940 periodoa	198
22.2.4.- 1940-1966 periodoa	199
22.3.- Aseguru XX. mendeko Espainian - sektore aseguratzailearen analisisa 1967tik aurrera	201
22.3.1.- 1967-1985 periodoa	202
22.3.2.- 1986tik aurrerako periodoa.....	205

1. GAIA: ASEGURUA: BEHARRIZANA ETA ARRISKUA

1.1.- BEHARRIZANA ETA ARRISKUA

Aseguruaren funtsa atal honen izenburuan adierazten diren bi kontzeptuek osatzen dute, hau da, beharrizanak eta arriskuak.

Abraham Maslow-ek ezarritako beharrizanen hierarkiaren arabera, behin oinarrizko beharrizanak (edo fisiologikoak) asebate direnean, bigarren maila baten segurtasunerako beharrak egongo lirateke. Honela, aserik dagoen pertsona batek goserik ez duen modu berean, pertsona seguru batek ez du arriskua sentitzen.

Abraham Maslow-k gizakiaren nahiak bost kategoriatan sailkatu zituen: (1) Fisiologikoak edo oinarrizkoak, (2) segurtasunekoak edo babesekoak, (3) estima soziala edo partaidetza sentimenduak, (4) errespetua, prestigioa, gizarteko estatusa, eta (5) norberaren errealizazioa eta garapen pertsonala.

Beraz, segurtasuna bigarren mailako beharrizan moduan aurkezten zaigu. Hala ere, ukazina da gizateriaren hasieratik, norbanakoek bazekitela beharrizanak asetzeko zeukaten asmoa garapen ekonomiko eta sozialeko fenomenoetara lotuta zegoela.

Fenomeno hauek zerikusia izango dute beharrizanak asebetetzeko helburuarekin, norbanakoek jarduera ekintzaileak martxan jartzearekin.

Jarduera hauek etorkizunean izango dituzten emaitzak ausazko aldagai batzuen menpe egongo dira, ziurgabetasuna sortuko dutenak.

Ziurgabetasuna egoera mental bat da, zeinek pertsona baten ezagutza maila, susmoak eta usteak edozein konturen inguruan islatzen dituen. Honenbestez, ziurgabetasuna aldatu egingo da pertsona bakoitzaren ikuspuntuaren arabera eta ondorioz, aldagai guztiz subjektiboa izango da. Honenbestez, ziurgabetasuna modu objektibo baten balioesteko asmoarekin beste kontzeptu berri bat azaltzen da, **arriskua**. Arriskuak, ziurgabetasuna gertakarien bilakaeran barneratuta dagoela kontsideratzen du, eta beraz, ziurgabetasun subjektiboa beronen interpretazio bat izango dela. Arriskua honenbestez, fenomeno kaltegarri bat zoriz gertatzeko posibilitatea da.

1.2.- ZIURGABETASUNA ETA PROBABILITATEA

Ziurgabetasuna egoera mental bat da, gizakiaren ezagutzaren inperfekzio batetik eratorrita dagoena, eta ez duena prozesu objektibo naturalaren parte osatzen. Inperfekzio hau nolabait konpontzeko asmoarekin, eta gertaerak ustekabean gertatzen direnean lege batzuk jarraitzen dituztela ikusirik, probabilitateaz baliatzen gara fenomenoak azaltzeko. Probabilitatea ez da behatzailearen pertzepzio pertsonalen menpean egongo, hau da, behatzailearen ikuspuntuarekiko independentea izango da. Honela, egoera desberdinen estimazioa egitea ahalbidetuko du, aurretiaz gertatutako egoeren ezagutzatik abiatuz.

Ziurgabetasun maila ez da beti bat etorriko probabilitatearekin. Probabilitatea nulua bada, ziurgabetasuna ere nulua izango da, baina bi kontzeptuak ez dira zentzu berean hasiko. Honela, probabilitatearen maila maximoa daukagunean, ziurtasun egoera baten egongo ginateke, eta beraz ez da ziurgabetasunik

egongo. Honenbestez, esan dezakegu ziurgabetasun maila maximoa ekiprobabilitate puntuan aurkituko dugula.

Ziurgabetasuna eta probabilitatearen artean desberdintzea garrantzitsua izango da arriskuaren izaera modu egokian zehazteko. Arriskua ziurgabetasunaren ikuspuntu objektiboa izanda, bere balorazioa probabilitatearen bitartez gauzatzen da, eta honela, behatzailearen borondatearekiko independentea izango da.

1.3.- ARRISKUARI AURRE EGITEKO MODUAK

Edozein norbanakok arrisku baten aurrean jokabide desberdinak izan ditzake:

- *Arriskua saihestu*: jarduera mota batzuetan ez du parte hartuko.
- *Arriskua murriztu*: neurri desberdinak har ditzake aurkako fenomenoak edo fenomeno kaltegarriak gertatzeko probabilitatea murrizteko.
- *Arriskua onartu*: arrisku honek dakartzan ziurgabetasun egoerak onartu ditzake.

Hiru neurri hauek norbanako indibidualek izan ditzaketan jokabide desberdinak dira. Arriskuen onarpena ez da bateraezina izango bere murrizketarekin.

Badaude arriskuari aurre egiteko beste modu batzuk ere, sozietatean edo kolektibitatean bakarrik gauzatu ahalko direnak. Hauek, arriskuen transferentzia, elkartzea eta banaketa dira.

Arestian esan bezala, jarduera ekonomikoaren emaitzak zorizkotasun gradu baten menpe daude, eta ausazko fenomeno hauek ez ezagutzeak ziurgabetasuna dakar. Jarduera ekonomikoak bultzatzeko, eta haien kapitalak bermatzeko helburuarekin, arriskuaren **transferentzia** totala edo partziala burutuko da. Honela, pertsona batek beste bati ustekabeko galera posible baten aurrean bermea emango dio.

Ziurgabetasuna estimatzea zaila da subjektiboa delako. Beraz, ziurgabetasun hau objektibo bihurtzeko asmoz, estatistika eta probabilitatera joko dugu. Hala ere, lortutako batez bestekoak, fidagarriagoak edo fidagarritasun gutxiagokoak izango dira desbideratzeen arabera. Desbideratze posibleak konpentsatzeko, kasuak kantitate nahiko batean **elkartzea** beharrezkoa da, talde homogeneoak sortuz, eta honela, “Zenbaki Handien Legea” aplikatzea posible izango da.

Beste alde batetik, pertsona bakarrak beregain hartuko balitu zorizko desbideratze guztiak, konpentsazio handia eskatuko luke trukean. Ziurgabetasunean dauden norbanakoak modu egokian antolatuz, batzuek jasandako ondorioei guztien artean aurre egitea posible izango da, eta honenbestez bakoitzari eskatuko zaion konpentsazioa minimoa litzateke. Honela, **banaketaren** bidez, norbanakoek dauzkaten arriskuak taldeko partaideen artean diluitzea lortzen da.

1.4.- ASEGURUA

Asegurua, galera posible eta ez ziurrei aurre egiteko kapitalak metatzen dituen prozesu sozial eta ekonomikoa da. Honetarako, arriskuen transferentziaz baliatuz, komeni den moduan elkartuz eta kolektiboak jasaten dituen galerak ekitatiboki bananduz funtzionatzen du.

Transferentzia, elkartzea eta banaketaren ezaugarriak ematen direnean bakarrik lortuko da ziurgabetasunaren efektua murriztea edo saihestea.

2. GAIA: ASEGURUAREN KONTZEPTUAK ETA GIZA FUNTZIOA

2.1.- ASEGURUAREN KONTZEPTUA

Aseguruaren kontzeptua hiru ikuspuntu desberdinetatik aztertu daiteke, bakoitzak ezaugarri eta oinarri desberdinak planteatuko dituelarik. Horrela, kontzeptu juridikoa, matematikoa eta ekonomikoa bereiz ditzakegu.

Ikuspegi juridikoa aztertzeko, Aseguru Kontratuaren Legeak bere lehendabiziko artikuluan erabilitako definiziora jo behar dugu: “Aseguru kontratuaren bitartez, Aseguratzailerak prima bat kobratu ostean eta aseguraturako arriskuaren gertakizuna jazotzen den kasuetarako, behartuta egongo da ezarritako limiteen barruan Aseguratuari kalte-ordainak estaltzera, hau da, jasandako kalteak konpontzea, edo kapital errenta edo adostutako beste prestazio bat asetzeraz”.

Nahiz eta 1980ko definizio honek aurreko definizioetan planteatzen ziren zenbait gabezia gainditzen dituen, oraindik ez du aseguru entitate moduan deskribatzen, kontratu moduan baizik.

Beste autore batzuen arabera, baita ikuspuntu juridiko batetik, eta aseguru erakunde moduan kontsideratuz, honako definizio hau ematen dute: “Aseguru solidaritate forma bat da, zeinek aurretiaz zehaztutako gertakizun ez ziur batek eragindako ondorioak, gastu finko jasangarri baten eraldatzen edo transformatzen dituen, legeen bidez araututako erakunde baten bitartez, zeinek baldintza batzuk bete beharko dituen bai bere egituran eta baita bere jardueran ere”.

Ikuspegi matematikoaren arabera, aseguru, Aseguratu/Hartzaile bakoitzak kalte-ordainketen fondoa sortzeko jarri beharreko balioan datza, hau da, aurreikusitako egintzak gertatzearen ondorioz galera ekonomikoak izango balitu Aseguratuak (Onuradunak), kalte horiek konpontzeko jasoko lukeen zenbatasunaren balio probablea da”.

Hain zuzen, oinarri matematikoak, estatistikak, etab., periodo konkretu baterako eta kasu kopuru batentzako, zein izango den ezbehar kopurua eta beraien balioa ezagutzea bilatzen dute. Honela, ezbehar guztien artean banatu beharko den kantitatea sortzeko exijitu beharko dugun prima zein izango den jakingo dugu. Oinarri matematiko honek, aseguruetan egon daitekeen zoriko edo ausazko aldagaia ezabatu edo behintzat murriztuko du.

Errealitatean, aseguruak **izaera ekonomikoa** dauka, bere helburua beharrizan bat asetzea delako. Ikuspuntu ekonomikotik, aseguruak, pertsonen ondareari eragiten dieten zorizko gertakariak eragindako kalteak murriztu edo ezabatzen dituen instituzio ekonomiko bat da, arrisku berdinez mehatxaturiko kasu batzuen artean banatzen dituelarik kalteak.

Beste autore batzuen ustez, baita ikuspuntu ekonomiko batetik aztertuta, aseguruak sistema bat bezala uler daiteke. Aseguruaren bidez, arrisku berdinez mehatxaturik dauden gizabanako kopuru handi bat, antolatu egiten da elkar laguntzeko, ezustekoak eta dirutan neurgarriak diren beharrizanak gertatzen direnerako.

Ikusten denez, aipaturiko definizioetan, kontzeptu ekonomikoa gailentzen da, bai aseguruak erakunde ekonomiko bezala kalifikatuz, eta baita arriskuz mehatxaturiko izakin ekonomikoari erreferentzia eginez. Ondorioz, ez dago zalantzarik aseguruaren izaera ekonomikoa inguruan.

Pertsonak aseguruak kontratatzen dituzte segurtasuna lortzeko helburuarekin. Honela, ezbeharra gertatzen bada, eta honek aurreikusitako ondorio ekonomiko kaltegarriak badakartza, konpentsazio ekonomiko egoki bat egongo da aseguruaren bidez. Beraz, aseguruak kontratatze motibazioa batez ere ekonomikoa izango da.

Baina gainera erakundearen barne funtzionamenduan arreta jartzen badugu, izaera ekonomikoa berriz ere berresten da. Izan ere, aseguruaren jardura

laburbildu nahi badugu, esan dezakegu Aseguratzailerren partetik errendimendua lortzeko diru masa handien eraketan oinarritzen dela, eta gero masa honen bidez Aseguratuei ezbeharretatik eratorritako ondorio ekonomikoak konpentsatuko direla.

Aurreko gaian aipatu genuen bezala, aseguruaria jardueraren ekonomiko-finantzario bat da, zeinek izaera desberdinetako arriskuentzako transformazio zerbitzu bat ematen duen, hau da, ondareek jasaten dituzten izaera desberdinetako arriskuak, aurretiaz jakin daitezkeen eta erraz ordaindu daitezkeen gastu periodiko baten eraldatzen baititu.

Beste alde batetik, ezbeharraren edo gertakizun kaltegarriaren efektuak aseguruaren bitartez konponduak izateko, balorazio ekonomiko bat izatea ezinbestekoa da. Normalean gainera diru kantitate bat entregatuz burutzen da ezbeharrek sortutako kalteen konpentsazioa. Nahiz eta Aseguratzailerren konpentsazioa zerbitzu prestazio baten bitartez burutu, eta beraz, Onuradunak ez duen diruzko transakzioa egotearen pertzepziorik izan, inplizituki bai egongo da.

Gainera, ez da ahaztu behar, aseguruaren izaera ekonomiko-finantzario nabarmenarekin batera, aseguruaria zerbitzu jardueraren bat dela.

2.2.- ASEGURUAREN GIZARTE ETA SOLIDARITATE FUNTZIOAK

2.2.1.- ASEGURUAREN GIZARTE FUNTZIOA

Aseguruak gizarterako garrantzi handiko funtzioak burutzen ditu:

a) Baliabide ekonomikoak askatzen ditu:

Ez balitz aseguruari existituko, baliabide ekonomiko handiak bideratu beharko liriteke gizarte guztian sortzen diren kalteak konpontzeko. Adibidez,

automobilaren aseguru ez balitz existituko, gizabanako batek ordaintzen duen primaren orde, diru kantitate handi bat gorde beharko luke istripu baten ondorioz bere ibilgailuak sortu edo jasan litzakeen kalte-ordainketa posibleak ordaintzeko. Adibide hau herrialde bateko aseguru guztietara zabalduz gero, galerak konpontzera bideratutako erreserbak edo hornidurak itzelak izango lirateke.

Ordez, Aseguratzailleak arrisku desberdinen inguruan duen ezagutzari esker, aurretiaz kalkula ditzake zenbatekoak izango diren denbora epe konkretu batean gertatuko diren galerak. Ondorioz, ezbehar hauek estaltzeko beharrezkoak izango diren zenbatekoak bakarrik bideratu beharko dira horniduretara.

b) Aurrezkoa sustatzen du:

Aseguratzailen primen bilketatik eratorritako erreserbak inbertsio garrantzitsua dira. Horregatik esaten da aseguru aurrezkiaren bilketarako eta banaketarako elementu boteretsua dela. Batez ere bizitza aseguru kasuan.

c) Kreditua ziurtatzen du:

Kredituak finantzaketa lortzeko oso instrumentu erabiliak dira, bai eremu pertsonalean zein enpresarialean. Bitartekari finantzarioentzat, hau da, kredituak ematen dituztenentzat, pertsona batek arrisku gutxiago izango du, bere ondasunei edo pertsonari eragin diezaioketen arriskuen estaldurarako aseguru bat kontratatuta badauka, eta beraz kredituak lortzeko erraztasun handiago izango du.

d) Ezbeharrak gertatzea saihesten du:

Aseguratzailleak ezbeharririk ez gertatzeko interesa izango du, eta horregatik neurriak hartu eta aholku desberdinak eskainiko ditu ezbeharrak jazo ez daitezen. Era berean, nahiz eta aseguraturako ondasunen ikuskapenean eta zaintzan nolabaiteko erlaxazioa egon daitekeen jabearen partetik, Aseguratzaillea, Aseguratua prebentzio lanetan murgiltzen saiatuko da, neurri desberdinak aplikatuz.

e) Oreka soziala eta gizartearen garapenean laguntzen du:

Aseguruak, arriskuek sor ditzaketen tentsioen aurrean segurtasun ekonomikoa izatea ahalbidetzen du, tentsioak murriztuz. Honenbestez, ongizate soziala bermatzeko eta garapenerako faktore garrantzitsu bat da.

f) Prezioak egonkortzen ditu:

Enpresariak, jarduera ekonomikoan jasan ditzaketen kalte eta galera posibleen ondorio guztiak, haien produktu edo zerbitzuen prezioetan barneratuko balituzte, prezioak asko igoko lirateke. Ordez, aseguruaren bidez, prima edo aseguruaren kostea bakarrik barneratu beharko dute prezioetan.

2.2.2.- ASEGURUA SOLIDARITATE MODUAN

Asegurua, Aseguratzaileri arriskuak transferituz, arriskuaren ondorio negatiboak lehentzeko edo saihesteko erabiltzen den tresna bezala deskribatu dugu. Hala ere, puntu honetan galdera bat planteatu genezake: Aseguratuek Aseguratzaileri arriskuak transferitzen dizkiote, baina benetan nor izango da arriskuaren hartzailea transferentzia horretan?

Nahiz eta erakunde aseguratzaileak arriskua beregain hartuko duela uste izan, benetan arriskuaz mehatxaturiko kolektibo guztiak hartzen ditu beregain ezbeharrak gertatzerakoan sortuko diren ondorioak. Asegurua jarduera bat da, zeinetan pertsona desberdinak batzen diren eta indibidualki diru kantitate txiki bat ematea adosten duten, haietariko batzuei sortuko zaizkien beharrianari erantzuteko. Horrela, aseguru giza solidaritatearen ondorioz sortutako erakunde bat da.

Aipaturiko solidaritate funtzioa islatzeko adibide bat erabiliko da. Demagun, hiri batean 1.000 etxebizitzaren jabeak ditugula, eta guztira etxebizitzek 500 milioiko balioa daukatela. Hiri horretan gertatzen diren suteen inguruko ikerketa estatistiko bat burutu ostean, datorren urtean suteen ondorioz hiri horretako etxebizitzaren %1 erreko direla ondorioztatzen da. Orduan, printzipioz identifikatu ezin daitekeen 1.000 jabe horietako batek etxebizitzaren balio osoa galduko du, eta kolektiboaren galerak datorren urtean 500.000 eurokoak izango dira.

Pertsona guztien artean fondo bat sortzea erabakitzen bada, bakoitzak 500 euroko ekarpena eginez, zifra jasangarri bat, kaltetutako pertsonak kalteak konpontzeko beharko dituen 500.000 euroak biltzea lortzen da.

Beraz, kasu honetan zer lortu da? Akordio baten bidez, arrisku handi bat, aurretiaz ezagutzen den gastu txiki baten transformatzea lortu da. Noski, gastu hau arrisku berdina eragin diezaieketen pertsona guztiek ordaindu beharko dute. Honenbestez, ez da gehiegizkoa aseguru solidaritate ekonomiko eta sozial bezala definitzea.

Idea honekin jarraituz, norbaitek bere aseguru konpainiari iruzur egiten diola uste duenean, benetan ez dabilkio aseguratzaileari iruzur egiten, edo behintzat ez dio eskusiboki berari bakarrik egiten, aseguratuaren komunitate guztiari egiten baitio iruzur. Azken finean, guztien artean jasango baitituzte ezbehar faltsuek eta gehiegizko kalte-ordainketek eragindako kostuaren handitzeak.

2.3.- ASEGURUAREN APLIKAZIO ESPARRUA

Norbanakoek dituzten segurtasun beharrek, mehatxatzen dituzten arrisku guztien aurrean, babeserako mekanismo eta tresna ezberdinak sortzera bultzatu dituzte. Tresna hauen artean, aseguru elementu garrantzitsua da, beharrizan ezberdinetara moldatzeko malgutasun handia daukalako.

Planteamendu malgu honetatik abiatuta, aseguratze formula eta modu desberdin ugari aurki ditzakegu, eta ondorioz, edozein beharrizanen estaldurarako aseguruak aurki daitezke. Hala ere, aurreikuspeneko modalitate guztien artetik lehendabiziko sailkapen bat egiteko, aseguruak bitan banatu ditzakegu:

- Aseguru Pribatuak.
- Gizarte Aseguruak.

Aseguru pribatuak: beharrizan indibidual edo kolektiboak betetzeko erabiltzen dira, baina beti ere, funtzio pribatu batekin. Gizakia mehatxatzen duen edozein arrisku asegurarari estali dezakete, beraien existentzia, ondarean kalteak, ondasunetan, edo beraien jardueretan, etab.

Garapenak, aurkikuntza berriek eta antolaketa sozial eta ekonomikoak, aseguruaren aplikazio esparrua zabaltzen dute. Honela, gero eta arrisku gehiago estaltzen dira, aseguratze behar berriak agertzen doazen heinean. Aseguruetan aldaketak etengabe gertatzen doaz, lehendabiziko aseguru motetatik hasita, itsas aseguruetatik, aireko nabigazio aseguru berriak aseguratze pasara ziren, eta gaur egun garrantzia handia hartzen dabilta beste arrisku moderno batzuk, espazioko nabigazioa edo ingurugiroarekin erlazionaturikoak adibidez.

Gizarte aseguruak: beharrizan kolektibo, publiko edo sozialak betetzeko sortzen dira. Antolamendu politikoa eta soziala gero eta konplexuagoa da, eta kontzientzia sozialak ere gero eta arazo gehiagori irtenbidea ematea eskatzen

du. Beraz, gizarte aseguruaren bidez, gizartean planteatzen diren arazo desberdinei irtenbidea ematea bilatzen da.

2.4.- ASEGURUA ZIENTZIA DESBERDINEN OBJEKTO MODUAN

Aseguruaren konplexutasunagatik eta bere aplikazio esparruagatik, izaera desberdineko elementuez araututa dago: ekonomikoak, juridikoak, administratiboak, matematikoak, estatistikoak, medikuak, etab.

Zientzia Ekonomikoak erlazio handia du funtzio aseguratzaillearekin. Horrela, Ekonomia Orokorra, aseguruaren eta bere elementuen kontzeptu ekonomikoa, bere funtzioa aberastasunaren banaketan, produkzioan eta zirkulazioan, etab. aztertzen ditu. Politika ekonomikoak, Estatuaren eta industria aseguratzaillearen arteko arazoak ikertzen ditu.

Zientzia Matematikoak aplikazio handia eta berebiziko garrantzia du aseguruaren esparruan. Matematika aktuariala ezinbestekoa da aseguruaren prezioa edo prima, hornidura teknikoak, tasa aplikagarriak, etab. kalkulatzeko.

Estatistikak aseguraturako arriskuen gertaeren maiztasunak ikertzen ditu besteak beste. Adibidez, zientzia aktuarialean berebiziko garrantzia duten biziraupen eta hilkortasun taulak eratzeko, probabilitateen kalkuluetarako oinarritzko datuak hornitzen ditu. Hala ere, estatistika ez da bakarrik arriskuen maiztasunetara mugatu behar, industria aseguratzaillearen garapen kuantitatiborako datu garrantzitsuak eman beharko dituelako, esaterako, aseguraturako kapitalak, kontrataturiko poliza kopurua, ingesaturiko primak, etab.

Zientzia Medikuak ere aplikazio zabala dauka, bereziki pertsonen aseguruetan. Besteak beste, arriskuen hautaketako betekizun zehatzak ezartzen ditu, edo

prestazioen desbideratze posibleak ikuskatzen ditu, esaterako, asistentzia edo laguntza medikua ematen duten aseguruetan.

Gainera, aseguruak diziplina Juridikoarengatik araututa daude. Bereziki garrantzitsua izango da atal honetan Aseguruaren Zuzenbidea.

Azkenik, "Aseguruaren Teoria Orokorrean", aseguru eta bere garapena aztertuko ditugu, kontzeptu ekonomiko, tekniko eta komertzialak jorratuz, eta guzti hau jarduera aseguratzailarekin erlazionatuz.

3. GAIA: ASEGURUA ETA BERE BILAKAERA HISTORIKOA

3.1.- SARRERA

Asegurua instituzio moduan duela gutxi hasi zen funtzionatzen. Asegurua kontratu moduan Erdi Aroko amaieran agertu zen, itsas aseguru bezala. Hala ere, aseguria aurreikuspen eta solidaritate formarekin aspalditik aurki dezakegu, pertsonen haien aurreikuspen sena garatzen dutenetik. Antzinaroan, zenbait komunitate edo elkarten haien kideen artean elkarrekiko laguntzarako mekanismoak garatu zituzten.

Antzinako garaian, ekonomia monetariorik existitzen ez zenean eta merkantzien trukea oso txikia zenean, aseguruak ez ziren beharrezkoak suertatzen. Orduko komunitateak familiak ziren, eta haiek izango ziren galerak jasango zituztenak.

Aseguruaren sorrera eta bere hedapena eta zabalkundea, bi faktoreen menpe egongo da: garapen ekonomikoa eta garapen kulturala. Bi faktore hauek osagarriak izango dira haien artean.

Aseguruaren ideia agertzeko, beharrezkoa izango da norbanakoak arriskuaz ohartzea, eta hirugarren bati transferitzeko modua bilatzea.

Ekonomiaren garapena ere eman beharko da, behin norbanakoek dituzten ondasunak asko hazi direnean, bai kualitatiboki eta baita kuantitatiboki, aseguruak daukan garrantziaz eta berebiziko eginkizunaz ohartuko dira.

Beraz, hemendik datorkigu aipaturiko bi faktoreen osagarritasuna, ekonomiaren garapen materialak, inplizituki berau sustengatzen duen kulturaren garapena baitakar.

3.2.- BILAKAERA HISTORIKOA

Gizakiak, bere ziurgabetasun beharrak, asebetetzeko nahian, oinarrizko mailetan “segurtasunerako” beharrak aurkitzen ditugu. Abraham Maslowren esanetan, beharrizanen hierarkian, behin lehen mailako oinarrizko beharrizanak asebate ostean, bigarren mailan segurtasunerako beharrak kokatuko genituzke.

Aseguruaren bilakaera historikoan, zenbait momentu garrantzitsu aurki ditzakegu, esaterako, lehendabiziko antolaketa juridikoa XIV. mendeko itsas aseguruaren sistema preaseguratzailer garatuetan aurki dezakegu. Abiapuntu honetatik aurrera, garapen azkarra gauzatu zen pertsonen eta kalteen aseguruetan, eta XVII. mendetik aurrera, matematika eta probabilitateen garapenari esker oinarri zientifikodun aseguruaren hasiera aurkitzen dugu.

Aseguruaren historian garai desberdinak aurki ditzakegu, eta sailkapen bat egitearren, historiaurrea eta historiaren artean desberdindu dezakegu.

Historiaurrea	{	1. aroa: Aitzin Aroa 2. aroa: Erdi arotik – XIV. mendeko erdialdera
Historia	{	1. aroa: XIV. mendearen erdialdetik – XVII. amaierara 2. aroa: XVIII. mendetik – XIX. mendearen erdialdera 3. aroa: XIX. Mendearen erdialdetik – gaur egunera

3.3.- HISTORIAURREA: AURREKARIAK ETA SISTEMA PREASEGURATZAILEAK

Antzinaroan, nahiz eta garapen ekonomiko handirik ez egon, Aseguru Modernoarekin parekotasunak zituzten zenbait sistema ikusiko ditugu. Nahiz eta antzinaroko garapen ekonomikoaz askorik ez jakin, historialariek instituzio batzuen existentziaz mintzo dira.

3.3.1.- HISTORIAURREKO LEHENENGO AROA

Lehendabiziko aztarnak k.a. 4.500 urtean aurkitzen ditugu, Behe Egipton harria lantzen zuten langileek elkarri laguntzeko kutxaren existentzia adierazten duen papiro baten.

Antzinako Babilonian, Hammurabi Kodean¹ aurkitutako erreferentziek (k.a. 1955-1912), karabanetako kideek, kide batek jasandako galerak guztien artean jasaten zituztela zioen, esaterako, lapurreten kasuan.

¹ Hammurabi Kodea:

Aseguru kontraturik zaharrenak, Kristauen Aroa hasi aurreko hitzarmen legalak izan ziren, beranduago agertuko ziren itsas aseguruaren eta Gizarte Aseguruaren elementuak agertzen ziren beraien testuetan. Ikuspuntu hau justifikatzen duen dokumenturik zaharrena, Antzinako Mesopotamiako Hammurabi Kodea dugu. Besteak beste ondorengoa zioen:

Lapurra ez balute harrapatuko, galerak jasan dituen pertsonak Jainkoaren aurrean deklaratu beharko luke galdutakoa, eta lapurreta gertaturiko Hiriak eta bere Gobernadoreak lapurtutako guztia bueltatu beharko liokete. Bizitza bat galduko balitz, hiriko edo barrutiko Gobernadoreak zilarrezko mehatze bat ordaindu beharko liokete hildakoaren familiari.

Garai artan, negozio gizonak, merkataritza bide desberdinetan, bidelapur eta piratak, suteak, ekaitzak eta heriotzak sufritu behar zituzten. Galerak izateko probabilitateak oso altuak zirenez, ematen zituzten merkantzien gaineko kredituetan, kapitalaren gaineko arrisku prima handiak ezartzen zituzten.

Hammurabi Kodeak gizarte-erantzukizuna, ontziaren garantiarekiko mailegua, eta kargaren garantiarekiko mailegua bezalako kontzeptuak formalizatu zituen. Era berean, merkataritza baldintzak hobetu zituen eta aseguruaren garapenean funtsezkoa izango ziren oinarriak ezarri zituen.

Kodean azaltzen zen gizarte-erantzukizunaren arabera, hiri bat edo komunitate bat beraien lurretan gertaturiko istiluengatik kalte-ordainketen erantzulea izango zen, egoera autoritate lokalen kontrolpean ez egoteagatik. Beste alde batetik, ontziaren garantiarekiko maileguak eta kargaren garantiarekiko maileguak, garantia modura itsasontzia edo garraiaturiko karga eskaintzen zuten itsas kontratuak ziren. Hiru oinarritzko elementu identifikatzen dira kontratu

Antzinako Indian, zorpetutako pertsonen bidaia luze bat hasteko, maileguaren gaineko %10eko interesa ordaindu behar zuten, eta bidaiari itsasoz ekingo bazioten %20koa. Garai hartako interes normala %5ekoa zen, eta beraz diferentzia arrisku prima bat bezala kontsidera dezakegu.

Grezian “Koinomia” (Koinos = komuna) existitzen zen, itsas garraioetako galerak guztien artean jasateko sistema kooperatibo bat zen.

Grezian baita ere “Eranoi” izeneko elkarteak aurkitzen ditugu, elkarren laguntzarako erakundeak. Fondo komun batera ekarpen periodikoak egiten zituzten, eta honela funtzio soziala gauzatzea lortzen zen.

Greziaren barruan Rodas hiria loratu zen k.a. IX mendean. Itsas potentzia handia izen zen garai hartan, bai zituzten itsasontziengatik, eta baita bertako itsas legeen garapenagatik ere. Merkantziak Egipto, Italia Hegoaldera eta Siziliara garraiatzen zituzten batik bat. Rodasi buruz bildutako informazioan, kargadoreen artean ematen ziren elkarrenganako kalte-ordainketak aipatzekoak dira. Horrela, ekaitz batengatik edo ontzia erreskatatzearen sortutako kalte-ordainak denen artean banatzen zituzten. Hemen, aseguruetan eta bereziki mutualitateetan aurki dezakegun solidaritate osagaia zegoela ikusten da.

mota hauetan, 1) itsasontziaren edo kargamentuaren gaineko maileguak, 2) maileguaren gaineko interes tasa bat zegoen, eta 3) galera posibleengatik arrisku prima bat zegoen, ezbeharrak gertatuko balitz maileguaren kitapena egongo zelarik. Honela, aseguratua, maileguaren obligazioetatik libre geratuko litzateke, bere borondatearen menpe ez zegoen egintza baten ondorioz garantia desagertuko balitz.

Antzinako zibilizazioek martxan jarritako teknika hau, beranduago merkataritza garatzen joan ahala feniziarrek, greziarrek eta erromatarrek eredutzat izan zuten. Autore desberdinek Hammurabi Kodea aseguruaren aurrekaririk zaharrena bezala kontsideratzen dute.

Greziako bidaia gehienak, mailegu kontratuen bidez estalirik zeuden, eta garai hartako arrisku primak %10-25 tartean kokatzen ziren, bidearen, urteko sasoiaren, ontzi motaren, kargaren, kapitainaren esperientziaren eta abarren arabera. Baina arrisku prima hauek ezin daitezke aseguru moduan kontsideratu, aseguruetan partaide guztien kontribuzioa egon behar delako eta ez bakarrik mailegua eskatzen duenarena, honela ez delako lortzen interes talde osoaren egonkortasuna.

Grezia Erromak konkistatu zuen, Peloponesoko gerraren ostean, eta honenbestez Greziak independentzia galdu zuen eta bertako merkataritza ia suntsiturik gelditu zen. Erromatarrek zioten herrialde merkatariek haientzako lan egin behar zutela, izan ere erromatarren ustetan, haien lana greziarrei gerra irabaztea zen eta trukean erreskate bat exijitzea bidezkoa iruditzen zitzaien. Baldintza hauetan aseguru garatzea ezinezkoa da, merkataritza garatu ezin bada.

Erroman ere aseguruaren aurrekariak aurkitzen ditugu, "Collegia" izeneko pertsonen komunitateak. Collegia hauen artean aipatzekoak dira adibidez, "Tenoiorum", klaserik behartsuenentzat, edo "Militum", militarrentzat.

Collegietako kideek haien ekarpenak aurrez ordaintzen zituzten fondo komunera, eta jasotzen zituzten prestazioen artean, lurperatzea, laguntza medikua, hildakoaren familiarrei laguntza, ezgaitasunagatik pentsioak, erretiro pentsioa etab. aurkitzen ditugu. Collegiak mota askotarikoak ziren, eta espezializazio puntu bat zuten.

Ikusitako instituzio guzti hauek ezin dira aseguru bezala kontsideratu, oinarritzko elementuak falta zaizkielako: ekonomia monetarioa, estatistika, Zenbaki Handien Legea, etab. Hala ere, antolaketa formala, irabazi zehatzen promesa, eta kantitateen aurrez jasotzeagatik, Collegiak Erdi Aroko gilden edo egungo mutualitateen aurrekariak direla esan dezakegu.

3.3.2.- HISTORIAURREKO BIGARREN AROA

Antzinaroko erakunde hauetatik, oso gutxi dira Erdi Aroa heldu zirenak.

Asegurua ondo garatzeko, oinarri moduan daukan merkataritzak ez du oztoporik aurkitu behar. Honenbestez, aseguruia ezingo da gerra dagoen lekuetan agertu, ohitura zakarrak eta barbaroak dauden tokietan, errepresio neurriak daudenean, eta ondasunen eta pertsonen egoerak prekarioak diren lekuetan. Toki guzti hauetan, ezingo da estimazioa eta balorazioa modu egokian burutu, eta beraz, ezinezkoa izango da tarifa bat eta prima bat zehaztea.

Erdi Aroan, nazio berdinen barruan, populazioa subiranotasun feudal desberdinen menpe zegoen. Jaunen arteko borroka jarraituen ondorioz, jabetzaren eta ondasunen egoerak guztiz prekarioak ziren. Inolako bermerik gabe, indarkeria zen konbentzioa bakarra, eta honenbestez, ezinezkoa zen aseguruaren existentzia, ezin baitzuen berme moduan aritu galerak errekuaratzeko.

Opresio feudal honen aurka "Gilda" izeneko elkarteak sortu ziren. Hasiera baten ez zuten merkataritza izaerarik, elkarrenganako defentsarako edo defentsa erlijiosorako helburuarekin sortzen direlako.

Erakunde hauek Flandesen VIII. mendean eta Ingalaterran IX. mendean hasieran sortu ziren. Erakundeko kideak hilero elkartzen ziren, interes komuneko gaiak eztabaidatzeko. Hasiera baten, elkarren defentsarako sortu ziren, eta horrela, kideren batek jasandako irainak edo kalteak, talde guztiari eginiko iraina zela kontsideratzen zuten, eta mendekua kolektiboki hartzen zuten.

Denborarekin Gildek beraien funtzioak artisau, artista eta profesionalei laguntzeko zabaldu zituzten. Erakunde erlijioso, ekonomiko, politiko eta babeserako erakundeetan bilakatu ziren, elkarrenganako babesa eskainiz suteen, lapurreten edo ganaduaren galeren aurka, Kideen arteko lanaren

antolakuntza eta arauketa ere burutzen zuten. Kideen artean solidaritatea zegoen, istripuen biktima izandakoei laguntzeko. Gildeen momenturik oparoena XIII. eta XVI. mendeen artean iritsi zen, eta Flandes, Ingalaterra, Eskandinaviar herrialdeetan, Alemanian, Frantzian, etab. garatu ziren

Gildekin batera, Espainian "Gremio"-en sorrera eman zen, eta Gildeen antzera korporazio eta asoziazio espiritua garatu zuten. Gremioak izaera profesionalari lotuta zeuden, eta elkarrenganako laguntza ematen zieten kideei. Gremio bakoitza kofradia bati lotuta zegoen, non praktika erlijiosoak burutzeaz gain, karitatezko lanak ere egiten zituzten, benetako aseguru sozietateen antza zutelarik.

Moduren baten, erakunde hauek gizarte segurantzaren enbrioia izan ziren, besteak beste, laguntza medikua, farmaziakoa, istripuengatik laguntza, ezgaitasunagatik edo erretiroagatik subsidioak, heriotzagatik kalte-ordainketak eta ehorzketa gastuak, etab. eskaintzen zituztelako. Isabel Erregina Katolikoaren erregealdian lortu zuten garrantzirik handiena, eta XVII. mendearen amaieran 20.000 gremio kofradia zeudela estimatzen da.

3.4.- HISTORIA: ITSAS ASEGURUTIK GAUR EGUNERA

Itsas aseguru garatzeko, aseguruan bi gauza aldatzea beharrezkoa izan zen:

- Mailegutik eratorritako interesak arriskuaren prezioetik banatzea, ordura arte dena nahasturik zegoen.
- Kalte-ordainketa aurretiaz ez burutzea, baldintza hau batzuetan bakarrik betetzen zen.

1230. urtean Gregorio IX aita santuak, ordura arte praktikatzen ziren maileguak debekatu zituen dekretu baten bidez, zuzenbide kanonikoaren arabera Erdi Aroan interesen kobrua ez zegoelako baimendurik. Dekretu honekin, itsas

asegurua mantentzea oso zaila izan zen, eta horregatik ezinbestekoa suertatu zen babeserako beharrezana estaltzeko beste bide bat topatzea merkataritzaren eta nabigazioaren garapenean oinarrituta. Honela, adituek maileguaren guztiz kontrakoa zen mekanismoa sortu zuten, aseguru. Aseguratzaillearen betebeharra erosketa kontratu baten disimulatzen zen, Aseguratzailleak, Aseguratuari aseguru nahi zituen ondasunak erosten zizkion, eta adostutako prezioagatik zordun bihurtzen zen. Kontratua nulua izango zela adosten zuten, objektuak onik iristen baziren helburu zuten portura.

3.4.1.- HISTORIAKO LEHENENGO AROA

Konbinaketa berri honek Itsas Aseguruaren sorrera suposatu zuen, mailegua garraioaren arriskutik banandu zelarik. Bere garapena batik bat merkataritza guneetan gauzatu zen. Ez da harritzekoa beraz, itsas aseguruaren lehendabiziko kontratuak Florentzia, Genoan, etab. burutzea. Izan ere, historialariek mota honetako lehen kontratua 1.347. urtean Genoan sinatu zela diote notario-akta bidez.

XIV. mendean, notario agiri formalen gainbehera etorri zen, eta Aseguratzaillearen dokumentu pribatuengatik ordezkatzuz joan ziren, Poliza izenez ezagutuak.

Itsas aseguruaren garapenak, eta ondorioz aseguru kontratuarenak, aurrerapen handiak jasan zituzten XIV. mendearen amaieran eta XVren hasieran, itsas aseguruaren arauketaren hastapenak agertu zirenean. Espainiako lehen dokumentua Fernando erregeak 1412an Tortosako gorteetan sinatutakoa dugu, esklaboen ihesaren aurkako aseguru arautzen zuena. Beranduago, beste arau legal batzuk agertzen joan ziren, besteak beste, Bartzelonako (1484), Burgosko (1553) eta Sevillako (1555) ordenantzek Itsas aseguruaren legegintza garapenari ekarpen garrantzitsua egin zieten.

Garai honetako espainiar aseguruaren araudiak, legedi atzerritar askoren oinarri izan ziren. Espainia aseguruaren arauketa juridikoaren buruan egon zen XV eta XVI. mendeetan, eta baita beranduago ere Holanda eta Frantziarekin batera.

1400 urtean europar merkataritza nahiko garatuta zegoen, nahiz eta garai hartako garraioaren garapen teknologiko eskasa izan. Europar kostaldetik zebiltzan ontzi txikiek, eta bide garraiorako erabiltzen ziren gurdi karabanek, merkantzien garraiorako banaketa sistema zabal bat eratu zuten, merkantziak mundu zibilizatuko punta batetik bestera garraiatzea posible eginez. Venezia zentro garrantzitsua izan zen garai hartan, merkataritzaren ardatza zelarik, irabazi handiak lortuz, eta inbasoreen aurrean segurtasun handia erakutsiz.

Portugaldarrek Afrika eta Indiara joateko erabilitako nabigatzeko iparrorratzak, itsasoko garraioa guztiz eraldatu zuen, askoz errazagoa bihurtuz eta kostuak murriztuz. Honela, Lisboak Venezia ordezkatu zuen gune komertzial garrantzitsuena bezala, bertan aurkitu ahal baitziren lekuri urrunenetatik ekarritako merkantziarik exotikoenak. Arrakastak erakarrita, Espainia, Frantzia, Holanda eta Ingalaterra ere nazioarteko merkataritza garatzen hasi ziren itsas bidaien bidez. Portugalek Afrika, Pertsia eta Indotxinako bideak monopolizatu zituen bitartean, Espainiak Mundu Berrira bidaltzen zituen bere ontziak, eta Ingalaterrak, Kanada eta Errusiara. XVI. mendearen erdialdean, hedapen honek europar herrialde handien arteko gerrak sortu zituen. Honela, Espainiak Portugal konkistatu zuen 1581an, eta 1588an Amberes eta Holanda ere barneratu zituen bere domeinuetara. Baina handik gutxira espainiar armadaren porrotaren ostean 1588an, Holandak, Frantziak² eta Ingalaterrak munduko

² *Guidon de la Mer*, Rouen-en argitaratutako eta egile ezezagun batek idatzitako dokumentua, garrantzitsua izan zen aseguruaren garapenerako (1556-1584). Garrantzi handikoa ez bakarrik Frantzian, beste herrialdeetan ere. Bere ekarpen esanguratsuena, Aseguruak idatziz egin behar zirela zioen, eta "aseguru poliza" deituriko kontratuaren bidez formalizatu behar zirela, ahozko akordioak debekatuz.

merkataritza kontrolatu zuten 200 urtez.XVI. mendean aseguruak, Aseguratzaille moduan jarduten zuten pertsona indibidualek kontratatzen zituzten. Geroago, jarduera zehatz honetara bideratutako sozietateek kudeatzera pasa zen. Parisen 1668an, akziotan banaturiko lehenengo aseguru konpainia sortu zen, itsas aseguruetara zuzenduta.

Londresko 1666ko sutearen ondorioz, Ingalaterran Suteen Sozietate handiak sortzen hasi ziren. Garai honetako, XVII mendearen amaierakoa dugu ere, Edward Lloyd-en³ kafe-etxearen sorrera, beranduago, 1834an “The Lloyd’s Register of Shipping” izatera helduko zena.

²Polizan barneratu beharreko datuen artean, aseguruaren izena, merkantziak norenak ziren, nora bidaltzen ziren, ontziaren kapitaina nor zen, etab. agertzen ziren. Gehiegikeriak saihesteko, Aseguruak arriskuaren %10a beregain hartu behar zuela ere zehazten zen.

Era berean, pertsonen aseguruak debeketzen ziren, bidaia egiten zutenen pertsonen aseguruak bakarrik baimenduz, baina soilik egoera konkretu batzuetan.

1681ean, Luis XIVak bultzatuta, itsas merkataritzaren inguruko *Ordonnance de la marine* agertu zen, Guidon de la Mer-en inspiratua, baina askoz zabalagoa. Garrantzi handia lortu zuten bertan azaltzen ziren printzipio ugari 1807an, Napoleondar Kodearen Ordenantzaren bitartez.

³ Lloyd’s ez da erakunde aseguratzaille bat, antolaturiko merkatu bat baizik. Mundu mailako aseguru merkatu espezializatuen liderra da, 200 herrialde baino gehiagotan jarduten duena. Lloyd’s-ek ez ditu arriskuak estaltzen, lan hori harpidedunek (underwriters) egiten dute, sindikatuen bidez funtzionatzen dutelarik. Gaur egun 3.400 harpidedun baino gehiago daude, 86 sindikatutan elkartuta. Sindikatu bakoitzak bere estrategia propioa du, eta kide (names) batzuen baliabideak batzen dituzte, baina ez dute pertsonalitate juridikorik izango. 1994ra arte “name” izeneko inbertsoreak pertsona fisikoak ziren, eta mugagabeko erantzukizuna eskaintzen zuten. 80-90 hamarkadetako emaitzetan izandako krisiaren ostean enpresen sarrera onartzen da (corporated names). Sarritan, arrisku berriak, ezohikoak edo konplexuak direnean Lloyd’s lehendabizikoa izaten da arrisku hauek aseguratzeko.

3.4.2.- HISTORIAKO BIGARREN AROA

Aseguruaren fase historiko honek, XVII. mendearen amaiera eta XVIII. mendeko hasieratik, XIX. mendeko lehen erdialdera arteko denbora epea barneratzen du. Garai honetan, oinarri zientifiko eta teknikodun lehenengo aseguru konpainiak agertu ziren, hau da, probabilitateen kalkulua, Zenbaki Handien Legea, heriotza taulak, etab. erabiltzen hasi ziren.

1654an Blaise Pascalek zorizko jokoen inguruko zailtasunak konpontzeko lehen planteamenduak jorratu zituen. Pierre Fermatek, Pascalen arrazonamendua orokortu zuen, probabilitateen kalkuluak eta zenbaki handien teoria sortu zituelarik.

Ingalaterran, Gaspar Neumann elizgizonak 1687tik 1691ra Breslauen gertaturiko jaiotza eta heriotzen inguruko estatistikak oinarritzat harturik, 1693an Edmund Halley astronomoak gizakiaren hilkortasun legeen ikerketa aurkeztu zuen. Hau izan zen teknikoki eraikitako lehendabiziko hilkortasun taula bezala kontsideratua izan daitekeena.

XVII. mendearen amaieran Bernoulli suitzarrak estatistikaren oinarri den Zenbaki Handien Legea planteatzen zuen lana idatzi zuen, 1713an argitaratuko zena, egilearen heriotzaren ostean. Beste suitzar matematikari batek, Euler, aseguruaren probabilitateen teoriaren inguruko 14 tratatu idatzi zituen, horrela pertsonak urtez urte haien adinaren arabera sailkatzea ahalbidetu zuen.

1725ean, Moivre frantziarrak errenten kalkulu teknikoei buruzko lehen lana argitaratu zuen Londresen. Urte batzuk beranduago, Newtonek lan hau oinarritzat harturik, urteroko errenten tratatua idatzi zuen.

XVII. mendean abiatutako kalkulu aktuarialek, oinarri zientifikodun mutualitateen eta konpainien garapena ahalbidetu zuten, nahiz eta XVIII. mendeko amaiera arte ezin daitekeen aseguruaren enpresa anonimo modernoez

hitz egin. Erakunde aseguratzaileen sorrerarako garai garrantzitsuak aipatuko ditugu herrialdeen arabera sailkatuta:

a) Ingalaterra: 1667an suteen aurkako aseguru bulegoa sortu zuen Nicolas Barbon doktoreak Londresen. Bulego hau, suteen aurkako lehenengo konpainia sortzeko oinarria izan zen 1681an, "Fire Office" deitua, eta kaltetutako etxebizitzak berreraikitzen zituen.

1705eko urtarrilaren 24an, "The Amicable Society for a Perpetual Assurance Office" izeneko Mutualitatea sortu zen Londresen. Hartzailearen oinordekoei, hartzailearen heriotza gertatzen bazen diru kantitate bat ordaintzera konprometitzen zen.

Zenbait iruzur egoera eta jokabiderengatik, 1720an "Bubble Act" izeneko arauaren bitartez, 1718az geroztik sinaturiko bizi-aseguruaren operazio guztiak bertan behera geratu ziren. Bi konpainiek bakarrik biziraun zuten egoera honen aurrean, hauetako bat "Amicable Society" zelarik.

Zientzia aktuarial modernoan oinarritutako bizi-aseguruaren lehen konpainia 1762an sortu zen, "The Society for Equitable Assurance on Lives and Survivorships" deitua. Beranduago, konpainia hau, "The equitable Life Assurance Office" izenez ezagutua izan zen, eta bertan hartzaileek ordaindu beharreko primak adinaren arabera mailakatzen ziren, egungo tarifen antzera.

Beren oinarrian, Bizi-Aseguruak apustu soil bat zirenez, 1774ko "Gambling Act" legeak bizi-aseguruak eta apustuak banandu zituen, lehenak baliozkotzat jotz, eta bigarrenak debekatuz.

XVIII. mendearen amaieran Aseguru Konpainia Anonimo garrantzitsuak sortu ziren Ingalaterran, batez ere suteen aurka. Aipatzekoa da urte batzuk beranduago, 1710ean lehenengo aseguruaren sozietate anonimoa sortu zela, "The Sun Insurance Office" izenekoa.

b) Alemania bezalako beste herrialde batzuen kasuan, oso garrantzitsuak izan ziren mutualitateen bidez kudeatutako suteen aurkako aseguruak. Aipatzekoa da suteen aurkako mota honetako erakundeak hemen jaio zirela. Honen adibide bat, 1591an Hamburgon 100 garagardo fabrikatzailek izenpetutako kontratua da. 1675ean, ziurrenik Londresko sutearen eraginez, “General Feuer Cassa” sortu zen sute arriskuen aurka.

1808tik 1820ra suteen aurkako bost aseguru konpainia sortu ziren, lehendabizikoa “Berlinische” izenez sortua 1812an. Era berean, 1827an lehendabiziko bizi-aseguru konpainia sortu zen Alemanian.

c) Frantzia: Toulousen 1802an suteen aurkako aseguru mutualitate handi bat sortu zen, mutualitateen aseguruak herrialdean zehar hedatzeko eredu moduan erabili zena. Arrakastaren aurrean, 1816an konpainia anonimoak sortzen hasi ziren, esaterako, Itsas Aseguru Konpainia Erreal. Era berean, 1820an Suteen Aurkako Aseguru Konpainia Erreal sortu zen, 1819an gizakiaren Bizitzaren gaineko Aseguru Orokorren Konpainia, eta 1830ean Bizitzaren gaineko Aseguru Konpainia Erreal.

d) Estatu Batuak: Lehendabiziko erakundeek izaera mutualista izan zuten. Amerikako Estatu Batuetan sortutako lehen konpainia, “Philadelphia Contributionship for the insurance of houses from loss fire” izan zela kontsideratzen da, 1752an Benjamin Franklinek sortua.

Bizi-aseguruei dagokienez, 1842an abian jarritako “The Mutual Life Insurance Company of New York” izan zen ezagunena.

e) Espainia: XVIII. mende amaieran, atzerriko merkataritza enpresak sortzarekin batera, Espainian ere erakunde hauek garatzen hasi ziren. Horrela, 1783an itsas aseguru konpainia bat ezarri zen Bilbon. Garai berean Madril eta Bartzelonan ere beste erakunde batzuk eratu ziren.

3.4.3.- HISTORIAKO HIRUGARREN AROA

XIX. mendearen amaieratik XX. mendearen hasierako hamarkadei dagokie aro hau. Epe hau aseguruaren garapen handiagatik bereizten da, bai arauketan zein kontrolean.

Industrializazioaren fenomenoak eta nekazaritza lurretatik hiri handietarako exodoak, aurretik familiaren partetik existitzen zen babesaren desagerrarazi zuten, individualismoa bultzatuz. Guzti honek, kontratazio askatasunarekin batera, aseguruak elementu babesle moduan garatzea ahalbidetzen zuen, familiaren eta gizarteko solidaritatearen ahultasunak bultzaturik. Egoera honen amaiera, XX. mendearen hasieran aurkitzen da, beharizan sozialen eta biktimen babes beharretatik abiatuz administrazioaren partetik gizartearen babesaren eskatzen hasten direnean. Honela, Ongizate Estatua sortu zen.

Garai honetako ezaugarri moduan ondorengoak adierazi daitezke:

- a) Estatuaren interbentzionismoa.
- b) Arrisku berrien agerpena eta estaldura.
- c) Uniformetasunerako tendentzia.
- d) Industriaren eta Aseguruaren garapenean paralelismoa.
- e) Gizarte aurreikuspenarako politikak.
- f) Instituzioen garapen garrantzitsua.
- g) Bankuen jarduerarekin bikoizketak: bai produktuen diseinuan, eta baita banaketa sisteman ere.

4. GAIA: ASEGURUAREN OINARRIZKO PRINTZPIOAK

Aseguruaren oinarrizko printzipioak hurrengo hirurak izango dira:

1. Arrisku masa baten kontratazioaren printzipioa
2. Arriskuen hautaketa eta sakabanaketaren printzipioa
3. Aseguratutako Zenbatesunaren homogeneousotasunaren printzipioa

4.1.- ARRISKU MASA BATEN KONTRATAZIOAREN PRINTZPIOA

Printzipio honek aurreko gaietan ikusitako aseguruaren kontzeptuan du izatea. Aseguruaren definizioa aztertzen badugu, “arrisku analogoz mehatxaturik dauden pertsona kopuru handi bat elkarri laguntzeko antolatu egiten da, ezustekoak eta dirutan baloragarriak diren beharizanei aurre egiteko”.

Honenbestez, hein handi baten beharizana aseguruaren izatetik datorkigu. Asegurua ez bada kantitate nahiko baten kontratatzen, bi egoera ezberdin eman daitezke : batetik, ez zaiola ezbeharrari erantzunik ematen, eta honela kontratuaren helburua ez da betetzen; edo bestetik, beste finantza iturri batzuekin erantzuten zaiola ezbeharrari, eta beraz elkarrenganako estaldurari huts egiten zaio.

Printzipio honetatik beste printzipio bat eratortzen da, arriskuaren homogeneousotasunarena hain zuzen. Kontraturiko arriskuen masak izaera berekoa izan beharko du. Honek, aseguruaren banaketa edo taldekatzea arrisku moten arabera burutzea dakar, besteak beste, suteen aurkako aseguruak, lapurreten aurkakoak, erantzukizun zibilekoak, etab. Honela erakunde aseguratzaileek erabiltzen duten adarren arabera banaketa lortzen da.

Masan kontratatzearen printzipioa, erakundearen adar bakoitzean egon beharko da. Beraz, printzipio honen arabera ondorengo ezaugarriak bete

beharko dira: kopuru nahikoa edukitzea, elkarrenganako estaldura egotea, eta arriskuen homogeneotasuna existitzea.

4.2.- ARRISKUEN HAUTAKETA ETA SAKABANAKETAREN PRINTZIBIOA

Nahiz eta bigarren printzipio hau aurreko printzipioaren kontrakoa dela iruditu, bere osagarria da.

Kontrataturiko arriskuen kartera errealak ez du “teorikoa”ren desberdina izan behar da, hori baita, arriskuen hautaketa ezartzearen arrazoia. Gogoratu, kartera teorikoaren arabera kalkulatzeko direla arriskuaren batez bestekoak, eta horren arabera ezartzen direla tarifak. Adibide batekin argiago ikus daiteke kontzeptu hau:

Hilkortasun taulek, ikertutako populazioko pertsona normalei egiten die erreferentzia. Primak taula hauen bidez kalkulatzeko badira, eta pertsona gaixo kopuru handiko masa bat kontratatzen badugu, logikoa dirudi suposatzea gertatuko diren ezbeharren batez bestekoak teorikoa gaindituko duela.

Beste alde batetik, arrisku guztietan bi alderdi baloratu behar dira. Alde batetik arrisku “objektiboa” edo fisikoa daukagu, hau da, aseguratutako gauzaren egoera objektiboari dagokio. Adibidez, suteen aurka aseguratutako eraikin baten: eraikuntzaren egoera, erabilitako materialak, eraikuntzaren erabilera, aparailuak, makinak, instalakuntzak etab. Beste alde batetik, arrisku “subjektiboa” edo “moralak” daukagu, esaterako, aseguruaren egoera pertsonalaren arabera gora beherak, egoera ekonomikoa, izaera, moralitatea, etab.

Arriskuen hautaketa, aseguratzaileetako adituek egin beharko dute, aseguruaren deklarazioak, arriskuen ikuskapenetik ateratako datuak, eta adituek antzerako kasuetan izandako esperientzietatik eratorritako faktoreak

kontutan izan beharko dituztelarik. Arriskuen hautaketa on batek, ezbeharren batez bestekoen kalkuluetan sortu daitezkeen desbideratzeak zuzenduko ditu.

Beste alde batetik, sakabanaketaren printzipioak dio, kontrataturiko arriskuen masak ez duela fisikoki puntu bakar baten kontzentratu egon behar. Adibidez, auzo bateko etxe guztiak aseguraturuta badaude, sute batek ezohiko aseguratu kantitate bati eragingo lioke. Era berean, ez da komenigarria arrisku mota batzuetan hiri edo eskualde bakar batera mugatzea, esaterako, heriotza edo kreditu aseguruetan bezala. Ezohiko zirkunstantziak, momentu konkretu batean ezbehar kopurua larriagotu dezakete, besteak beste, epidemiak, katastrofeak, finantza krisiak, etab. gertatzen badira. Larriagotze hau konpentsatu daiteke, beti ere, arriskuak espazio fisiko zabal baten banandurik badaude, hau da, arriskuak komunitate edo nazio desberdinetan zehar sakabanatuz lortzen da ezohiko gertaeren eragina murriztea.

4.3.- ASEGURATUTAKO ZENBATASUNAREN HOMOGENEOTASUNAREN PRINTZIPIOA

Hirugarren printzipioa, aseguraturako zenbatasunaren homogeneotasunarena, aurreko bien aplikazio egokirako berebizikoa da, eta ondorioz, erakunde aseguratzaileren funtzionamendurako ezinbestekoa.

Probabilitate estatistikoak ezbeharren koefizienteak adierazten ditu. Hauen arabera, tarifa batzuk aplikatuko dira eta primak kobratu. Orain arte ikusitakoaren arabera, gure kudeaketa modu egokian hautaturiko eta fisikoki sakabanaturiko arrisku masa handi baten gainean aplikatuko dugu. Guzti honek nahikoa dirudi emaitza ekonomikoa positiboa izan dadin. Hala ere, aseguraturako zenbatasunaren printzipioa ere modu homogeneo baten aplikatu beharko da, bestela, ditugun baliabideak nahikoa ez izatea gerta daiteke.

Beste behin adibide baten bidez argiago ikus daiteke. Demagun, urte baten etxebizitza baten sute bat gertatzeko probabilitatea $1/1000$ dela. Hau da, sute bat gertatuko da arriskuan dauden mila etxebizitzako, etxearen hondamen totala suertatuko delarik.

1000 eraikineko multzo baten, etxe bakoitzak 0.5 milioi balio ditu, beraz, guztira 500 milioiko balioa izango dute. Jasotako primekin, urteko 500.000 euroko bilketa lortuko da ezbeharrari aurre egiteko. Beraz, $500.000 \times 1/1000 = 500$ euroko ekarpena egin beharko du eraikineko jabe bakoitzak. Honenbestez, 1.000 eraikinetako jabeek guztira 500.000 eurotako ekarpena egingo dute.

Orain demagun beste 1000 etxebizitzako multzo bat daukagula, eta hauek ere 500 milioitan baloratuta daudela, baina kasu honetan eraikin guztiek ez dute balio berdina:

- a) 100 eraikin 2 milioitakoak, guztira 200 milioi
- b) 300 eraikin 0.5 milioitakoak, guztira 150 milioi
- c) 600 eraikin 0.25 milioitakoak, guztira 150 milioi

Aurreko kasuan bezala, ezbeharrak gertatzeko probabilitatea $1/1000$ denez, aukera desberdinak daude: a) taldeko eraikuntza baten sutea gertatzen bada, 2 milioitako ezbeharrak izango dira 0.5 milioiko bilketarekin; b) taldeko eraikuntza bat erretzen bada 0.5 milioitako ezbeharrak izango litzateke eta zenbateko berdineko bilketa, hau da, 0.5 milioi; eta ezbeharrak c) taldeko eraikin baten geratzen bada, 0.25 milioikoak lirateke kalte-ordainak, 0.5eko bilketarekin.

Aseguratutako Zenbatasunaren homogeneotasuna lortzeko 2 baliabide erabiltzen dira: koasegurua eta berrasegurua.

4.4.- KOASEGURUA ETA BERRASEGURUA

Koaseguruaren bidez arriskuen distribuzio horizontala edo lehenengo mailakoa lortzen da. Aseguratzailerik desberdinek elkarrekin egindako aseguru bat da eta kuota konkretu batzuetan zatituta dago. Koaseguruan, aseguraturako zenbatesunak kuota portzentual batzuen arabera banatuko dira, eta hauen arabera primak eta dagozkien kalte ordainak banatuko dira.

Adibidez, aseguraturak batek eraikinen suteen aurkako aseguruetan ez baditu 500.000 euro baino gehiagoko arriskuak beregain hartu nahi, eta 2 milioitako arrisku bat aurkezten bazaio, 500.000 berak aseguraturako ditu, eta gaineratikoak beste aseguraturak batzuen artean bananduko ditu. Beraz, koaseguruaren aseguratzaile desberdinek elkarrekin egindako aseguru bat izango da, bakoitzak kuota edo zati bat beregain hartuko duelarik. Ez da aseguru desberdinen koexistentziarekin nahastu behar.

Ezbeharra gertatzen den kasuetan, aseguraturak bakoitzak, beregain hartutako aseguraturako zenbatesunaren portzentajerekin erantzun beharko du.

Kasu askotan zaila izaten da arriskuak koaseguru batekin estaltzea, besteak beste, polizak tramitatzeke zailtasunengatik, arrisku orokorretarako ezegokia izateagatik, edo urgentziazkoak izateagatik. Kasu hauetarako beste mekanismo batzuk bilatzea beharrezkoa izango da. Berraseguruaren, arriskuen banaketa eta zatiketarako baliabiderik egokiena izango da.

Berraseguruaren bidez, arriskuen distribuzio bertikala edo bigarren mailakoa izatea suposatzen du. Berraseguruaren, aseguraturakileen artean burutzen den "aseguru" bat da, non aseguraturak zuzenak beste aseguraturak bati, bere gain hartutako arriskuaren parte bat lagatzen dion.

Suposa dezagun aseguraturak batek milioi bateko arriskuak beregain hartzen dituela, baina aseguru mota honentzat bere ahalmena 100.000 eurokoa baino ez dela. Kasu honetan egokiena, 100.000 euroko kantitatea mantentzea, eta

gainerako 900.000 euroak berraseguruan lagatzea litzateke. Lagapen hau berraseguratzaile bati edo batzuei egin diezaieke, sinaturik dituen kontratuen arabera.

Era berean, berraseguratzaileari kontserbatzea interesatzen ez zaion arriskuaren zatia berriz ere laga diezaioke beste aseguratzaile bati.

Berraseguru kontratuak forma desberdinak har ditzake, honela, borondatezkoa, derrigorrezkoa edo mistoa izan daiteke. Era berean, bere izaeraren arabera proportzionala (arriskuak edo zenbatasunak) edo ez proportzionala (ezbeharrak edo kalteak) izan daiteke. Aseguratzaileen arteko kontratu bat izan arren, Aseguruaren Kontratuaren Legeak hamargarren sekzioa eskaintzen dio (77, 78 eta 79. artikulua).

Koaseguruaren eta berraseguruaren garrantzia eguneroko teknika eta praktikaren barruan agerikoa da, eta aseguratzailea arrisku desberdinak onartzera ahalbidetzen du, bere egonkortasun finantzarioa kolokan jarri gabe.

5. GAIA: ARRISKUA ASEGURUAN

5.1.- ARRISKUA: KONTZEPTUA

Aurreko gaietan arriskuaren izaeraz hitz egiterakoan, aipatzen da arriskua, ziurgabetasun subjektiboaren korrelazio objektiboa dela. Nolabait esanda, ziurgabetasuna arriskuaren interpretazio subjektibo bat izango da.

Ziurgabetasuna, edozein ekonomi jardueraren emaitzen ezagutza ezagatik datorkigu. Arriskua, ondorio kaltegarriak dituen gertakizun bat jazotzeko posibilitatea egoteagatik existituko da. Horrexegatik, aseguru existitzearen arrazoia arriskua egotea izango da.

Arriskua etimologikoki “risk” hitz nordikotik dator, eta gure egunerokotasunean ziurgabetasuna, duda edo galerak izatearen sinonimo bezala erabiltzen da.

Gure kasuan, arriskuak gertaera bat jazotzearen inguruko ziurgabetasuna adieraziko du. Orokorrean, gertaera honek galera ekonomiko bat suposatuko du, esaterako, sute edo lapurreta baten ondorioz ondasun ekonomiko baten galera gertatzea, edo enpresa edo familia bateko kide garrantzitsu baten galera goiztiarra jazotzea. Edozein kasutan, gehiengoak saihestu nahi duena, gertaerek sortutako galera ekonomikoa da.

Arriskuaren kontzeptua ikuspuntu desberdinen bidez kontsidera dezakegu:

Ikuspuntu juridikotik, aseguru kontratuaren legezko kausa bezala kontsideratu daiteke. Aseguru Kontratuaren Legeko 4. Artikuluaren arabera, “aseguru kontratua baliogabeturik geratuko da (...) sinatzen den momentuan arriskurik existitzen ez bada edo ezbeharrak aurretiaz gertatu bada”.

Ikuspuntu teknikitik, arriskua pertsoneri edo gauzei eragin ahal dien gertaera bat jazotzeko posibilitatea izango da, gertaera honek beharizan ekonomiko bat sortuko duelarik.

Bestalde, ikuspuntu ekonomikotik, arriskua aseguratutako pertsonari sortzen zaion kalte bat izango liteke. Kalte hau ekonomikoki baloratu ahalko da.

Edozein kasutan, arriskuaren ideia zorizko baldintzekin dago erlazonaturik. Aseguratuak zoriaren menpe dauden aldagai horiek alde batera utzi nahiko ditu. Horretarako, aseguruak ematen duen babesera joko du.

Badago arriskuaren beste adiera bat ere, aseguruaren sektorean egunerokotasunean erabili ohi dena. Hitz honekin ez zaio egiten erreferentzia Aseguratzailleak ordaindu beharreko prestazioak sortzen duen gertaera jazotzeari bakarrik (adib. Aseguratuaren heriotza, ekipajearen galera ...), aseguratutako objekturi erreferentzia egiteko ere erabiliko da kontzeptu hau, hau da, gertaera jasotzeko posibilitatea duen pertsona edo objektua aipatzeko.

5.2.- ARRISKUAREN ELEMENTUAK ETA BALDINTZAK

Arrisku bat erakunde aseguratzaile batengatik aseguragarria izan dadin, baldintza eta kondizio asko bete behar ditu, ez bakarrik arriskua berarenak, baita erakundearen aseguratze eta kontratazio politiketatik eratorritako baldintza ugari betetzea beharrezkoa da. Baina egoera orokor hauek alde batera utziz, eta emandako arriskuaren definizio baten arreta jartzen badugu, “ondare beharrizan bat sortzen duen zorizko gertaera bat jazotzeko posibilitatea”, arrisku mota guztientzako baliagarriak diren zenbait baldintza aurki daitezke:

Lehenengo eta behin, arriskuak posiblea izan behar du, hau da, gertaera kaltegarria gertatzeko posibilitateak existitu behar du. Beraz ez du zentzurik edukiko “orube baten suteak”, gertaera hau jazotzea ezinezkoa delako.

Bigarren baldintzaren arabera, gertaera ezingo da kontratua sinatu aurretik gertatutakoa izan, hau da, gertaerak ezezaguna edo zalantzarria izan behar du.

Beste baldintza bat, arriskua zorizkoa izatea da, eta beraz, gertaera kaltegarria jazotzen bada, ezingo da Aseguratuak, Hartzaileak edo Onuradunak nahita eginiko ekintza baten ondorio izan. Gerta daiteke pertsona hauek sortutako ekintzetatik eratorzea, baina kausalak izan beharko dute, eta ez dira kalte-ordainketekin irabaziak lortzeko asmoarekin apropos egindakoak izango. Hala ere, kasu berezi batzuetan baldintza honen salbuespenak aurki ditzakegu, esaterako, heriotza aseguruetan ematen den suizidioaren estaldura, Aseguru Kontratuaren Legeko 93. artikuluan adierazten den moduan.

Azkenik, laugarren baldintza, gertaera kaltegarria jazotzeak kalte ekonomikoa sortu behar duela da. Kalte ekonomiko hau objektiboki egiaztagarria eta estatistikoki neurgarria izan beharko da.

5.3.- ARRISKU MOTAK

Aseguruaren aplikazio esparrua geroz eta zabalagoa da, gizakiak jarduten duen arlo guztietan aplikatzen direlako eta arrisku berriak agertzen doazelako jarduera berriak burutzen diren heinean.

Asegurua existitzearen kausa arriskua da, eta aseguruaren helburua edo izatea, arriskuen estaldura izango da. Arriskuen sailkapenak gizakiek gauzatzen dituzten jarduerekin dauka erlazioa. Ondorioz, arriskuak adjektibazio desberdinak jaso ditzake:

5.3.1.- ARRISKU EKONOMIKOAK ETA EXTRA-EKONOMIKOAK

Edozein motatako kapitala, galerak izateko posibilitatearen menpe dago, baina arriskuaren maila aldakorra izango da inbertsio forma diferenteen arabera. Era berean, industri jardueraren baten parte hartzeak kalte pertsonalen bat eragiteko posibilitatea izan dezake, baina jarduera guztiek daukaten arrisku

maila ez da berdina izango. Kapital ondasunak erabiltzeak, kontsumo ondasunek baino arrisku gehiago dute. Arriskuak ez dauka influentzia bera jarduera ekonomikoetan edo erabilera partikularretan. Lehendabizikoak, gizakiaren lanari edo kapitalen metatzeari egiten dio erreferentzia, eta bigarrenak aldiz, kapital honen erabilerari. Bi arrisku mota hauek izaera ekonomikoa izango dute, bien izatea ekonomiari lotuta baitago.

Pertsonak, jarduera ekonomikotik kanpo dauden beste arrisku batzuen menpe ere badaude. Arestian aipaturikoei kontrajarrita, hauek arrisku extra-ekonomikoak direla esan genezake. Arrisku mota honetan barneratzen dira adibidez, gaixotzea (pertsona guztiak egongo dira arrisku hau jasateko posibilitatearen menpe), edo kontsumo ondasunen galera bat sufritzea sute edo lapurreta baten ondorioz.

5.3.2.- ARRISKU AFEKTIBOAK

Pertsona batek edozein ondasunentzat duen balio subjektiboa, ondasunaren balio objektiboa baino handiagoa denean, ondasun honen galera posibleak egonezin handiago bat sortuko dio, kostu berdineko baina balio sentimentalik gabeko beste objektu baten galerak baino.

Badaude zenbait objektu, esaterako, oroigarri bat, herentzia bidez jasotako zerbitu, liburu bat, altzari bat etab. haien jabeek oso altu tasatu ditzaketanak, haien bizitzako momentu garrantzitsu batekin erlazionatzen dituztelako. Gerta daiteke baita lotura berezi hau kapital ondasun batekin ematea, adibidez, jarduera hasi zeneko eraikinarekin. Artikulu hauen galerak ondoeza sorrarazten du, eta normalean ez da konpentsatua izaten balio objektiboaren berreskurapenarekin. Beraz, arrisku afektiboak, ondasunen baten galera jasateagatik sufrimendu pertsonal bat ekartzen du. Arrisku mota hau zaila izango da kapital ondasunetan aurkitzea.

5.3.3.- KAPITAL ARRISKUAK

Kapital arriskuak modu desberdinetan sailka daitezke, ikuspuntu desberdinen edo helburuaren arabera. Sailkapen garrantzitsu bat ziurgabetasunaren izaeraren arabera da. Ziurgabetasuna egon daiteke, gertaera jazoko den edo ez jakiteko, noiz gertatuko den, edo nola gertatuko den jakiteko. Adibidez, eraikin baten suntsipen posiblearen inguruan, ziurgabetasuna suntsipena gertatuko den moduan egongo litzateke: suak, uholdeak, tximista batek eraginda, edo ez bada gertatuko. Zenbat eta kasu gehiagok eragin, ziurgabetasuna orduan eta handiagoa izango da. Horregatik, aseguru konpainiek haien erantzukizuna denbora epe konkretu batera eta arrisku bat edo gehiagotara mugatuko dute.

Sailkatzeko bigarren modu bat, galera posiblearen izaeran oinarritzen da. Gerta daiteke jabeak bere aberastasunaren galera bat jasatea, edo etorkizunean lortzea esperotako irabaziak inoiz ez jasotzea. Lehenengoaren adibide bat, sute edo uholde batzuen ondorioz eraikuntza baten suntsitzea izango litzateke; eta jardueraren galeragatik irabazirik ez lortzea bigarren kasua litzateke. Sailkapen honek berebiziko garrantzia dauka arriskuen teoriarentzat, ziurgabetasunak sorturiko galerak izaera negatiboa daukatelako. Aseguru konpainietan ere, gaur eguneko eta etorkizuneko baloreen arteko diferentzia izaten dute kontutan. Moduren baten, hau izango litzateke kapital galeraren eta errentagarritasunaren galeraren arteko diferentzia, hau da, momentuan sortutako galera eta etorkizunean sortuko liratekeen irabazien galeraren arteko desberdintasuna.

5.3.4.- ARRISKU FISIKOA ETA MORALA

Arrisku fisikoa, objektuaren ezaugarri fisikoetatik datorkigu, eta sortu daitekeen galeraren probabilitatea eta garrantzia handitu ditzake. Horrela adibidez, hitz

egin dezakegu gasolindegi batez (sute edo leherketa arriskua), akats geografikoez (lurrikara arriskua) edo iceberg batez (nabigaziorako arriskua). Kasu batzuetan, balizko batzuk kontrolpean egon daitezke prebentzio neurriak hartzen baditugu, esterako, gasolindegiaren kasuan, bertan erretzea debekatuz, edo ibilgailuen motorra amatatzera behartuz.

Beste alde batetik, arrisku morala daukagu, aseguruaren jarrera mentaletik datorkiguna. Galeren aurrean aseguruak izan dezakeen axolagabetasuna, edo kaltea gertatzeko duen interesa izango da. Honek ezbeharrak nahita gauzatzea ekar dezake, edo berau ez gertatzeko neurririk ez hartzea suposa dezake.

Arrisku moralak oso arruntak dira sektore aseguratzailean, batez ere axolagabetasun edo iruzur aurrekariak dituzten pertsonetan. Esaterako, aseguratzaileek depresio sasoietan suteengatik edo lapurretengatik sortutako ezbeharren erlazioa ezagutzen dute, edota ezgaitasun eta baliaezintasunengatik burutzen diren erreklamazioak depresio sasoietan edo kolektibo zehatz batzuetan.

5.4.- ASEGURATU EZIN DAITEZKEEN ARRISKUAK

Arriskua ezingo da aseguru arrazoi hauengatik:

- Teknikoak
- Juridikoak

Arriskuak ez dira asegurarriak izango teknikoki, prozesu estatistiko eta aktuariaren bidez ezin daitezkeenean aztertu, eta honenbestez arriskuarentzako ezin denean baliorik zehaztu.

Arriskuek dituzten ezaugarriengatik, ezin direnean neurtuak izan eta ezin denean kolektiboaren ekarpenentzat prima egoki bat ezarri, arriskuak ez dira asegurarriak izango elkarrenganako estaldura falta delako, aseguruaren

oinarrizko baldintzetako bat. Bestalde, gerta daiteke zenbait arrisku arriskutsuegiak izatea, haien hedapenagatik edo larritasunagatik, eta horrela beraien ebaluazio egokia egitea zaila izatea.

Aipatzekoa da, industria aseguratzailerak denboran zehar planteatu zaizkion erronka berriei erantzuna emateko gai izan dela, arrisku berriak agertuz joan diren heinean hauek aseguratzeari lortu duelako, nahiz eta arriskuen berritasunagatik estatistika aurrekariaren falta eduki, esaterako arrisku nuklearren kasuan.

Ikuspuntu juridikotik, arriskua ezingo da aseguratu, interesatuaren legez kanpoko jarduera batetik datorrenean, hau da, ezbeharra doluz edo intentzio txarrarekin sortuko duenean, edo arriskua legez kanpoko jarduera batetik eratortzen denean.

Zentzu honetan, dolua existituko da, aseguratuak ezbeharra nahita sorrarazten duenean, bere edo hirugarren baten onurarako. Kasu honetan arriskua ez da aseguragarria izango, eta beraz kontratua egongo balitz nulua izango da.

Oro har, moralaren, legearen edo ordena publikoaren kontrako arriskuak ezingo dira aseguratu. Beraz legez kanpoko jarduera batetik eratorritako arriskuak ezingo dira aseguratu, nahiz eta arriskuak berez aseguragarriak izan, esaterako, merkantzien garraiorako asegurua legala da, baina tabakoaren kontrabandorako edo debekaturiko beste jardueretan erabiltzeko ez da aseguragarria izango.

6. GAIA: ASEGURU MOTAK

6.1.- ASEGURU MOTAK

Arriskua aseguruaren elementu kausala izanik, eta existitzen diren arriskuak oso desberdinak izanik, merkatu aseguratzailan estaldura edo aseguru mota ugari dago.

Aseguratzailerek aseguru modalitate desberdinak ezartzen dituzte arriskuen ezaugarrien arabera, eta hauek izaera antzekoa dutenean, fundamentu tekniko berdintsuekin eta antzeko kontratuekin, argot aseguratzailako “adar”en araberako sailkapena aurkitzen dugu. Horregatik, “sute eta elementu naturalen” adarreko aseguru hitz egiten badugu, sute, leherketa, ekaitz eta abarren ondorioz, ondasun edo objektu materialak erretzeko edo kalteak jasotzeko posibilitatea estaltzen dituzten kontratu edo polizei ibiliko gara erreferentzia egiten.

Gai honetan sailkapen desberdinak aztertuko ditugu, eta guztien artetik, adarren araberako sailkapenak berebiziko garrantzia izango du. Adar bakoitzean jarduteko baimena, baldintzak, beharrezko kapitalak, etab. Aseguru Pribatuen Antolamendu eta Ikuskapenerako Legeak arautzen ditu, eta bere lehendabiziko xedapen gehigarrian, arriskuen Adarren araberako sailkapena ezartzen du. Horrela, adarren araberako sailkapenaren barruan, desberdinu behar dira, alde batetik Bizitza Adarra, non pertsonen bizitzari eragiten dioten arrisku desberdinak barneratzen diren, eta bestetik, Bizitzaz Bestelako Adarrak. Azken honen barruan 19 adar orokor aurkitu ditzakegu: istripuak, eritasuna, lurreko ibilgailuak, sute eta elementu naturalak, erantzukizun zibila, etab.

Hala ere, Aseguru Pribatuentzako sailkapen honek duen garrantzia ahaztu gabe, beste sailkapen mota bat egin dezakegu aseguru funtzio babeslearen arabera. Horrela, aseguruak duten funtzio babeslearen arabera, bi talde handitan sailkatu ditzakegu: aseguru pribatuak eta gizarte aseguruak.

6.2.- GIZARTE ASEGURUAK. Kontzeptua eta ezaugarriak

Autore batzuen arabera, gizarte aseguruak, "Botere Publikoak sortutakoak dira, orokorrean derrigorrezko izaera dute, eta haien helburua ekonomikoki txarren horniturik dauden gizarte mailak babestea da, haien bizitza edo irabazi ahalmena mehatxatzen duten arriskuen aurka. Gaixotasun arriskuei dagokienez, langilearen familia hurbilenekora ere hedatzen da".

Gizarte aseguruaren estaldura Gizarte Segurantzari dagokio, eta honela, herrialde bateko herritar sektore zabal batentzako ongizatea lortzea eta babesa ematea du helburu, eta ez aurreko definizioak zioen bezala gizarte maila behartsuenei bakarrik. Honela, ikuspuntu ekonomikoaren independentziaz, Gizarte Segurantza sistema desberdinak eratzerako orduan, agintean dagoen alderdi politikoaren ideologia politikoak zerikusi handia izango du, bai ezarriko diren prestazio mota desberdinetan eta baita hauen zenbatekoetan ere.

Oro har, gizarte aseguruak, ongizate publikoaren eta ondare komunaren faktore garrantzitsua dira, eta aseguru pribatuarekiko desberdintasun nabariak ditu. Desberdintasun hauetariko batzuk hurrengoak izango dira:

a) Nahitaezkotasuna: gizarte aseguru gehienak edota Gizarte Segurantzak estaltzen dituen arriskuak, derrigorrezko izaera dute, aseguru pribatuek ez bezala.

b) Antolamendu Estatala: Gizarte Segurantzaren eta gizarte aseguruaren antolamendua Administrazioak darama, gehienetan izaera autonomoko Zerbitzu Publiko moduan.

c) Prestazioen homogeneotasuna: Aseguru pribatuetan pertsonak prestazioak libreki aukeratu ditzakete haien beharretara moldatuz. Gizarte aseguruetan ordez, malgutasun gutxi dago norbanako bakoitzaren beharretara moldatzeko. Sistemako onuradun guztiek prestazio mota berdinak jasotzen dituzte. Gerta daiteke kobertura batzuk aldakorrak izatea gizabanakoen jardueraren edo

kategoria profesionalaren arabera, edo kotizazio oinarrien edo kotizazio epearen arabera, baina adierazitako baldintzak betetzen dituzten kolektiboko norbanako guztiei modu berdinean aplikatuko zaizkie.

d) *Kostuaren banaketa:* Estalitako pertsonak eta berak lan egiten duen enpresaren artean ordaintzen dira gizarte aseguruaren kostuak. Kasu batzuetan, Estatuak ere parte hartu dezake gizarte aseguruaren finantzaketan, Estatuko aurrekontu orokorren bitartez.

e) *Estalitako arriskuak:* Gizarte aseguruak pertsonari eragiten dieten arriskuak bakarrik estaltzen dituzte (Gaixotasuna, Istripuak, Langabezia, Erretiroa, etab.). Aseguru pribatuetan ordez, ondasunei eta ondareari eragiten dieten arriskuak estaltzen dira.

f) *Prestazio minimoa:* Gizarte aseguruaren ezaugarri bereizgarrietako bat da. Estaltzen diren arriskuak gertatzearen ondorioz, prestazio ekonomiko minimo bat eman ohi dute diru sarreren galera konpentsatzeko.

e) *Ez dago irabazi asmorik:* Ez dugu ahaztu behar gizarte aseguruaren laguntza osagai altu bat dagoela, eta beraz hauen antolaketaren atzean ez dago irabazi asmorik. Horregatik, ez dugu aurkituko arriskuen hautaketa bezalako praktikarik. Beste alde batetik, aseguru mota hauek “banaketa sisteman” oinarriturik egon ohi dira, esaterako, ekitaldi bakoitzeko pentsioen ordainketa, kotizazioen bidez lortutako sarreretatik eratortzen da (enpresa eta langileenak), hau da, okupaturiko biztanleria aktiboak jubilaturiko biztanleria mantentzen du, belaunaldien arteko solidaritatearen bidez. Krisialdi garaiek eta biztanleriaren bizi esperantzaren luzatzeak, arazoak sor ditzakete finantzaketa prozesuan.

6.3.- GIZARTE SEGURANTZA

Gizarte Segurantzaren aurrekariak Espainian XX. mendearen hasieran aurkitzen ditugu, 1900.eko urtarrilaren 20ko lehendabiziko Lan Istripuen Legean, "Dato Legea" izenez ere ezagutua, Eduardo Dato izan baitzen bere bultzatzaile nagusia.

Lege honetatik abiatuz, Lan Istripuen eta Gaixotasun Profesionalen Asegurua eratzen da, non ezaugarririk garrantzitsuena enplegatzailea bere langileek jasandako istripuen arduradun edo erantzuletzat jotzen duen. Enplegatzailea, baimendutako erakundeetan aseguru behar zen, hau da, baimendutako mutualitate eta aseguru konpainietan. Hasieran, aseguru industriara bakarrik mugatzen zen, baina laster itsas istripuetara eta nekazaritzara ere zabaldu zen.

Mende hasieran ere, erregimen mutualistan, gaixotasunez eta zahartzaroaz arduratzen ziren erakundeak sortu ziren. 20. Hamarkadan, besteren konturako langileentzat Zahartzaro eta Ezintasunaren Derrigorrezko Aseguru sortu zen. Beranduago, 40. hamarkadan, lan-mutualitateak sortu ziren, erretiro pentsioak aseguratzeko helburuarekin.

Eritasun edo gaixotasun aseguru 1942. urtean sortu zen, Aurreikuspen Institutu Nazionalak bultzatuta. Eritasun aseguru martxan jartzeko, jadanik existitzen zen egitura pribatuaz baliatu ziren, mutualitateen eta aseguru konpainia pribatuez hain zuzen.

Administrazioak Gizarte Segurantzaren ezaugarriak ezaugarritzeko nahia, 1963ko abenduaren 28ko Oinarrien Legeak zehaztu zuen. 1966.eko apirilaren 21eko Dekretuaren bidez, Eritasun Aseguru eta Lan Istripuen eta Gaixotasun Profesionalen Aseguruan ekonomia pribatuarekin izandako kolaborazioak bertan behera uzten ditu, sistema publikoan barneratuz.

Sistemaren gaur eguneko aplikazio esparruak, kotizaturiko prestazioen modalitatean espainiar guztiak barneratzen ditu, edozein delarik beraien sexua,

egoera zibila eta lanbidea, lurralde nazionalean bizi eta jarduten dutenean lanean, eta hurrengo balizko batean daudenean barneraturik:

- a) Besteren konturako langileak: edozein delarik lantzen duten jarduera ekonomikoa, eta langilearen kategoria profesionalaren, irabazien zenbatekoaren eta formaren independentziarekin, eta lan-erlazioak duen izaeraren independentziarekin.
- b) Norbere konturako langileak edo autonomoak: enpresaren titularrak baldin badira edo ez.
- c) Lan kooperatibetako bazkide langileak.
- d) Ikasleak.
- e) Funtzionario publikoak, zibilak eta militarrek.

Kotizaziorik gabeko prestazioen modalitatean, Gizarte Segurantzako sistemaren egungo aplikazio esparruan, lurralde nazionalean egoiliarak diren espainiar guztiak egongo dira barneraturik.

Gizarte Segurantzaren estruktura erregimen ezberdinez dago osaturik. Erregimen Orokorrean besteren konturako langileak barneratzen dira. Gainerakoak Erregimen Bereziatan egongo dira barneraturik, besteak beste, Autonomoak, Nekazariak, Itsasoko langileak, Ikasleak, Funtzionario Publikoak, etab.

Gizarte Segurantzako ekintza babesleari dagokionez, hau da, gizarte aseguruak estaliriko gertakizun edo arriskuak, ondorengoak dira:

- Osasun laguntza.
- Sendatzea.
- Ezgaitasun denborala.
- Elbarritasuna.

- Erretiroa.
- Heriotza eta biziraupena.
- Amatasuna.
- Langabezia.
- Familiari babesa.
- Gizarte Zerbitzuak.
- Gizarte Laguntza.

6.4.- ASEGURU PRIBATUAK. Kontzeptua eta ezaugarriak

Aseguru Pribatuak, pertsona natural edo juridikoak babesteko sortuak izan dira, haien existentzia, ondasunak, osasuna etab. mota askotariko arriskuengatik mehatxaturik baitaude.

Gizarte aseguruarekin alderatuz, erakunde pribatuek kudeatzen dituzte, eta aseguratuak libreki kontratatu ditzakete, interesatzen zaizkien estaldurak aukeran dituzten posibilitate desberdinen artean.

Interes indibidualak estaltzera bideraturik daude. Oinarri moduan antzeko arriskuz mehatxaturiko taldeak sortzen dituzte, Zenbaki Handien Legea aplikatzeko dimentsio nahikoarekin, eta honenbestez elkarrekiko konpentsazioa gertatuko delarik.

Izaera pribatua ez dator pertsonari edo haien ondasunei eskaintzen dizkieten estalduren zabaltasunetik bakarrik, baita kontratazio askatasuna egoteagatik, eta kontratuan adosten diren baldintzak libreki ezartzeko malgutasuna izateagatik ere. Eta noski, guzti hau erakunde aseguratzailerik pribatuen bidez gauzatzen delako.

Beraz, aseguru mota hauen elementu esanguratsuenak honako hauek dira: borondatezkotasuna, ekimen pribatuaren kudeaketa, kontratuaren existentzia,

konpetentzia askeko merkatua, kalteen konponketa ondasunen aseguruetan eta prestazio askatasuna pertsonen aseguruetan, prezioaren osotasuna aseguruaren kargura.

Aseguru Pribatuak jarduera esparru guztietara hedatzen dira, hori dela eta, sailkapen bat egitea beharrezkoa izango da. Ondoren, sailkapenak egiteko dauden modu ezberdinak azalduko dira:

A) IRAUPENAREN ARABERA

1.- *Aldi baterako aseguruak*: denbora zehatz batean zehar estaltzen dituzte arriskuak, normalean urte bete baino gutxiagoko epeak. Orokorrean egoera oso konkrituak aseguratzeke erabiltzen dira, esaterako, merkantzien garraio bat, bidaiaria bat edo opor batzuk, kongresu bat, jaialdi bat, kirol emanaldi bat, etab.

2.- *Urteroko aseguruak*: aseguru ohikoenak dira, kontratua sinatu eta urtebetera izango dutelarik epemuga. Aseguratuak edo Hartzaileak aurretiaz aseguruarekin amaitu nahi dutela adierazi ezean, epemugan aseguru automatikoki berriztatzen da urteroko prima ordainduz.

3.- *Epe luzeko aseguruak*: Aseguratzailerak urte bete baino epe luzeagoan estaltzen ditu arriskuak. Ohikoak izaten dira modu honetako kontratuak bizi-aseguruetan, non epea aseguruaren bizitza osoa izan daitekeen, edo 10 urteko epemuga, 20 urtekoa, etab.

B) ARRISKUEN IZAERAREN ARABERA

1) ASEGURU PERTSONALAK

Gure egoera fisikoa, osasuna eta gure existentzia bera arriskuz mehatxaturik daude. Arriskuek ez dute bakarrik gure egungo egoera konprometitzen, baita

gure etorkizuna eta gure menpe dauden pertsonena kaltetu dezakete. Arrisku mota hauek estaltzen dituzten aseguru modalitate desberdinak ondorengoak izan daitezke:

1.1.- *Bizi-Aseguruak*: aukeratutako onuradunei zehaztutako kantitate bat ordainduko zaie, epe konkretu batean zehar Aseguratuaren heriotza gertatzen bada, edo momentu zehatz baten bizirauten badu.

Bizi-aseguruen barruan modalitate desberdinak aurki ditzakegu. Horrela, arrisku aseguruak deiturikoetan, aseguratuaren heriotza gertatzen denean bakarrik emango da ordainketa. Ordez, aurrezki aseguruak deiturikoetan, erakundeak aseguruari berari ordainketa bat burutuko dio denbora epe baten amaieran bizi bada. Aseguru mistoak ere badaude, bi formulen arteko konbinaketa baten bidez ematen direnak.

1.2.- *Istripuen Aseguruak*: ezgaitasuna gertatzen den kasuetan kalte-ordainketak gauzatuko dira, ordainketa bakarrez edo subsidio denboralen bidez. Aseguratuaren heriotza, elbarritasuna edo ezgaitasunari ematen diote estaldura, kontratuan aurreikusitako jardueretan gertaturiko istripu baten ondorioz gauzatu denean.

Lan Istripuen aseguruak, jarduera profesionala burutzearen ondorioz sortu daitezkeen gorputzeko lesio, heriotza eta elbarritasunak estaltzen ditu. Aseguru hauek norbere kontura edo besteren kontura jarduten duten langileek kontratatu ditzakete.

Kasu askotan lan istripuetako aseguruak aseguratzaile pribatuek egiten dute. Hala ere, bere gizarte izaerarengatik, herrialde askotan derrigorrezko Gizarte Segurantzaren egoten da barneraturik, formula eta estruktura desberdinen bidez.

1.3.- *Eritasun Aseguruak*: Aseguratuaren gaixotzea gertatzen den kasuetan, kalte-ordainketa bat burutuko du edo laguntza medikuaren gastuak estaliko ditu. Normalean, izaera profesionaleko gaixotasunak Gizarte Segurantzaren

barruan egoten dira barneraturik, baina badago aseguru librea deituriko beste aseguru bat ere, ospitalizazio gastuak, operazio kirurgikoak, tratamendu medikuak eta prestazio farmazeutikoak estaltzen dituena. Zenbait kasutan, aseguru libreak "kotizazio bikoitza"ren fenomenoak gertatzea suposatuko du, Gizarte Segurantzaren derrigorrezkotasunagatik.

1.4.- *Herio Aseguruak*: Aseguratuaren heriotza gertatzen denean, ehorzketa gastuetarako diru kantitate bat ordaintzen diete oinordekoei, edo zuzenean hileta-zerbitzuak eskaintzen dituzte.

2) GAUZEN EDO ONDASUNEN KALTEEN ASEGURUAK

Pertsona gehienek mota askotariko ondasun materialak dituzte, esaterako, etxebizitzak, dendak, mota guztietako saltokiak, edozein izaeratako industriak, automobilak, apartamentuak, etab. Pertsona guzti hauek mehatxaturik egongo dira haien ondasunen desagerpena, suntsipena edo kalteak gertatu baitaitezke. Era berean, gauza edo ondasun hauek sute, lapurreta, kristal haustura, makineriaren matxura, eta hainbat arrisku desberdinez egongo dira mehatxaturik. Honen bestez, atal honetan ondasun hauek jasan ditzaketen arriskuak estaltzeko existitzen diren aseguru modalitate esanguratsuenak aipatuko ditugu:

2.1.- *Suteen Aseguruak*: Suaren ondorioz jasandako kalteak estaltzen ditu, eta baita sutearekin erlazionaturiko beste gastu batzuk ere, esaterako, ondasunen salbamenduak sorrarazitako gastuak, edo ondasunak salbatzerakoan jasandako kalteak. Batzuetan, konponketa edo birjarpen klausulak barneratzen dira suteen polizetan. Errealitatean suteen aurkako aseguruak arrisku anitzeko polizetan barneratzen dira, beste arrisku batzuekin batera.

2.2.- *Lapurreten Aseguruak*: Suteen Aseguruaren moduan, arrisku anitzetarako polizetan barneraturik egon ohi da. Lapurreten, edo beren saiakeraren ondorioz

sortutako kalteak estaltzen ditu, hau da, objektuen desagerpena, suntsitzea edo hondatzea estaliko du.

2.3.- *Garraioen Aseguruak*: Garraiobideek jasandako kalteak estaltzen ditu, hau da, automobilak, kamioiak, trenak, ontziak edo hegazkinak. Atal honetan aseguru mota desberdinak aurki ditzakegu, esaterako, garraiobideak berak jasandako kalteak estaltzen dituen aseguruak, Kasko Aseguruak deituak, edo garraiatutako materialak jasandako kalteak estaltzen dituzten aseguruak, Merkantzien Aseguruak deituak, edo hirugarrenei eragindako kalteengatik asegurutzen gaituztenak, Garraiolariaren Erantzukizuneko Aseguruak deiturikoa.

2.4.- *Automobilaren Aseguruak*: Motordun ibilgailuen zirkulaziotik eratorritako galerak estaltzen ditu. Automobilaren erabilera masiboak, eta honek sortutako arazoek, herrialde gehienetan derrigorrezko izaera edukitzeraz eraman du, gutxienez erantzukizun zibilaria dagokion atala. Erantzukizun Zibilaz gain, aseguru hauetan sute, lapurreta, apurketa, eta abarrek sortutako kalteak ere estali daitezke.

2.5.- *Nekazaritza Aseguruak*: nekazaritza, baso eta abere ustiapenetatik eratorritako arriskuek sor ditzaketan kalteak estaltzen dira.

3) ONDARE KALTEEN ASEGURUAK

Pertsonak ez daude beraien burua edo ondasunak mehatxatzen dituzten arriskuen menpe bakarrik, haien ondarea ere mehatxaturik egon daitekeelako erantzukizun legalengatik, hau da, hirugarrenei kalte material edo moralak sortzearen ordaindu beharreko kalte-ordainketengatik. Hirugarrenei sortutako kalteak, beraiek edo beraien familia edo langileek eragindako gertakizun boluntario edo nahi gabekoengatik eratorri daitezke.

Pertsona guztiek hainbat jarduera burutzen dituzte, ez bakarrik profesionalki, eta ekintza hauetatik hirugarren pertsoneri edo haien ondasunei kalteak eragin diezaiekete. Zentzu honetan, burututako ekintza zuhurgabe edo arduragabeen erruz sortutako kalteak konpontzeko erantzukizun zibileko aseguruak existitzen dira.

Honela erantzukizun zibileko aseguruak, aseguruaren izenean ondorengo zenbatekoak ordainduko dituzte:

- 1.- Erantzukizun zibiletik eratorritako kantitateak
- 2.- Exijitu ahal zaizkion fidantza judizialak
- 3.- Bere erantzukizun zibilaren defentsatik eratorritako gastu judizialak

Aseguru hauek hainbat modalitate desberdin izan ditzakete, egoera eta jarduera bakoitzari egokituz. Honela, hirugarrenen aurrean izan dezakegun erantzukizun estaltzea lortuko dugu. Erantzukizuna estaltzen duten aseguruaren artean Erantzukizun Zibileko Aseguruak dira hazkunde handiena izaten ari direnak, eta hauen artean bi nabarmendu ditzakegu:

- a) Profesionalei egintza axolagabeengatik jasotzen dituzten erreklamazioentzako estaldura ematen dietenak, gehienbat osagile, arkitekto, etab.
- b) Enpresa industrialetako produktuek sortutako kalteengatiko estaldura, hau da, erabiltzaile eta kontsumitzaileei sorturiko kalteak estaltzen dituzte egoera txarreko produktuen erabileragatik.

C) ASEGURATU KOPURUAREN ARABERA

1.- *Aseguru Indibidualak*: poliza bakoitza arrisku bakar baten estaldurari dagokio, edo lotura berezi bat duten arrisku kantitate mugatu bati. Esaterako, bizi-aseguru bat senar-emazte bikote batentzat. Orokorrean, aseguru indibidualez mintzo garenean, aseguru indibidual sinpleei egingo diegu erreferentzia.

2.- *Taldekako Aseguruak edo Aseguru Kolektiboak*: Kontratatzaile batek eginiko poliza bakarra da, zeinek aldi berean arrisku beraz mehatxaturiko pertsona kopuru bat estaltzen duen. Adibidez, eskola bateko ikasleak, edo enpresako langileak.

Taldekako Aseguruetan hurrengo ezaugarriak bereizten dira:

- a) Berezi pertsonen arriskuen aseguruetan erabiltzen dira, hau da, bizitza, eritasun eta istripuen aseguruetan.
- b) Pertsona guztiak arrisku beraz egon behar dute mehatxaturik, nahiz eta larritasun desberdineko egoerak egon daitezkeen.
- c) Kontratatzailea eta aseguruak pertsona desberdinak dira.
- d) Aseguruko administrazio gastuen murrizketa handia ematen da.
- e) Kontrako hautaketa saihesten du.

D) ASEGURATU MOTAREN ARABERA:

Aseguratzaileek sailkapen hau asko erabiltzen dute haien produktuen eskaintza estrukturatzeko eta zerbitzuak konfiguratzeko.

1.- *Aseguru Pertsonalak*: norbanakoen beharrianak asetzeko helburua dute, beren dimentsio pertsonal edo familiarrean, eta kasuren baten arlo

profesionalean ere, baina inoiz ez antolaturiko produkzio prozesu baten elementu moduan. Aseguru mota honi, partikularren aseguruak ere deitu ohi zaie, eta haien aplikazio esparrua bizi, eritasun edo istripu aseguruetara, kalte materialen aseguruetara, eta erantzukizuneko aseguruetara hedatzen da.

2.- *Enpresa Aseguruak*: haien jarduera produktiboari, ondasunei, edo langileei eragiten dieten aseguruak izango dira.

E) ASEGURATZAILE MOTAREN ARABERA:

1.- *Publikoak*: hauen kudeaketa zuzenean Estatuak beregain hartzen du, haien bolumena, espezifikotasuna edo interes orokorrarengatik. Aseguru hauek, gizarte aseguruaren gamak (eritasuna, istripuak, langabezia, etab.), eta Administrazioak zuzenean eskaintzen dituen beste zerbitzu batzuek osatzen dute. Aseguru hauen oinarria eta egitura ezartzen duena Estatuak izango da, eta arriskua osorik edo partzialki beregain hartuko du. Gehienek derrigorrezko izaera dute.

2.- *Pribatuak*: Normalean aseguratzaile pribatuekin kontratatzen diren aseguruak. Aurreko atal batean aipatu bezala estaldura gama zabal bat eskaintzen dute. Gehienak borondatezkoak dira, baina badaude derrigorrezkoak direnak ere.

F) KONTRATATZEKO EXIJENTZIAGATIK

1.- *Derrigorrezkoak*: aseguru hauen kontratazioa Legez ezarrita dago. Aseguru hauen helburua, gertatzeko probabilitate handia duten oinarrizko arriskuetatik pertsonak babestea da, edo tartean interes nazionala dagoenean ezartzen dira. Batzuetan, kalte-ordainketen prestazioak bermatzeko asmoz, erakunde konkretuekin kontratatzerara behartu daiteke.

Derrigorrezko aseguruetan gama oso zabala dago, baina badaude zenbait kasu sarritan errepikatu ohi direnak herrialde desberdinetako legedietan, eta horregatik aipamen berezi bat merezi dutenak:

- a) Lan istripuen aseguruak.
- b) Automobilaren derrigorrezko aseguruak.
- c) Ehiztariaren derrigorrezko aseguruak.
- d) Bidaiarien derrigorrezko aseguruak

2.- *Boluntarioak*: kontratatzailearen borondatez kontrataturiko aseguruak. Hein handi batean aurreko atalean aipaturiko aseguru pribatuekin bat datoz, eta batzuetan derrigorrezko aseguruaren osagarri moduan ere agertzen dira.

7. GAIA: ARRISKUEN HAUTAKETA

7.1.- ARRISKUEN HAUTAKETA

Aseguratuak bere jardura modu egokian gauzatzeko, beregain harturiko arriskuen karterak oinarri teorikoak ezartzerakoan esperotako jokaerarekin bat etortzea lortu beharko du. Horregatik, enpresa bakoitzak arau batzuk ezarriko ditu, teorikoki egindako kalkuluek eta errealitatean beregain hartuko dituen arriskuen artean desberdintasun esanguratsurik egon ez dadin. Honi arriskuen hautaketa deitzen zaio.

Arriskuen hautaketa, Aseguratuari estaltzea proposatzen zaizkion arriskuei buruz egiten duen analisia baino ez da. Orokorrean izaera teknikoko neurrien multzo bat da, eta hauen arabera, arriskuen onarpenak desbideratzerik ez izateko edo desoreka ekonomikorik ez sortzeko, erabiltzen dira.

Arriskuen hautaketa, arriskuen analisiaren lehen pausua dela kontsidera dezakegu, arriskuak onartu aurretik burutzen delako. Arriskuen hautaketaren ostean, talde homogeneoak sortuz sailkapena eta tarifitzea burutuko da, prima egokiak aplikatuko dira, ezbeharrak gutxitzeko edo saihesteko neurriak hartuko dira, eta emaitzen kontrola gauzatuko da.

Arriskuen hautaketari kontrajarririk, "aurkako hautaketa" edo "kontrako hautaketa" deiturikoa dugu, hau da, Aseguratuaren arriskuen karteran oreka lortzeko, ezbeharrak gertatzeko teknikoki kontsideratu direnak baino probabilitate gehiago dituzten arriskuak barneratzen direnean gertatzen da. Autore batzuek, aurkako hautaketa izaera moraleko arriskuekin erlazionatzen dute. Izaera moraleko arriskuak jarrera mental bat izango da, arriskuak onartzerakoan norbanako batzuek istripuen gertaerarako joera izango dutelako. Beharbada ez dituzte ezbeharrak nahita sorraraziko, baina subkontzienteki ezbeharrak gertatzea nahiko dute. Arrisku moral honek, egoera mental hau ez

daukaten gizabanakoek baino galera handiagoak sorraraziko dizkio erakunde aseguratzaileari.

Izaera moraleko arriskuen artean, galera bat jasateko egoeran dauden pertsonak aurkitu ditzakegu, eta babes moduan aseguruaren kontratazioa eskatzen dute. Adibidez, ibai baten inguruan bizi den jendeak uholdeen aurkako aseguruak kontratatzen ditu, edo, historial familiarrean gaixotasunen bat egon ohi den kasuetan laguntza medikuko aseguruak kontratatzen dituzte, osasuntsu dauden norbanakoek ez bezala. Beraz, arriskuaren pertzepzioan desberdintasunak egongo dira.

Argi dago, hautaketa prozesuetan Aseguratzaileak mota guztietako neurriak hartu beharko dituela. Neurririk hartuko ez balu, galera posibleak, galera ziurretan bihurtzeko joera izaten baitute, eta beraz, asegu ezinak izango lirateke.

7.2.- HAUTAKETA PERTSONEN ASEGURUETAN

Arestian aipatu bezala, arriskuen hautaketa, Aseguratzaileak arriskuen alde kritikoenak ezagutzeko eta aztertzeko gauzatzen duen prozesua da. Beraz, hautaketa aldakorra izango da estali nahi den arriskuen arabera, eta eskaintzen den aseguru modalitatearen arabera. Horrela, orokorrean hautaketa Bizi-Aseguruetan eta Pertsonen Aseguruetan desberdina izango da, Kalteen Aseguruetan edo Ondare Aseguruetan aplikatzen diren hautaketekin konparatzen baditugu.

Pertsonen bizitzaren gaineko aseguruetan, esaterako heriotza kasuetarako, erakunde aseguratzaileek aseguru mota hauetarako espresuki diseinaturiko galdeketen edo txostenen bidez gauzatuko dute arriskuen hautaketa. Horrez gain, kasu batzuetan hautagaiei azterketa medikuak egiten dizkiete.

Biziraupen kasuetan, aseguruak beraiek dira espontaneoki hautaketa burutuko dutenak, aseguruaren terminologian auto-hautaketa bezala ezagutzen den prozesuaren bidez. Biziraupen modalitate hau, denbora epe batez bizi izango direla uste dutenek kontratatzen dute, epearen amaieran adostutako prestazioak kobratzeko biziraungo dutela uste dutelako. Beraz, nolabait egiaztaturik dago biziraupen aseguruak kontratatzen dituzten pertsonak, heriotza kasuetarako aseguruak kontratatzen dituztenek baino hilkortasun tasa txikiagoa dutela.

Bizi-aseguruaren izaera tekniko argiagatik, arriskuen hautaketa prozesuak berebiziko garrantzia du aseguru mota hauetan. Bizi-aseguruaren primak hilkortasun tauletako esperotako hilkortasunaren arabera kalkulatu dira, eta beraz, erakundeak kaudimen egokia izan dezan, aseguru taldea modu egokian hautatu beharko du, gerora esperientzia errealak aurreikusitakoak baino ordainketa handiagoak ez sorrarazteko.

Errealitatean, heriotza aseguratu den kasuetarako, Aseguratuak tauletan aurreikusitakoa baino hilkortasun esperientzia onuragarriagoa edo hobea dute. Esperientzia onuragarriagoa izatearen arrazoia osasunean zein prebentzioan izandako aurrerapenetan justifikatu da, eta baita hautaketa modu egokian egiteagatik ere.

Era berean, garrantzitsua da azpimarratzea hautaketa prozesuaren bidez ez direla bizitza osasuntsu bat ez duten pertsona guztiak baztertu nahi, baizik eta aseguru daitezkeen pertsonen artean talde homogeneoak sortzea izango da helburua. Hautaketa eta sailkapen prozesuaren bidez, aseguratuak eskatzen duten pertsona gehienak baneratu ditzakeen talde bat sortzen da, eta hau talde normal bat izango delarik. Talde normalari aplikatzen zaizkion arauak jarraituz, bizi itxaropen normala baino txikiagoa duten taldeentzako oinarri aseguragarriak ezartzen dira.

Ondoren pertsonen aseguruetako hautaketa prozesuko elementu edo faktore esanguratsuenak zehaztuko ditugu. Horretarako, Aseguratzailerak hurrengo informazioa lortu behar du: a) aseguruaren plana edo zenbatekoa, eskatzailearen adinarekin batera; b) bizilekua eta lanbidea; c) egoera fisiko pertsonala, altuera eta pisuaren informazioa barne; d) historial pertsonala eta familiarra; e) ohitura pertsonalak, arrisku moralari dagokion edozein informazio barneratuz; eta f) onuraduna eta interes aseguragarria.

a) Aseguru Plana:

Plan batzuek beste batzuek baino aurrezki elementu gehiago barneratzen dituzte, eta zentzu honetan errazagoa suertatuko da prima igo gabe edo igoera gutxirekin arrisku ez normalen onarpena, beti ere planak horniduren eraketa azkar bat ahalbidetzen badu, horrela arriskua murriztuz. Orokorrean eskatzaile ez normalak errazago onartzen dira poliza bakarra eskatzen bada, hornidura handiarekin.

Adina funtsezko elementua izango da, hilkortasun tasak adinarekiko aldakorrak direlako eta primak honen arabera ezartzen direlako. Normalean, eskatzaileen deklarazioak onartzen dira, baina hauen egiazkotasuna ez da momentuan konprobatzen, konprobaketa prestazioak ordainduko beharreko momentuan bakarrik egin ohi dira. Horrela, deklarazioa zehatza ez dela egiaztatzen bada, arriskuaren arau proportzionala aplikatuko da, Aseguru Kontratuaren Legearen 90. artikulua jarraituz.

Adinak ere bere garrantzia dauka arriskuen hautaketa prozesuan. Izan ere, aseguratzailerak askok ez dituzte pertsona nagusiak aseguratu nahi izaten, eta horregatik kontratazioetarako adin mugak jartzen dituzte edo kapitalak mugatu egiten dituzte adin batetik aurrera (normalean 65 urte). Era berean, adina hautaketarako faktorea da adin txikietan, Aseguru Kontratuaren Legeak bere 83. Artikuluan dioenari jarraituz, 14 urtez azpikoek ezin baitute heriotza asegururik kontratatu.

b) Bizilekua eta lanbidea:

Arriskuen hautaketa prozesuan ere kontutan hartzen diren faktoreak dira. Nahiz eta gaur egun harpidetzen diren kontratu gehienek bizilekuaren inguruan muga gutxi jartzen dituzten, gerta daiteke modalitate batzuetan bizilekuaren aldaketa saihestu nahi izatea, bizitza laburtzen duten baldintzak dituzten lekuetara ez mugitzeko.

Lanbideari dagokionez, lanbide batzuek hilkortasun probabilitatearen handiagotze bat suposatuko dute, lanbideek daukaten arriskuagatik edo lanak garatzen diren baldintzengatik. Bereziki hautaketa prozesuan, lanbideagatik arrisku batzuen baztertzea aurkitzen dugu, edo beste kasu batzuetan, arriskuak lan esparrutik kanpo bakarrik onartzen dira. Baina badaude baita lan mota batzuk endekapenezko gaixotasunen garapenean laguntzen dutenak, eta ondorioz lan esparrutik kanpo ere eragin garrantzitsua dutenak osasunean, eta beraz guztiz baztertu beharko liratekeenak, esaterako mehatzetako lana.

Badaude beste lan batzuk, ezgaitasun bat jasateko arrisku handiagoa daukatenak, istripu edota gaixotasunen eraginez, eta horregatik kontrataziorako mugaren bat izan dezakete. Lanbide batzuk erakunde aseguratzaileentzat arriskutsuak direla kontsidera daitezke, ezbeharra gertatzeko probabilitate handiak dituztelako. Esaterako kirolarien kasuan, batez ere kirol profesionaletan, istripuen adarreko aseguruaren hautaketako faktore garrantzitsu bat izango da lanbidea, kirolarien kasuan lesio bat izateko probabilitateak handiak baitira, eta honek ziurrenik gain-prima bat jasatea suposatuko dietelako.

Beste alde batetik, lanbideak datu onuragarriak ematea gerta daiteke, eta honela kasu batzuetan egoera fisiko txarrak konpentsatu ahal dira. Modu honetan, asegu ezinak izango liratekeen arriskuak onartzea posible litzateke.

c) Egoera Fisikoa:

Aseguru eskatzaileen egoera fisikoari buruzko informazioak berebiziko garrantzia dauka. Aseguratzailerak ez badu hautaketarik egiten eta fisikoki egoera txarrean dauden gizabanakoak onartzen baditu harpidetzarako, haien gaixotasuna ezagutzen duten pertsonak aseguruak kontratatzeke joera izango lukete. Honek, karteraren konposaketak gehiegizko arriskua izatea suposatuko luke, eta ziurrenik tarifetan kontutan izandakoa baino ezbehar kopuru handiagoa jasango luke. Ezbeharra izateko probabilitate handiagoa duten arrisku hauek, aseguruaren bidez dagozkiena baino prezio baxuagoetan babesa bilatzeko joera dute, eta argi dago, Aseguratzaileraren interesen aurka doan praktika dela. Azken honi kontrako hautaketa deritzo.

Joera hau neutralizatzeko edo gelditzeko helburuarekin, eta aseguraturako arriskuen kolektiboa ezaugarri normalak dituztenekin bat etortzeko, galdeketa eta azterketa medikuak erabiltzen dira.

Egoera fisikoaren inguruko informazioa funtsezkoa da hurrengo zehazteko: 1) Eskatzailea aseguragarria den tasa normaletara, eta 2) ez bada aseguragarria, edo arrisku larriagoen baldintzetan aseguratu daitekeen. Izan ere, garai batzuetan gaixotasun batzuk ez ziren aseguragarriak, gaur egun ordea estaldura aurki dezakete, esaterako tumore batzuen edo bihotzekoen kasuan.

Altuera eta pisuaren arteko erlazioa ere kontutan hartzekoa da. Altuera jakin bati dagokiona baino pisu handiagoa izateak, pertsona horrek anomaliaren bat eduki dezakeela adieraz dezake, jateko ohitura txarrak, etab. Bestalde, pisu faltak nutrizio gabezia adieraz dezake.

Gorpuzkera egokiko pertsonak, dagozkien altuera eta pisuaren parametro normalak mantentzen dituztenek, orokorrean bizi esperantza handiagoak dituzte, erlazio txarra dutenekin alderatuta.

d) Historial pertsonal eta familiarra:

Familia edo pertsona bakoitzaren historial medikuan, bai gaur egun zein iraganean jasandako zenbait gaixotasunek, kasu batzuetan herentziazkoak, hipertentsioa, tumoreak, bihotzeko gaitzak... eragin inportantea izango dute hautaketa prozesuan. Aseguratzailleak egoera baloratu beharko du, eta arriskuaren aseguratzea baztertu edo dagokion gain-prima ordaintzearen bidez onartzea erabaki lezake.

e) Ohitura pertsonalak eta arrisku moralak:

Ohitura pertsonalekin informazio garrantzitsua bilduko da hautaketa modu egokian gauzatzeko, esaterako, afizionatu modura kirola praktikatzea edo ez praktikatzea, gehiegi erretzea edo edatea, edo bizitza sedentarioa izatea. Aseguratzailleak baita, eskatzailearen moral pertsonala eta izen ona, bere aseguratzailearen beharra eta interes aseguratzailearen ere jakin nahiko ditu.

Gerta daiteke, gaixorik dagoela dakien pertsona batek bere gaixotasuna ezkutatzeko, egin zaion galdeketan gabeziak daudelako edo praktika komertzialagatik, hau da, Aseguratzailleak kontratazioa errazteko asmoz, hautaketa irizpideak eta galdeketak ahalik eta gehien murrizten dituelako. Ohikoa da baita irizpideen sinplifikazio hau eskusiboki adin talde konkretu batzuetan gauzatzea.

Asegurua fede onez egindako kontratu bat da, behintzat aseguratuen gehiengoak fede onez egiten du. Honela, erakunde aseguratzaileek hautaketaren bidez iruzur egoerak saihestu nahi dituzte. Hala ere, iruzurra onuradunen aldetik etorri daiteke, aseguratua eta onuraduna bat ez datozen kasuetan, esaterako, heriotza aseguruetan. Kasu hauetan bereziki zaindu beharko da aseguratua eta onuradunaren arteko erlazioa eta interes aseguratzailearen, kontutan izan beharko da onuradunak ez duela hautaketa prozesuan parte hartzen.

Azkenik, aipatu behar dugu sexuak ere garrantzia duela zenbait asegurutan, pertsonen gaineko aseguruetan hain zuzen. Emakumeen bizitza esperantza luzeagoa da gizonena baino, honela tarifa hobeak aplikatzen zaizkielarik eta kontratazioan exigentzia gutxiago ezartzen zaizkielarik.

Bizi-aseguruek dituzten berezitasunengatik, Aseguruaren Antolamendurako Legeak bere 78. artikuluan, oinarri teknikoetan hurrengoak barneratu behar dela dio: "Gainera, bizi-aseguruaren oinarri teknikoek hurrengo informazioa barneratu beharko dute: a) Erakunde bakoitzak arriskuen hautaketan aplikatzea erabaki dituen irizpideak, besteak beste, onarpen adina, gabezia epeak, berrikusketa medikuen exigentzia, aseguru kolektiboetan primaren aplikaziorako pertsona minimoen kopurua edo talde hauetan ezartzen diren aseguraturako kapitalak zehaztu beharko ditu".

7.3.- HAUTAKETA BESTE ASEGURU MOTA BATZUETAN

Kalteen Aseguruetan hautaketa zehazteko elementuak aldakorrak izango dira, arrisku mota eta modalitatearen arabera.

Edozein kasutan, hautaketa prozesuan existitu daitekeen arriskugarritasun handiagoa edo txikiagoa definitu dezaketen elementuak hartuko dira kontutan, hau da, ezbeharraren gertatzeko joera handiagoa edo txikiagoa, edo ezbeharraren garrantzia determinatzen duten elementuak.

Horrela, adibidez Suteen Aseguruetan eragin handiena daukaten elementuak aztertzen baditugu, ondorengoekin aurkitzen gara:

- Eraikinaren eraikuntzan erabilitako materialak.
- Teilatuen, estalkien eta abarren eraikuntza.
- Eraikinaren edukia.
- Prozesu industrialean erabiltzen dituen material eta prozesuak.

- Hurbileko eraikinetatik eratorritako arriskuak.
- Eraikineko biztanle kopurua eta eraikinaren egoera.

Lapurreta Asegurueta ordea, beste faktore batzuk hartu beharko genituzke kontutan:

- Aseguratuko diren objektu eta merkantzia motak.
- Objektuek daukaten balioarekiko pisuaren eta bolumenaren arteko erlazioa.
- Ezarritako alarmak eta babes neurriak.
- Kokapena.

Automobilien Asegurueta kontutan izan beharreko elementuak:

- Gidariaren adina.
- Gidabaimenaren antzintasuna.
- Ibilgailu mota eta bere potentzia.
- Erabilera mota.
- Zirkulaziorako ohiko lekua.

Era berean, merkatuen gaur eguneko egoerari arreta jartzen badiogu, aseguratzaileak gidariaren sexua ere kontutan hartzen hasi dira. Honela, ibilgailuko gidaria emakumea den kasuetan hobari bat aplikatuko zaio prezioan.

Beste alde batetik, kontutan izan behar dugu, bizi-aseguruak ez diren beste guztietan osagai tekniko gutxiago dagoela, eta beraz, hautaketa ez dela hainbesteko zorrotasunarekin burutuko, ez baitauek eguneratutako oinarri estatistiko bat. Honek, kasu askotan primak finkatzerako orduan erakundeak beren praktika aseguratzailean oinarritzea ekartzen du.

7.4.- HAUTAKETA IRIZPIDEAK

Arriskuak hain dira desberdinak, ezin dugula hautaketa irizpide uniformeez hitz egin. Ez da erraza izango, aseguratzaileen barnean denbora luzez irizpide uniformeak aplikatzea, momenturen baten aldatuak izan daitezkeelako praktika komertzialak hala eskatzen duelako negozioa zabaltzeko helburuarekin, edo hautaketa prozesuak gauzatzen dituztenek horrela erabaki dutelako.

Ez da ahaztu behar, aseguratzaileetan ere kontrako indarrak existitzen direla negozioaren zabalkuntza aurrera eramaterako orduan. Alde batetik, alor teknikoko langileek negozioko emaitzen bideragarritasuna babestuko dute, eta bestetik, arlo komertzialeko arduradunek negozio berria eta zabalkundea bultzatuko dute.

a) Aseguratutako Zenbatasunaren garrantzia

Kasu askotan arriskuaren garrantziak bultzatuta, arriskua bere osotasunean onartu ezin izatea suposatuko du, bai karteraren edo beregain hartutako arriskuen konposaketagatik, edo adostutako berraseguru hitzarmenengatik.

Printzipio teknikoan barruan, aseguratzailearen partetik arriskuaren atomizazioa daukagu. Aseguratzailea kapital edo bolumen mugatuak mantentzen saiatuko da, bere karteraren bolumenaren arabera zehaztuta, eta soberakinak egongo balira hirugarren bati lagako lizkioke.

Orokorrean, kalteen aseguruetan zenbateko ekonomikoa ez da arazoa izaten kapitalak lagatzerako orduan. Bai ordea bizi-aseguruetan, non hautaketa sakonagoa egin behar den.

b) Arrisku mota

Aseguratzaileek erabiliko dituzten enpresa politikei edo irizpideei egiten die erreferentzia, hau da, zein arrisku motatan zentratuko duten negozioa.

Korrelazio bat egon beharko da, hautatutako orientazioarekin eta erakundearen egitura eta salmenta ahalmenarekin.

c) Arriskuaren larritasuna

Kasu bakoitzean arriskuaren izaera eta kalitatea ondo zehazteak kartera sano eta errentagarriak lortzeko balio du. Arrisku larriek edo arriskugarritasun handikoek, aseguratzaileen partetik ukatze gehien sortzen dituztenak dira. Arriskugarritasun handiko arriskuen edo kalte handia sortzeko ahalmena duten arriskuen kasuetan, esaterako zentral nuklearren edo garraio arriskutsuen kasuan, ez da harritzekoa izango aseguratzaileek estaldura ahalik eta gehien mugatzea, edo arriskuak ez onartzera ere iritsi daitezke.

d) Arrisku subjektiboa

Arrisku subjektiboak, kontratuan parte hartzen duten elementu pertsonalei egiten die erreferentzia. Gidariaren adina eta antzinasuna, beste erakundeetan izandako ezbeharren historiala, kontratuko betebeharren betekizuna, ikuskapena eta izaera prebentiboak, besteak beste, berebiziko garrantzia izango duten elementuak dira, bai arriskuen onarpenean zein azkeneko emaitzetan.

Aseguruetan orokorrean, arrisku subjektiboa detektatzea ez da erreza izaten, baina bereziki zaila izango da pertsonen aseguruetan detektatzea. Galdeketen planteamendu egokia egitea beharrezkoa izango da eta bitartekarien informazioa erabiltzea ere garrantzitsua izango da, hauek egongo baitira kontaktuan Aseguratu edo Hartzailearekin, eta hautaketan eragin dezaketen elementu subjektiboez ohartarazi dezaketelako.

7.5.- ARRISKUEN ZAINKETA

Arriskuen hautaketa, Aseguratzailleak Hartzaileari eskaintzen dizkion prebentzio eta aholkularitza sistemekin osatzen da. Honela, ezbeharrak gertatzeko posibilitateak edo bere ondorioak murrizten dira.

Zainketa neurrien artean besteak beste, balazten edo argien berrikusketak egiteko kanpainak, suteen aurkako sistemen berrikusketa kanpainak, errehabilitazioa pertsonen gaineko aseguruetan, azterketa mediku periodikoak, etab. aurkitzen ditugu. Honen guztiaren atzean, emaitzak hobetzeko interes enpresariala egoteaz gain, kolektibitateari ere zerbitzu bat eskaintzen zaio.

8. GAIA: INTERESA ASEGURUAREN OBJEKU MODUAN

8.1.- INTERESA: KONTZEPTUA

Autore askorentzat, interesa aseguru kontratuko objektua izango da. Horregatik, ezinbestekoa da bi kontzepturen artean argi desberdintzea: aseguratutako objektua (arriskuaren menpe dagoen elementua) eta aseguruaren objektua (interesa). Beraz, aseguru bat ezbeharrak ez gertatzeko interesa duen norbaitek bakarrik kontratatu ahalko du.

Interesa, ekonomikoki baloratu daitekeen erlazio bat bezala defini daiteke, pertsona baten eta beharizan bat asetzen duen edo erabilera bat duen ondasun baten artekoa. Zentzu ekonomiko batean, eta bereziki kalteen aurkako aseguruetan, interesa erlazioa bat da, gertaera zehatz baten ondorioz norbaitek kalte bat jasotzearena hain zuzen.

Erlazioak normalean oinarri juridiko bat izango du (jabetza, usufruktua, etab.), baina interes asegurarria zehazteko benetan ez da beharrezkoa izango izaera juridikoko erlazio bat egotea. Interesa existitzeko nahikoa izango da norbanako baten eta objektuaren arteko erlazioa existitzea, beti ere, erlazioak norbanakoak kalte bat jasotzeko aukera ematen badu, gertaera zehatz bat jazotzen den kasuetan.

Beraz, kontutan hartu behar dugu, aseguru ez dela operatiboa izango aseguratutako objektuarekiko, baizik eta aseguruak gertaeran edo ondasunetan daukan interesarekiko. Horregatik diogu interesa izango dela kontratuaren objektua. Benetan aseguratzeko dena, aseguruak arriskuaren menpe dauden ondasunekiko duen diruzko interesa da. Honenbestez, nahiz eta aseguratutako objektua ondare bat, bizitza bat edo erantzukizun bat izan, kontratuaren objektua beraietan inplizituki dagoen interes asegurarria izango da.

Aurrekoa kontutan izanda, esan daiteke poliza baten harpidetza soilak ez duela konpentsaziorako eskubiderik ematen bakarrik aurreikusitako gertaera jazotzen bada. Aseguratuak interes aseguragarri bat izan beharko du, zeinengatik konpentsatua izan ahalko den.

Arriskua eta interesa estuki loturik daude, norbanakoentzat bakarrik suposatuko duelako arrisku bat izatea, ondasunak kontserbatzeko interes bat dutenean. Interes aseguragarria existitzeko beharrianaren eta interesa arrisku batez mehatxaturik egoteko beharrianaren arteko konexioa Aseguru Kontratuaren Legeak berresten du. Honela, 4. artikulua araber, kontratua baliogabea izango da arriskurik existitzen ez bada, eta 25. artikuluari jarraituz, kontratua ere nulua izango da aseguruaren interesa existitzen ez bada.

Aipatu bezala, Aseguru Kontratuaren Legeko 25. artikulua araber, “(...) kalteen kontrako aseguru kontratua baliogabea izango da, kontratua sinatzen den momentuan ez baldin bada aseguruaren interesik existitzen kaltearen ordainketarako”. Era berean, 26. artikuluari erreparatzen badiogu, “aseguruaren xedea ezin da bidegabeko aberastasuna izan aseguruarentzat. Kalteak zehazteko, ezbeharrak gertatu aurreko momentuan aseguratutako interesaren balioa hartuko da kontutan”. Beraz, ezbeharrak sortzen dituen kalte-ordainketak zehazterako orduan, aseguratutako interesaren balioa hartuko da abiapuntutzat.

Zenbait autoreren esanetan, aseguru kontratuak kalte-ordainketak burutzeko helburuarekin egiten dira. Ondasunen aseguruetan argi dago interes aseguragarri bat egongo dela, eta hau ekonomikoki baloratu ahalko dugula, eta beraz kalte-ordainketak objektiboki gauzatu ahalko direla. Baina pertsonen aseguruetan, ez da kalte-ordainketa bat egongo, aseguratutako kapital bat baizik. Kasu honetan ere, interes bat egotea beharrezkoa izango da, bai kontratuaren bukaeran eta baita kontratuak irauten duen bitartean ere.

Pertsonen aseguruetan, bizi-aseguruak kasu, aseguraturia eta onuraduna pertsona desberdinak direnean, beharrezkoa izango da onuradunak aseguratuaren bizitzaren kontserbazioan interes bat izatea. Horrela, Aseguru Kontratuaren Legeko 83. artikulua araberak, heriotza kasuetarako, aseguruaren hartzailea eta aseguraturia pertsona desberdinak diren kasuetan, beharrezkoa izango da azken honek baimena idatziz ematea, salbu bere interesa aseguruaren existentzian beste moduren baten sumatu ahal baldin bada.

8.2.- INTERESAREN ELEMENTUAK

Aseguratutako interesaren inguruan emandako definiziotik hiru elementu bereizi daitezke: norbanakoa, objektua eta erlazioa.

Norbanakoa: ondasun batekin erlazio ekonomikoa duen pertsona fisiko edo juridikoa izango da. Interesaren titularra pertsona bakarra edo pertsona batzuk izan daitezke. Titularra aseguruaren kontratatzailea edo hirugarren bat izan daitezke.

Objektua: aseguraturitako gauza da. Beharizan bat asetzeko edo erabilera bat duen edozein gauza, oro har edozein ondasun ekonomiko. Kontratuaren objektua balio intrintsekodun edozein ondasun izan daiteke, edo baita eskubide baten galera edo erantzukizun legal bat sorrarazten duen edozein gertaera.

Ondasun edo gauza hau materiala edo immateriala izan daiteke, esaterako, jarduera intelektual bat, fabrikazio bidean dauden produktuak, produktu bukatuak, etab. Adibidez suteen aseguruan, objektua etxea, lantegia edo edukia izan daitezke. Bizi-aseguruetan pertsona baten bizitza, eta istripuen aseguruetan, gorputz-adar baten galera.

Erlazioa: izaera ekonomikodun erlazioa izan behar du, baloratu daitekeena. Erlazio ekonomikoa existitu behar da, erlazio moral edo afektiboa ez delako nahikoa izango, eta erlazio juridikoa ez delako beharrezkoa izango.

8.3.- INTERESEN SAILKAPENA

Interesak modu desberdinetan sailka daitezke:

Objektuaren arabera: interesak objektu desberdinetan aurki ditzakegu: gauza material edo immaterialetan, ondasun higigarri edo higiezinetan, edota pertsona edo gauzetan.

Norbanakoaren arabera: interes propioak edo hirugarrenen interesak izan daitezke, edota pertsona baten interes pribatuak edo pertsona askorenak.

Erlazioaren eta izaeraren arabera: interes independente, baterako interes edo interes baterakideaz hitz egin dezakegu.

- *Interes Independentea:* interes eksklusibo moduan ulertzen da. Adibidez, jabetza baten interesa, nahiz eta mugaturik egon.
- *Baterako Interesa:* objektu moduan gauza bera dauka, baina ez eksklusiboki. Baterako interesetan barneratuko genituzke ondasun baten gozatzea eta garantia, adibidez jabea eta hipoteka-hartzekodunak.
- *Interes Baterakidea:* egintza kaltegarriak batzuentzat galera zuzena suposatzen duenean, eta galera hori konpontzeko beharra beste batzuentzat.

8.4.- INTERESAREN LEGEZKOTASUN EZA ETA ZEHAZTAPENA

Interesak legala izan behar du, hau da, ezingo da arauen, ordena publikoaren eta ohitura onen kontra joan. Legezketasun eza absolutua edo erlatiboa izan

daiteke. Legezkotasun absolutua egongo da adibidez, debekatuko trafikoa daukaten objektuetan. Eta legezkotasun erlatiboa egongo da, izatez legalak diren ondasunetan, baina ematen zaien erabileragatik legezkoak ez direnean.

Interesaren zehaztapenari dagokionez, Hartzaileari eta Aseguratzaileri dagokie Kontratuan adieraztea Norbanakoa, Objektua eta Erlazioaren zehaztapen indibiduala.

9. GAIA: ASEGURATZAILEA

9.1.- ASEGURATZAILEA: KONTZEPTUA ETA DEFINIZIOA

Aseguratzailerak kalte-ordainketa gauzatzera behartuta dagoen pertsona da. Kalte-ordainketak, kapital, errenta edo beste prestazio baten bidez ordainduko ditu ezbeharra gertatzen den kasuetan, eta konpromiso hau hartzearen ordainetan prima edo kuota bat jasoko du. Aseguratzailerak beraz, jarduerak aseguratzailea burutzen duen pertsona da, eta orokorrean pertsona juridiko bat izango da.

Jarduerak aseguratzailea erakunde espezializatuek burutzen dute, eta negozioaren ustiapenean oinarritako printzipio batzuk aplikatuko dituzte, esaterako, arriskuen hautaketa eta sakabanaketa, aseguratutako masa handi baten existentzia eta arriskuen banaketa.

Negozioaren berezitasunak egitura desberdinak egotea ahalbidetzen du. Horrela, forma juridiko desberdinak dituzten aseguratzaileak aurkitzen ditugu, edo nahiz eta forma bera izan, antolaketa desberdina izan dezaketenak, adarren arabera, funtzioen arabera, zentralizatuak, deszentralizatuak ...

Aseguratzaileek Aseguratuek baino garrantzia handiagoa izango dute, hainbat baldintza legalek berain sorrera eta funtzionamendua arautzen dutelako, eta baita, beraientzat Aseguruak masiboki burutzen den jarduerak industrial bat suposatzen duelako. Ondorioz, aseguru erakundeek araudi propioa izango dute haien jarduerara espresuki moldaturiko arauekin. Araudia ez da bakarrik kontratuak arautzeko erabiliko, erakundeen kudeaketarako ere elementu garrantzitsua izango da, inbertsio politika zehatzak eraman beharko dituztelako.

Jarduerak aseguratzailean, berebiziko garrantzia izango du kontsumitzaileen interesen defentsak. Kontratuaren egituraren arabera prima aurretiaz ordaintzen da, eta prestazioa aseguratzailearen konpromiso bat izango da, eta

hau ez da kontratu guztietan gauzatuko, ez beharra gertatzen ez bada. Beste kasu batzuetan, prestazioa epe luzera sortuko da, eta horregatik legegileek, erakunde aseguratzailerak egoera finantzario egokia izateko neurriak hartzen dituzte, etorkizuneko konpromisoari aurre egin ahalko dietela bermatzeko. Ez da ahaztu behar, herrialde bateko politika ekonomikoaren ikuspuntutik, jarduera aseguratzaileraren bidez sortutako ondare masa handiek inbertsio prozesurako daukaten garrantzia.

Aseguratzailerak enpresariak direnez merkataritza araudia jarraitu behar dute, eta gainera haien egoera bereziagatik, Aseguru Pribatuen Zuzenbidea ere aplikatzeko beharrean egongo dira . Azken honek, arauketa juridikoaren barruan egoera berezi bat sortzen du aseguruentzat arau juridiko propioak eraikiz. Batzuetan merkataritza enpresarien arau orokorrak osatuko ditu, eta beste batzuetan indargabetu.

Aseguratzailerak jarduerak garapen ekonomikoan laguntzen du, gastu sozialen aurrezkoa sustatzen duelako eta inbertsio forma garrantzitsua delako. Honela, enpresek ez behar posiblei aurre egiteko eduki beharko lituzketen fondoak askatzen dituzte, kapital unitate txikien ekarpenak gauzatuz.

9.2.- ASEGURATZAILE MOTAK

Jarduera aseguratzailerak pribatua, normalean erakunde pribatuek burutzen dute, nahiz eta batzuetan erakunde publikoek ere parte hartu dezaketen. Erakunde publikoak edo Administrazio Publikoak sustaturiko enpresak jarduera pribatuan aurkitzearen arrazoiak asko dira. Esaterako, estali nahi diren arriskuen izaera eta garrantzia, euskarri teknikoaren edo estatistikoaren gabeziak, etab. aipa ditzakegu. Beste batzuetan, justifikazio historikoa baino ez dago, baina merkatu askeko egoera batean hau ez litzateke gertatu beharko, Estatuaren parte hartzea baldintza pribilegiatuetan burutu ohi delako, monopolio egoerak sortuz.

Estatua enpresen arazoan aurrean ezer egin gabe geratu ahalko litzateke, hau da, arazo horiek bere eskumenekoak ez direla kontsideratuz. Hala ere, egoera desberdinak eman daitezke, horrela Estatuak zuzenean edo zeharka beregain hartu dezake jarduera aseguratzailea monopolio egoerak sortuz, edo ekimen pribatuaren esku utzi lezake merkatua, erakundeen sorrera eta garapena arautuz, eta administratiboki kontrolatuz, eta era berean sortu daitezkeen gabeziak konpentsatuz. Monopolio egoeren bidezko jarduerak ohikoak izan dira ekonomia zentralizatuko eta tradizio sozialistako ekonomietan, esaterako Ekialdeko herrialdeetan, eta ordez, oso gutxitan ikusi dira ideologia kapitalistako herrialdeetan. Edozein kasutan, egungo egoera globalizatuaren ondorioz, Estatuaren interbentzio sistemak garapenean daude.

Normalean, Estatuak ez du zuzenean Aseguratzaile moduan jarduten, bere esku dauden erakunde autonomoen bidez aritu ohi da.

Gaur egun indarrean dagoen Aseguru Pribatuen Antolamendu eta Ikusapenerako Legearen 7. artikuluari erreparatzen badiogu, espainiar eremu ekonomikoan “jarduera aseguratzailean bakarrik aritu ahalko dira, sozietate anonimo, mutualitate, kooperatiba eta gizarte aurreikuspeneko mutualitate formak dituzten erakunde pribatuak. Mutualitateek, kooperatibek eta gizarte aurreikuspeneko mutualitateek prima finkoarekin edo prima aldakorrarekin jardun ahalko dute”.

Aipaturiko 7. artikuluko 2. atalean adierazten da, “jarduera aseguratzailean Zuzenbide Publikoko forma hartzen duten erakundeak ere aritu ahalko dira, beti ere, haien helburua, erakunde aseguratzaile pribatuek dituzten baldintza baliokideetan aseguru operazioak egitea bada”.

Era berean, Lege honek ondorengoa adierazten du, “aurreko paragrafoko erakundeak indarrean dagoen Legea doitzen dira, eta jarduera aseguratzailea burutzerakoan ere Urriaren 8ko 50/1980 Aseguru Kontratuaren Legearen menpe egongo dira”.

9.3.- IZAERA PUBLIKOKO ASEURATZAILEA

Izaera publikoko aseguratzaileen sorrera, interes orokorreko arloetan ekimen pribatuaren gabeziei erantzuteko dagoen borondate politikoak justifikatzen du.

Historikoki, programa ekonomiko desberdinek, errentaren edo aberastasunaren banaketan ematen diren efektuak zuzentzeko asmoarekin, Estatuaren interbentzionismoa bultzatu dute ekonomian. Interbentzionismo maila, indarrean dagoen ideologia politikoarekin estuki loturik egongo da.

Espainiaren kasuan, eta Estatuaren interbentzionismoari dagokionean, historikoki aurkitzen dugun lehendabiziko aipamena Lanaren Foruaren arauketa da (1938ko martxoak 9), Gerra Zibilaren ostean. Arauketa honek, Estua enpresari moduan jarduteko ahalbidetzen zuen ekimen pribatuaren falta zegoenean edo interes nazionalaren onurarako zenean.

Era berean, 1941. urteko irailaren 25eko Legearen bitartez, Industriaren Institutu Nazionala sortzen da, eta bere interbentzioa justifikaturik egongo dela aipatzen da hurrengo kasuetan: ekimen pribatuarentzat inbertsioen zenbatekoak handiegiak diren sektoreetan, defentsa nazionalerako beharrezkoak direnean, eta autarkia ekonomikoa lortzea ahalbidetzen duten sektoreetan.

Honela, gerraosteko garai gogorrak pasatu zirenean, Garapen Plana (1963) martxan jarri zen, eta honen arabera, enpresa publikoen sorrerarako hurrengo arrazoietakoa bat egon behar zen: 1) ekimen pribatuaren gabeziak; 2) praktika murriztaileen kontra joatea; edo 3) interes nazional altuko edo defentsa nazionalerako gaietarako.

Europar Komunitate Ekonomikoak (1973 eta 1978), jardura aseguratzaileari buruzko direktiben bitartez, kasu konkretu batzuetan estatukideak Enpresa Publiko gisa aritu ahalko dira jardura aseguratzailean, baina, Enpresa Pribatuen egoera berdinetan.

Behin historia autokratikoa gaindituta, eta europar araudia ezagututa, 1978eko Espainiar Konstituzioak bere 38. artikuluan merkatuko enpresa askatasuna aintzatesten du, eta baita botere publikoek jarduera bermatu eta babesteko betebeharra izango dutela ere. Era berean, 128. artikuluan ekimen publikoaren partaidetza aintzatesten du jardueran ekonomikoan. Horrela, legearen bitartez, sektore publikoari baliabideak edo oinarrizko zerbitzuak erreserbatuko zaizkio, bereziki monopolio kasuetan, eta interes orokorrak hala eskatzen duenean enpresen interbentzioa ere burutu ahalko du. Artikulu honen bitartez, nahiz eta aldi baterako efektua bakarrik izan zuen, estatu mailan izan den interbentzio kasurik esanguratsuena burutu zitzaion enpresa talde pribatu handi bati, Rumasari hain zuzen.

Orain artekoa ikusi eta gero, ondorioztatu dezakegu botere publikoaren esku-hartzea enpresa esparruan zenbait kasutan justifikatuta dagoela. Honela, interbentzioa justifikaturik egongo da: baliabide kantitate handiak mobilizatu behar direnean, denbora epe luzeak behar direnean oreka ekonomikoa lortzeko, lehengai estrategikoak direnean, edo aparteko arriskuei estaldura emateko.

Honekin batera, ikusten dugu Estatuaren esku-hartzea esparru aseguratzailan eboluzionatuz joan dela gaur egunera arte, non egungo egoeran bere presentzia oso murrizturik dagoen, nahiz eta oraindik helburu garrantzitsuak betetzen dituen.

Espainian, erakunde aseguratzaille publiko garrantzitsuena Aseguruaren Konpentsazio Partzuergoa da. Badaude beste erakunde batzuk ere ezaugarri bereziko aseguru mota batzuk burutzea ahalbidetzen dutenak, adibidez, Esportaziorako Kreditu Aseguruaren Espainiar Konpainia (CESCE), zeinek gaur egun sozietate anonimoaren estruktura izanda Estatuak jabetzaren gehiengoa mantentzen duen, edo Nekazaritza Aseguruaren Erakunde Estatala (ENESA),

Nekazaritza, Elikadura eta Ingurugiro Ministerioaren menpeko Organismo Autonomo moduan aritzen dena.

9.4.- ASEGURUEN KONPENTSAZIO PARTZUERGOA

Aseguruen Konpentsazio Partzuergoa, erakunde aseguratzaille nahiko ezezaguna da pertsona askorentzat, nahiz eta bere historiagatik, kudeaturiko negozio bolumenagatik eta bere berezitasunengatik beste gauza bat pentsa genezakeen. Orokorrean, Partzuergoaren inguruan egiten diren aipamenak, aparteko katastrofe handiez hitz egiterakoan azaltzen dira, baina benetan bere funtzioak askoz zabalagoak dira. Aseguruen Konpentsazio Partzuergoa erakunde publiko enpresarial bat da, Ekonomia Ministeriora atxikita dagoena, pertsonalitate juridiko propioarekin, eta jarduteko gaitasun guztiarekin.

Gaur egungo Partzuergoa 1954ko abenduaren 16ko Legearen bidez sortu zen, garai hartan zeuden bi Konpentsazio Partzuergoren fusioaren bidez: Gauzen gaineko Arrisku Katastrofikoaren Konpentsazio Partzuergoa eta Istripu Indibidualen Konpentsazio Partzuergoa.

Partzuergo hauen hasiera Gerra Zibilaren amaieran aurkitzen dugu, gerraren ondorioak konpontzeko asmoarekin sortu baitziren. Garai artan, ezbehar kopurua oso handia zen eta erakunde aseguratzaille pribatuek ez zeukaten baliabide nahikorik ezbeharrei aurre egiteko. Arazoa konpontzeko asmoarekin akordio batera iritsi ziren, non aseguratzaille pribatuek 100 milioi pezetako ekarpena egingo zuten, eta gainerakoaren kargu estatuaren Partzuergo bat egingo zen, konpentsazio irizpide baten oinarriturik. Honela, Altxatze Arriskuen Konpentsazio Partzuergoa sortu zen 1941eko ekainaren 24an. Kalte-ordainketak likidatzeaz zeudenean, Santanderren sute handi bat gertatu zen (1941eko otsailaren 15ean), eta beraz, Administrazioak berriz ere esku hartu behar izan zuen, arazoa konpontzeko aseguratzailen eta Partzuergoaren ekarpenetara jotzeko.

Horrela, aparteko beste ezbehar batzuk gertatzen zirenean edo aseguru polizetan estalirik ez zeudenean, Partzuergoak laguntza ematen jarraitzen zuen. Azkenik, 1944. urtean, Altxatze Arriskuen Konpentsazio Partzuergoak bere izena aldatu zuen, Gauzen gaineko Arrisku Katastrofikoaren Konpentsazio Partzuergora, arrisku honen estaldura ere ezarriz.

Garai berdinean Istripu Indibidualen Konpentsazio Partzuergoa sortu zen, Gerra Zibileko ezbeharrei ere aurre egiteko. Kasu honetan, erakunde aseguratzailerak bakoitzak ohiko ezbeharrari zegokion zatia ordaindu behar zuen, eta gerra eta iraultzagatik sortutako kalteak Partzuergoaren esku gelditu ziren. Partzuergoak gerra eta iraultzagatiko kalteen 100% ordaindu zuen, eta ohiko polizen %60a.

Bi Partzuergo hauekin batera Bizitza Adarreko Aseguruaren Konpentsazio Partzuergoa sortu zen. Kasu honetan, erakunde aseguratzailerak erreserba handiagoak zituztenez osaturik, ondare handiago bat edukitzea ahalbidetu zien, eta beraz, erreserba horien %10a nahikoa izan zitzairen. Bizitza Partzuergoa 1954an desagertu zen.

Historian zehar beste erakunde batzuk ere Partzuergoaren barruan integratzen joan dira, esaterako, Bidaiarien Derrigorrezko Aseguruaren Komisaria, Zirkulazioko Arriskuen Berme Fondo Nazionala, edo Aseguruaren Kutxa Zentrala (1981ean). Azken urteetan emandako legediaren aldaketak oinarri moduan Abenduaren 21eko 21/1990 Legea izan dute, non Aseguruaren Konpentsazio Partzuergoaren Estatutu Legal berria onartu zuten. Beranduago, Estatutu honek ere zenbait aldaketa jasan zituen, Urriaren 29ko 7/2004 Errege Dekretuaren bidez.

Estatutu Legalean burututako azken aldaketen helburua, Konpentsazio Partzuergoa eta bereziki aparteko arriskuen estaldura, Europar Direktibetara eta Erromako Hitzarmenera moldatzea zen. Europar Direktibei jarraituz, aparteko arriskuen estaldurarentzat Partzuergoaren aldeko errekargu bat ordaintzeko beharra zehazten zen, aparteko arriskuetatik eratorritako kalteen aurkako

estaldura lortzeko. Beste alde batetik, Erromako Hitzarmenaren arabera, monopolio egoerak debekaturik daude Europar Batasunean, eta hau zen partzuergoak ordura arte zeukan egoera. Estatutu aldaketarekin, Partzuergoak burutzen dituen funtzio gehienak, erakunde asegurataileentzako izaera subsidiarioa dute, hau da, ez du zuzenean asegurataile modura jardungo, baizik eta laguntza emango die erakundeei negozio aseguratailearen funtzionamendua bermatzeko.

Gaur egun indarrean dagoen Estatutu Legaleko 3. artikuluaen arabera, "Aseguruaren Kontentsazio Partzuergoa, kontentsazio printzipioan inspiraturiko erakundea da, eta Estatutu Legalean finkaturiko terminoetan, ondorengo arriskuak estaltzea du helburu: pertsonen eta ondasunen eragiten dieten ezohiko arriskuak; arrisku nuklearrak; nekazaritza, abeltzaintza eta basoetako arriskuak; motordun ibilgailuetako gidarien erantzukizun zibileko arriskua; bidaiarien derrigorrezko aseguruaren arriskua; eta ehiztarien erantzukizun zibileko arriskua"

Nahiz eta estaldura desberdinak eskaintzen dituen, bere funtzio nagusia, Espainian gertatutako aparteko arriskuetatik eratorritako kalte-ordainketak kontentsatzea da. Honela, galera bezala ulertzen dira, alde batetik pertsonetan eta ondasunetan izandako kalte zuzenak, eta bestetik, kalte zuzenek eragindako irabazi posibleen galerak. Aseguruaren Kontentsazio Partzuergoak estaltzen dituen ezohiko gertaerak ondorengoak dira:

- a) Hurrengo fenomeno naturalak: lurrikarak, itsasikarak, ekaitz ziklonikoak, espazioko gorputzen erorketa, ezohiko uholdeak, etab.
- b) Bortizki sortuak izan direnak terrorismo, errebelamendu, matxinada eta herritar istiluen ondorioz.
- c) Indar armatuen edo segurtasun indar eta taldeen jokaerak eta egintzak bake garaian.

Partzuergoaren estaldura, zuzenean ohiko aseguru polizarekin loturik dago, hauen osagarri bat delako zenbait adarretan eta bertan ordaintzen delako partzuergoari dagokion kuota ere.

Arestian aipatu dugun bezala, eta nahiz eta aparteko arriskuen estaldura bere funtziorik garrantzitsuena izan, historiaren bilakaeran beste zenbait erakunde Aseguruaren Konpentsazio Partzuergoan barneratuz joan dira, eta oraindik gaur egungo egituraren barruan daude. Honenbestez, motordun ibilgailuen erantzukizun zibileko derrigorrezko aseguruaren inguruan, Partzuergoak kalte-ordainketak burutuko ditu, beti ere derrigorrezko aseguruaren limiteen barruan, kaltea sortu duen ibilgailua ezezaguna denean, ibilgailua lapurtutakoa izan denean, edo aseguraturik ez dagoenean. Baita derrigorrezko aseguruaren kasuan ere, aseguratzailerik ez badituzte pertsonaren baten arriskuak onartu nahi, Partzuergoak aseguratzailerik modura jardungo luke. Era berean, kiebran, ordainketa etenduran, edo kaudimen gabezia egoeran dauden erakunde aseguratzailerik betebeharren ordainketak gauzatuko ditu.

Partzuergoak Nekazaritza Aseguru Konbinatuan ere parte hartzen du. Beste erakunde batzuekin batera koaseguruak gauzatzeko "Agroseguro S.A." erakundearen barnean dago, eta berraseguratzailerik moduan ere jarduten dute. Esportaziorako Kreditu Aseguruetan, aseguratzailerik zuzen edo berraseguratzailerik jarduerak ere kudeatzen ditu.

10. GAIA: ASEGURUEN SOZINETATE ANONIMOA

10.1.- ASEGURUEN SOZINETATE ANONIMOA

Aseguruen Sozietate Anonimoa, aseguru enpresariak izan dezakeen forma juridikoetako bat da, eta Espainiar Estatuko aseguru enpresen artean formarik hedatuena da. Aseguru Sozietate Anonimoaren xedea, eskusiboki aseguru operazioetan jardutea izango da.

Sozietate Anonimoen Legeko 1. artikulua oinarritzat hartzen badugu, sozietate mota honen inguruko definizio bat aurki dezakegu. Artikulu honen arabera, sozietate kapitalista bat izango da, bere kapitala akzioetan banandurik duenean, eta bere kideak sozietateak dituen zorreatatik erantzukizun mugatuko irizpidearen menpe funtzionatzen dutenean.

Honela, ikusten dugu kapital soziala bazkideek egindako ekarpenen bidez eratuko dela eta akzioetan egongo dela banaturik. Kide edo akzionistek erantzukizun mugatua izango dute sozietatearen zorreatan ere, haien erantzukizuna sozietatera egindako ekarpenera mugatuko baita, eta beraz ez diote sozietatearen zorrei haien ondare pertsonalarekin erantzun beharko.

10.2.- EZAUGARRI GARRANTZITSUENAK

Aurreko puntuan aipatutako definiziotik, sozietate mota hauen hiru ezaugarri garrantzitsu bereizi ditzakegu:

- a) *Sozietate kapitalista bat da:* bazkideen egoera pertsonalak ez du garrantzirik sozietate hauetan, kapitalean duten parte hartzeak bakarrik ardurako du.
- b) *Kapitala akzioetan banaturik dago:* kapital guztia akzio deituriko zati berdinetan banandurik egon beharko da, eta akzio hauek haien titularrari bazkide izaera emango diote.

- c) *Erantzukizun mugatuko sozietatea da*: bazkideek harpidetzen dituzten akzioen truke ordainketa bat burutu beharko dute, eta akzioengatik ordaindutako zenbateko hori izango da bazkideek sozietatearen zorrengatik ematen duten bermea. Honenbestez, bazkideek ez dute inolako erantzukizun pertsonalik izango.

Definizioetik eratorritako hiru ezaugarriez gain, badaude beste ezaugarri bereizgarri batzuk ere erakunde hauen izaera zehazten dutenak. Honela, ondorengo ezaugarriak azpimarratu ditzakegu:

- Gobernu organoetan parte-hartzea kapitalari lotuta egongo da. Akzionista bakoitzak erakundean izango duen parte-hartzea bere eskuetan dauden akzio kopuruaren arabera zehaztuko da.
- Kudeaketa demokratikoa daukate.
- Irabazietara bideratua egongo dira. Ezaugarri hau sozietate anonimoen ezaugarri garrantzitsu bat da.
- Akzionistak ez dira aseguratuak izan behar. Aurrerago ikusiko dugun moduan, Mutualitate eta Aseguru Kooperatiben kasuan, aseguratu izateko erakundeko kidea izatea beharrezkoa da. Aseguruaren Sozietate Anonimoetan baldintza hau ez da betetzen, edozein pertsona izan daitekeelako aseguratu, erakundeko bazkide izan zein ez izan.
- Autonomia, mugikortasun eta jarduera ahalmen altua izaten dute erakunde mota hauek.
- Berraseguruan jarduteko erraztasun handia daukate.

Aipatzekoa da ere, Aseguruaren Sozietate Anonimoak bi legediren menpe daudela. Alde batetik Sozietate Anonimoei orokorrean dagokiena, eta beste alde batetik, aseguru sozietateen legedi espezifikoak. Bi legedi hauen artean bateraezintasunik egongo balitz, aseguruaren araudia aplikatuko litzateke.

10.3.- ASEGURUEN SOZINETATE ANONIMOETAKO KAPITAL SOZIALA

Jarduera aseguratzailea burutu dezaketen erakunde desberdinen artean, kapital soziala izan behar dutenak Sozietate Anonimoak eta Kooperatibak baino ez dira. Mutualitateen kasuan, Mutualitate Fondoa daukate, kapital sozialaren antzeko ezaugarriak dituena.

Aseguruaren Sozietate Anonimoen kasuan, sozietate guztiak kapital sozial zehatz batekin sortzen dira, eta kapital honen zenbatekoa eskritoretan adierazita egongo da. Kapital soziala, akzio guztien balio nominalaren batura izango da.

Kapital sozialaren arauketa legala ondorengo postulatuetan oinarritzen da:

Zehaztapen printzipioa: kapitala estatutuetan determinaturik edo zehazturik egon beharko da, Sozietate Anonimoen Legeko 9. artikuluko betekizunak adieraziz.

Osotasun printzipioa: akzioak beren osotasunean egon beharko dute harpideturik (13. art.).

Ordainketa minimoaren printzipioa: kapitala harpidetuta ez ezik, gutxienez laurden bat ordaindurik egon beharko da (13. art.). Aseguruaren legedian, ordainketa handiagoa eskatuko da Sozietate Anonimoen Legean baino.

Egonkortasun printzipioa: kapitalaren zifra, ezarritako tramite legalen bidez bakarrik aldatu ahalko da.

Errealitatearen printzipioa: legediaren arabera, kapitala bazkideek egindako ekarpenekin egongo da osaturik (1. art.), eta dagokien ondare ekarpena burutzen ez duten akzioak nuluak izango direla adierazten du (47. art.).

10.4.- KAPITAL SOZIALAREN IZAERA ETA ZIFRA MINIMOAK

Ohiko Sozietate Anonimoetan, kapitala enpresak hartzekodunei eskaintzen dien funtsezko garantia edo bermea da. Baina aseguru sozietateen kasuan, hartzekodunak Aseguratu eta Onuradunak izango dira, eta enpresek beraiekin dituzten konpromisoek ez dute kapitalarekin erlaziorik izango. Kasu honetan, eskaintzen zaien benetako garantia hornidura teknikoetan aurkitzen dugu, eta aparteko kasuetan bakarrik joko genuke kapitalera desbideratzeak konpontzeko.

Beste alde batetik, aipaturiko berme funtzioaz gain, kapitalak badauka ustiapeneko beste funtzio bat ere. Aseguru enpresa sortzerakoan mota askotariko gastuak izango ditugu: aparteko gastuak; ezarpen gastuak, esaterako, helbide soziala eskuratzea, erakundearen instalazioen erosketa, etab.; ohiko administrazio eta produkzio gastuak; edo baita hornidura teknikoak eratzerakoan sortutako gastuak. Gastu guzti hauek kapital sozialaren kargura burutu beharko dira, primengatiko diru-sarrerak oraindik ez direlako gauzatuko, normalean nahiko astiro hasten den prozesu bat delako.

Garantia funtzioari dagokionean, aipatu dugun bezala Aseguruaren Sozietate Anonimoen kasuan kapitalaren berme funtzioa oso mugatua da. Kapitala garantia modura erabiliko balitz, oso zifra altuak beharko lirateke, ia ezinezkoa eginez erakunde hauen existentzia. Praktika legegilean, herrialde gehienek ez dituzte zifra altuegiak ezartzen, berez negozio aseguratzailerak beste negozio mota batzuetan baino kaudimen handiagoa daukalako. Erakunde batek, beste erakunde batek baino kapital sozial handiagoa izateak ez du esan nahi erakunde horren kaudimena hobea denik. Esan dugun bezala, esaterako aseguru enpresetan hornidura teknikoaren bidez, ohiko sozietate anonimoak baino kaudimen hobea lortzen dute aseguru konpainiek.

Laburbilduz, kapital soziala modu egoki baten kalkulaturik egon beharko da, sozietatearen jardura era normal batean garatzeko nahikoa izango delarik.

Garantia edo bermea teknika aseguratzailearen bidez bilatu beharko da, negozio bolumenaren arabera kaudimen dinamikodun erreserbak eratuz.

Hala ere, kapital minimo bat edukitzea nahitaezko betekizuna izango da jarduera aseguratzailean aritzeko baimena lortzeko. Honela, kaudimen minimo bat ez duten enpresak sortzea saihestuko da.

Gaur egungo Sozietate Anonimoen Legearen 4. artikulua arabera, sozietate anonimoentzat 60.101,21 euroko (10 milioi pezetako) kapital sozial minimoa ezartzen da. Hala ere, Aseguru Sozietate Anonimoentzat kapital minimoen kantitateak handiagoak izango dira, eta ez dira erakunde guztientzat berdinak izango, aldakorrak izango baitira jarduten den adarraren arabera. Honenbestez, 1995eko Aseguru Pribatuaren Antolamendu eta Ikuskapenerako Legearen 13. artikulua ondorengo kapital minimoak ezartzen ditu Aseguru Sozietate Anonimoentzat:

- a) 9.015.181,57 euro (1500 milioi pezeta) ondorengo adarretan: bizitza, kauzioa, kreditua, erantzukizun zibilaren arriskua aseguratzen duen edozein, eta jarduera berraseguratzailean aritzeko eskusiboki.
- b) 2.103.542,37 euro (350 milioi pezeta) ondorengo adarretan: istripuak, eritasuna, defentsa juridikoa, asistentzia, eta herioa.

Laguntza sanitarioa bakarrik ematen duten erakunde aseguratzaileek, eta 2 milioi baino biztanle gutxiagoko eremu batera mugatu ezkerreko jarduera, aurreko paragrafoan adierazitako kapital sozialaren erdiarekin nahikoa da.
- c) 3.005.060,52 euro (500 milioi pezeta) gainontzeko adarretan.

Legearen artikulua berean ere adierazten da, Kapital Sozial minimo guztia harpideturik egon beharko dela, eta gutxienez %50ean ordainduta. Era berean,

kapital soziala, izendun titulutan edo konturako anotazioetan adierazita egon beharko da.

11. GAIA: ASEGURU MUTUALITATEAK ETA KOOPERATIBAK

11.1.- ASEGURU MUTUALITATEAK ETA KOOPERATIBAK

Aseguru Pribatuen Antolamendu eta Ikuskapenerako Legearen 9. eta 10. artikuluei jarraituz, Mutualitateen eta Kooperatiben lehendabiziko sailkapen bat egin dezakegu, jardueran erabiltzen duten primaren arabera, hau da prima finkoa edo aldakorraren arabera sailkapena.

- *Prima finkoko mutualitateak*, irabazi asmorik gabeko erakunde aseguratzaile pribatuak dira. Erakunde hauen helburua, haien bazkideak, pertsona fisiko edo juridikoak, arrisku desberdinez aseguratzea da, periodoaren hasieran ordaintzen den prima finko baten bidez. (9.1. art.).
- *Prima aldakorreko mutualitateak*, irabazi asmorik gabeko erakunde aseguratzaile pribatuak dira, elkarrenganako laguntzaren printzipioan oinarriturik sortu direnak. Helburua haien bazkideak, pertsona fisiko edo juridikoak, aseguratzea da, ezbeharrak gertatu osteko derramen kobruaren bitartez. Bazkideen erantzukizuna mankomunatua izango da, erakundearen aseguratuta dauzkaten kapitalen zenbatekoen proportzioan, eta erantzukizuna zenbateko horretara mugatua egongo da (10.1. art.).

Bi definizioetan, merkataritza erakundeekin aurkitzen gara. Hauen helburu eksklusiboa eta berehalakoa erakundeko bazkideen ondasunek jasan ditzaketen arriskuak aseguratzea da, beti ere aseguru operazioak ez direlarik irabazi asmorekin burutuko.

Mutualitateen eta Kooperatiben ezaugarri nagusienak definizio hauetatik eta Legeko 9. eta 10. artikuluetatik ondorioztatu ditzakegu:

a) *Merkataritza sozietate bat da* (erakunde aseguratzaile pribatua)

b) *Bazkideen eskubide eta betebeharretan berdintasuna dago*: betebeharreko funtsezko baldintza bat izango da, erakundeko fundatzaileek edo beste edozein pertsonak izan ditzaketen pribilegio egoerak saihesteko (9. Art. 3. Atalea).

c) *Beraien helburu eskusiboa eta berehalakoa bazkideak aseguratzea* da: mutualitateek ezin dituzte bazkideak ez diren pertsonak aseguratu, eta bazkideak aseguratuak izatera pasako dira sozietatearen parte diren momentutik aurrera.

d) *Bazkideen erantzukizuna*: estatutuetan bazkideen erantzukizuna noraino heldu behar den zehaztu behar da erakunde hauetan. 9. artikulua arabera, erantzukizunaren limitea prima finkoko erakundeetan, ordaindutako primaren zenbatekoa izango da. Ordez, 10. artikulua arabera, prima aldakorreko erakundeetan, erantzukizunaren limitea aseguraturako kapitalen zenbatekoa izango da.

11.2.- MUTUALITATE MOTAK

Mutualitateen artean dagoen ezberdintasunik esanguratsuena bazkideek egindako ekarpenetan aurkitzen dugu, hau da, prima finkoko ekarpenak edo prima aldakorreko ekarpenak.

Sailkapen hau erantzukizunaren irismenarekiko independentea da, eta bi mutualitateen artean desberdintzeko erabilitako ezaugarria da. Ez dugu ahaztu behar mutualistak bi kontraturen bidez daudela mutualitateari lotuta, alde batetik aseguru kontratua eta bestetik sozietateari lotzen dion kontratua. Honela, mutualistek izaera bikoitza izango dutela ikusten dugu, aseguratuak eta kideak direlako.

Prima aldakorreko mutualitateetan, ez da prima konkretu bat zehazten aseguru kontratuan. Aseguruaren prezioa zehazteko, urtean zehar gertatutako

ezbeharren eta gastuen zenbatekoak kideen artean bananduz lortuko da, eta beraz mutualitate hauetan elkarrekiko laguntza eta solidaritate argia ematen dela ikusten da. Erakunde hauen eremua eta jarduera nahiko murriztuak izaten dira. Horregatik arriskuak homogeneousak izan ohi dira, eta bazkideak elkar ezagutzen eta kontrolatzen dira. Hala ere, nahiz eta primaren zenbatekoa amaieran zehazten den, ekitaldi hasieran, aurretiaz kantitate bat ordaindu beharra zehaztu dezakete, maniobra fondo moduan erabiltzeko.

Beste alde batetik, prima finkoko mutualitateetan, zehazki ordaindu beharreko prima zein izango den aseguru kontratuan bertan adieraziko da. Prima honen zenbatekoa oinarri teknikoen bidez kalkulaturik egongo da, eta ezingo dute kontratukideek aldebakarrez aldatu. Kasu hauetan sor daitezkeen derrama aktibo eta pasiboak enpresaren ekitaldiko emaitzaren eraginez sortuko dira, eta aseguru kontratuan finkatutako prezioarekiko independenteak izango dira.

11.3.- LEGEDIA

Aseguru Pribatuaren Antolamendu eta Ikuskapenerako Legearen 9 eta 10 artikuluetan erakunde Mutualitateen eta Kooperatiben funtzionamendua arautzen da.

1.- Hurrengo arauak aplikatuko zaizkie sozietate hauei (9. art.):

- a) Ez dute irabazi asmorik edukiko, eta gutxienez 50 bazkide edo mutualista izan beharko dituzte.
- b) Bazkide edo mutualista izaera banaezina da aseguruaren hartzaile edo aseguratu izaeratik.
- c) Bazkide edo kooperatibistek, kapitala edo mutualitate fondoa eratzeko ekarpenak egiten badituzte, diruaren interes legala baino altuagoak ez diren interesak jaso ahalko dituzte. Era berean, egindako ekarpenen

kantitateak bueltan jasotzeko, bakarrik 9. artikuluko honetako f) atalako dioen kasuan, edo Batzar Orokorrek ekitaldietako soberakinengatik ordezkatzeari erabakitzen duen kasuetan eman ahalko da.

d) Bazkide mutualistek ez dute zor sozialaren aurrean erantzuten, estatutuetan ez bada espresuki erantzukizun hau zehazten. Kasu honetan, erantzukizuna urtero ordaintzen den primaren zenbatekora mugatuko da, eta aseguru polizetan baldintza hau nabarmendu beharko da.

e) Urteroko emaitzetatik, dagozkien derrama aktibo, pasibo eta itzulkinak eratorriko dira. Derrama pasiboak indibidualizatuak izango dira, eta hurrengo ekitaldian ordaindu beharko dira.

f) Mutualistak erakundetik bajaran ematen direnean, derrama aktiboen kobrurako eskubidea, eta adostutako eta ordaintzeke dauden derrama pasiboen ordainketa bete beharra izango dute. Behin erakundetik bajaran eman diren ekitaldiko urteko kontuak onetsi direnean, mutualitate fondora egindako ekarpenen zenbatekoa itzultzea eskatu dezakete, beti ere, ekarpen hauek ez badira funtzio espezifikoren baterako egindakoak izan eta ez badira kontsumituak izan. Ez da bajaran ematen diren bazkideen aldeko beste likidaziorik onartuko ondare sozialaren kargura.

g) Erakundea desagiten bada, ondarearen banaketan parte hartuko dute momentu horretan mutualitatea osatzen duten kideek, eta baita gaur egun kideak ez direnak baina aurretiaz izandako pertsonak ere, beti ere estatutuetan horrela adierazten bada.

2.- Prima finkoko mutualitateak eskritura publiko bidez eratuko dira, eta Merkataritza Erregistroan inskribaturik egon beharko dira. Inskribapenaren momentutik aurrera pertsonalitate juridiko propioa izango dute. Geroago, Aseguruaren Zuzendaritza Orokorren Erregistroan ere erregistratu beharko dira.

3.- Prima Finkoko mutualitateek, Europar Espazio Ekonomiko guztian jardun ahal dute baimenduriko adarretan, eta aseguru zuzenean jarduten duten adarretan berraseguruak onartu edo lagatzeko ahalmena izango dute.

4.- Legedian ondorengo puntuak arautuko dira: bazkideen eskubide eta betebeharrak, edozein pertsonarentzako pribilegio egoerarik ezingo delarik egon; gobernu organoek funtzionamendu, kudeaketa eta kontrol demokratikoak eduki beharko dituzte; estatutu sozialen eduki minimoa etab.

Prima aldakorreko mutuei dagokienez, 10. artikuluari jarraituz, 9. artikuluko a), b), c), e), f) eta g) atalak eta 2. eta 3. puntuak aplikatzeaz gain, ondorengo arauak aplikatu beharko dituzte:

1.- Beraien funtzionamendua, Ekonomia eta Ogasun Ministerioak onartutako jardueren programara egokitu beharko da.

2.- Mutualista izaera lortzeko, sarrera-kuota baten ekarpena exijituko dute, eta maniobra fondo bat eratu beharko dute sortzen diren ezbeharrak eta gastuak ordaintzen joateko, derramen kobrura itxaron gabe. Kooperatibetan, ekarpen hauek kapital sozialaren eraketaren moduan burutzen dira.

3.- Administratzaileek ez dute ordainketarik jasoko, eta aseguruaren produkzioa zuzena izango da, ezingo delarik ordaindua izan.

4.- Eskritura publiko bidez eratuko dira, eta legediko 74. artikulua dioen Erregistroan inskribatu beharko dira.

Era berean, 10.3 artikulua ondorengoa adierazten du:

- Aseguratutako arriskuak homogeneousak izan beharko dute kuantitatibo eta kualitatiboki, eta aseguratutako kapitalak eta administrazio gastuek ezingo dituzte zehaztutako limiteak gainditu.

- Mutualitate hauek, bizi-aseguruaren desberdina den aseguru adar bakarrean aritu ahalko dira, salbu kauzio, kreditu eta erantzukizun zibila estaltzen duten aseguru guztiak. Hala ere, erantzukizun zibilean aritu ahalko dira, "sute eta elementu naturalen" adarraren osagai moduan.
- Berraseguru operazioak laga ahalko dituzte, baina inoiz ez onartu.

Bere jarduerari dagokionez, 10.4. artikulua mugatuko du:

- Jarduera garatzeko, arriskuek lurraldetasun muga bat izango dute, ondorengoetatik txikiena izango delarik: bi milioi biztanle edo probintzia bat. Salbu lotura profesional batekin erlazionaturiko pertsonentzako eritasun edo heriotza kasuetarako prestazioak direnean.

11.4.- MUTUALITATEEN ABANTAILAK ETA DESABANTAILAK

Erakunde mota hauetan irabazi asmorik ez dagoenez, aseguruaren prezioan murrizketa garrantzitsuak eman daitezke.

Irabazi asmorik gabeko erakundeak izateak beste abantaila bat ere badauka, ez daukate irabazirik izateko beharizanik akzionistei ordainketak burutzeko. Honela, ezbeharren likidazioan ere tratu hobea lor dezake.

Zalantzarik gabe beste abantaila bat, enpresaren zuzendaritzan eta administrazioan parte-hartze aktiboa edukitzea da, honela enpresaren ibilbide orokorrean lagundu dezaketelarik.

Beste alde batetik, desabantailarik garrantzitsuena derrama pasiboak izateko posibilitatea da, azken finean enpresaren ibilbide ekonomikoaren erantzuleak direlako. Hala ere, erakunde gehienek kasuan arrisku hau gainditua dute, bereziki prima finkoko mutualitateek.

11.5.- BORONDATEZKO GIZARTE AURREIKUSPENERAKO ERAKUNDEAK

11.5.1.- AURREIKUSPENERAKO MUTUALITATEEI SARRERA

Borondatezko Gizarte Aurreikuspenerako Erakundeez hitz egin aurretik, lehendabizi Gizarte Aurreikuspenerako Mutualitateen aipamen bat egitea beharrezkoa da.

Espanian, gizarte aurreikuspenerako mutualismoaren hastapenak XI. mende amaieran eta XII. mende hasieran sortutako Kofradietan aurkitzen ditugu. Kofradia hauek izaera erlijiosoak zuten, baina beraien bazkideei izaera sozialeko zenbait onura ematen zizkieten. Ia kofradia gehienak Santu baten deiturarekin izendatzen ziren.

Kofradiek, Ermandadeei eman zieten bidea. Ermandadeak kutsu erlijioso berarekin sortu ziren, baina kideei laguntza modu garatuago eta aratuago batean eskaintzen zieten, eta honenbestez mutualitateen antza handiagoa zeukaten.

Kofradia eta Ermandadeen ostean Montepioak sortu ziren XVIII. menderen erdialdean. Aldaketa honekin ez zen gizarte aurreikuspenarekin bukatzea bilatzen, guztiz kontrakoa, helburu hauek indartzea lortu nahi zen gastu erlijiosoak minimora murriztuz.

XVIII. menderen erdialdean, ekimen ofizialak bultzatuta funtzionarioen montepio ugari sortu ziren. Montepio hauen finantzaketan, funtzionarioen ekarpenak erabiltzeaz gain, Estatuak berak ere parte-hartzen zuen. Erakunde hauen gorakada oso garrantzitsua izan zen mende amaiera arte, bai ekimen publikoak zein pribatuak bultzatuta. Mende amaieran, montepioek etapa kritiko bat jasan ostean, XIX. mendearen erdialdera berriz ere oparoaldia bizi izan zuten ekimen pribatuak bultzatuta. Erakunde hauen helburua, beraien kideei eta kideen familiei, gaixotasun eta heriotza arriskuen ondorioz sortutako zoritxarreko egoerei aurre egiten laguntzea zen.

Mutualitateek ez zeukaten arauketa legalik, 1885eko Merkataritza Kodeak alde batera uzten zituelako, eta 1887ko Elkarteen legeak ematen zuelako estaldura. Errepublikara garaietan, Katalunian mutualismoak zeukan garapen garrantzitsuari esker, Kataluniako Parlamentuak 1934an Mutualitateen Legea onetsi zuen, gerora, Gerra Zibilaren ostean indargabetuko zutena. Hala ere, 1941eko Mutualitateen Legearen oinarria izan zen, 40 urte baino gehiagoz indarrean egongo zen legea. Mutualitateek zituzten berezitasunengatik aseguruaren legedietatik kanpo geratu ziren, bai aseguruaren 1908ko eta baita 1954ko Legeetan ere. Azkenik, 1984ko Legean, kapitulu berezi bat barneratu zen erakunde mota honentzako.

Erakunde hauen berezitasuna gaur egun indarrean dagoen Aseguru Pribatuen Antolamendu eta Ikusapenerako Legean (Azaroaren 8ko 30/1995 Legea) mantentzen da. Lege honek, bere VII kapitulua Gizarte Aurreikuspeneko Mutualitateei eskaintzen die, eta honela definitzen ditu:

64. artikulua: Kontzeptua eta baldintzak:

1.- Gizarte aurreikuspeneko mutualitateak, izaera boluntarioko modalitate aseguratzaile baten jarduten duten erakunde aseguratzaileak dira, derrigorrezko Gizarte Segurantzaren sistemaren osagarria direnak. Bertara prima finkoko edo aldakorreko ekarpenak egiten dituzte mutualistek, pertsona fisiko edo juridikoak, edo beste erakunde edo pertsona babesleak.

Bere izendapenean, Gizarte Aurreikuspeneko Mutualitatea dela adierazi behar da nahitaez. Izendapen hau erakunde mota hauentzat erreserbatu geldituko da.

Gizarte Aurreikuspeneko Mutualitate baten, mutualista guztiak langileak direnean, eta bazkide babesle edo sustatzaileak enpresak, erakundeak edo enpresari indibidualak direnean, mutualitateak gizarte aurreikuspen enpresarialeko instrumentu moduan funtzionatzen duela ulertuko da.

65. artikulua: Estaldura esparrua eta prestazioak

1.- Pertsonen arriskuen aurreikuspenean, estali daitezkeen gertakizunak ondorengoak dira: heriotza, alarguntasuna, zurtasuna eta erretiroa, prestazio ekonomikoak bermatuz bai kapital zein errenta eran. Era berean, prestazioak ezkontzagatik, amatasunagatik, semeak izateagatik edo zentzeagatik eman ahalko dituzte. Eta hurrengo aseguru operazioak gauzatu ahalko dituzte: lan istripuak eta ezgaitasuna, eritasuna, defentsa juridikoa eta laguntza. Laguntza familiarra ere eman ahalko dute, denboralki jarduera profesionalean aritzea galarazten duten egintza edo gertaera juridikoak badaude.

Erakunde hauetan bermatzen diren prestazio ekonomikoak ezingo dituzte muga batzuk gainditu. Muga hauek denboran zehar aldatuz joan dira, eta gaur egun, urteroko 30.000 euroko errentan dago finkaturik, edo bere baliokide aktuariala kapital eran jaso ezker. Muga hauek urtero eguneratu ahalko dira.

11.5.2.- BORONDATEZKO GIZARTE AURREIKUSPENERAKO ERAKUNDEAK

Sektore aseguratzailearekin alderatuz, Gizarte Aurreikuspeneko Mutualismoaren berezitasunetako bat, zenbait Autonomia Erkidegok beraien Autonomia Estatutuetan gai honen inguruan hartutako eskumen eksklusiboak dira, konkretuki, Euskal Autonomia Erkidegoan gertatzen den bezala. Euskal Autonomia Erkidegoak eskumenak izateaz gain, “Borondatezko Gizarte Aurreikuspeneko Erakundeek” 1983ko urriaren 27ko Eusko Legebiltzarreko Legearen bitartez arautzen dira.

Euskal Autonomia Erkidegoko Autonomia Estatutuak bere 10.23. artikuluan dio Autonomia Erkidegoari dagozkiola Gizarte Segurantzaren integraturik ez dauden mutualitateen inguruko eskumen eksklusiboak. Honela, Borondatezko Aurreikuspeneko Erakundeek “irabazi asmorik gabeko” helburua izango dute,

eta bazkideek beren bizitza, ondarea edo jarduera arriskuan jar dezaketen gertaeretatik babesten dituzte erakunde hauek.

Eusko Legebiltzarreko Legearen arabera, gizarte aurreikuspeneko erakunde bezala kontsideratuak izateko ondorengo baldintzak bete behar dituzte:

a) Helburu konkretua kideei babesa ematea da gertaera desberdinen aurrean, edo haien ondasunei eragiten dieten gertakizunetan, beti ere gizarte izaerarekin, zorizko eta/edo aurreikus daitezken arriskuen aurka.

b) Bazkide egoera lortzeko ez dago mugarik. Salbu Estatutuetan adierazten badira eta erakundearen helburuarekin zerikusia badaukate.

c) Bazkideen eskubide eta betebeharren berdintasuna, jasotako prestazioen eta egindako ekarpenen erlazioarekin. Aldakorrak izan daitezke estalitako gertaeren arabera.

d) Irabazi asmorik gabeko jarduera da, eta beraz dibidenduen banaketa debekatuta egongo da.

e) Fondoak bazkideen ekarpenekin eta pertsona babesleen (fisiko edo juridiko) ekarpenen bidez eratuko dira, eta baita inbertsioen errendimenduari esker.

f) Gobernu organoen estruktura eta osaketa demokratikoa.

g) Erakundearen ordezkarien doakotasuna haien funtzioen jardueran.

Legearen bidez oinarriak ezarri ostean, 1984ko Otsailaren 20ko 87/1984 Dekretuaren bidez, Lege Araudia onestu zen, apirilak 16ko E.H.A.A.n argitaratu zelarik.

Dekretu honen 5. artikuluan, B.G.A.E.ek ondorengo prestazioak eman ahalko dituztela zehazten da:

1.- Zahartzaroa edo lanerako ezgaitasun iraunkorragatik, pentsio denborala edo biziartekoa eman ahal zaio kideari.

2.- Aurreko atalean aipaturiko kidearen edo pentsiodunaren heriotza gertatzen bada, onuradunei pentsio denborala edo biziartekoa eman ahalko zaie.

3.- Kideari edo pentsiodunari ekarpen edo laguntza zehatzak eman ahalko zaizkio, bakarrak edo periodikoak, ondorengo kasuetan:

- a) Jaiotza edo ezkontza.
- b) Langabezia.
- c) Zahartzaroa.
- d) Ezgaitasun iraunkorra edo denborala.
- e) Heriotza.
- f) Ebakuntza kirurgikoak eta kliniketan egonaldiak.

4.- Laguntza medikua

5.- Kideen ondasunetan kalteak konpontzeko ekarpen ekonomikoa, ondorengo kasuetan: etxebizitza, etxeko gauzak, lanabesak, ganadua, uzta, edo beste edozein ondasun bazkidearen jarduera profesionalari edo lanari lotutakoa.

Legeko artikulua honetan aipaturiko prestazioetako bat, batzuk edo denak eman ahalko dira.

11.5.3.- BORONDATEZKO GIZARTE AURREIKUSPENERAKO ERAKUNDEEN GARRANTZIA AURREIKUSPEN PLANETAN

B.G.A.E.ak, Pentsio Planen modura egituratzen dira, aurreikuspen boluntario eta libreko erakundeak izango direlako, eta izaera pribatuko prestazioak ematen dituztelako, derrigorrezko Gizarte Segurantzatik jasotzen diren zenbatekoen osagarriak izan daitezkeenak edo ez, baina ez direnak inoiz ordezeko moduan erabiliko.

B.G.A.E.en garapenean garrantzi handia izan du plan hauen erregimen fiskalak. Burututako ekarpenen zenbatekoen eta ekarpen hauek sortzen dituzten errenten gainean aplikatu beharreko zergen diferimendu osoa ematen da. Dagozkien zergak, prestazioak jasotzen diren momentuan ordainduko dira.

Tratamendu fiskalari dagokionez, legegileak ekarpenak burutzen diren ekitaldian zergen progresibotasuna moteltzea erabaki zuen, pentsio planetara egindako ekarpenak zerga-oinarriari kentzen baitzaizkio.

Era berean, inbertsioak sortutako errentetan, Pentsio Fondoen bidez, ez du zergapen zuzenik izango sozietateen zergan, zero tasa bat aplikatzen zaielako, eta honek kapital higigarrian jasandako atxikipenak berreskuratzea ahalbidetzen du.

Aukera hauen aurrean, Euskal Autonomia Erkidegoan, beste behin ere Kontzertu Ekonomikoaren eskumenak aprobetxatuz, araudi fiskal propioa garatu zen Autonomia Erkidegoan operatzen duten Borondatezko Gizarte Aurreikuspenerako Erakundeentzako, eta honenbestez, Pentsio Planei ematen zaien tratamendu bera aplikatuko zaie.

Lege honek barneratzen duen bereizitasun bakarra, pentsioen legediak baimentzen dituen ekarpenen maximoak gainditzen badira, kuotan %10eko kenkari modura aplika daitezkeela da.

B.G.A.E.en legediak, bere 31. artikuluan zehazten du, kideek baja boluntarioa eska dezaketela prestazioak sortzen dituzten gertaerak jazo aurretik. Honela, metatutako erreserbak guztiz edo partzialki erreskatatu ahalko dituzte, beti ere gutxienez planaren sorreratik 10 urte pasa badira.

Aipaturiko bi elementu bereizgarriek, eta Autonomia Erkidegoko finantza erakundeek emandako bultzadaren ondorioz, Euskal Autonomia Erkidegoan aurreikuspen planen garapen garrantzitsua ahalbidetu dute, eta ez pentsio planena, Estatuko gainerako lekuetan gertatzen den bezala.

12. GAIA: HARTZAILEA, ASEGURATUA ETA ONURADUNA

12.1.- ASEGURU KONTRATUKO BESTE ELEMENTU PERTSONALAK

Orokorrean kontratuak, aldeek borondatez adosturiko eta efektu juridiko bat duten akordioak izaten dira. Bertan parte hartzen duten elementu pertsonalak bira murriztu daitezke, hauek kontratua sinatzen duten bi aldeak izango dira, bai beraien izenean edo ordezkari baten bitartez kontratatzen dutenean. Aldeek, kontratutik eratorritako betebeharrak eta eskubideak lortuko dituzte.

Perspektiba honen arabera, aseguruaren kasuan, alde batetik erakunde Aseguratzailerak izango genduke (bere funtzioak eta forma juridiko desberdinak aurreko gaitan ikusi ditugu), eta bere presentzia nahitaezkoa izango da, arriskuaren transferentzia beregain hartzen duen erakundea edo "pertsona" delako. Beste alde batetik, prima baten ordainketaren truke arrisku hori eskualdatu nahi duen pertsona izango dugu.

Aseguru kontratuaren berezitasuna, hasiera baten aurkitzen ditugun bi pertsona hauek gain, Aseguratzailerak eta Hartzailerak, kontratuan parte hartu ez duten pertsona batzuk ere badaudela da, eskubide eta betebeharrak batzuk berenganatuko dituztenak. Pertsona hauek, Aseguratua eta Onuraduna izango dira, eta nahiz eta ohikoa izan Hartzaileekin nahastea, batez ere kalteen aseguruetan, beharrezkoa izango da bakoitzak duen papera ondo zehaztea.

12.2.- ASEGURUAREN HARTZAILEA

Erakunde Aseguratzailerarekin aseguru kontratua itundu eta sinatzen duen pertsona fisiko edo juridikoa da, eta kontratutik eratorritako betebeharrak eta obligazioak dagozkio, Aseguratzailerak onartu dituen betebeharren kontraprestazio moduan. Aseguru kolektiboetan edo taldekako aseguruetan,

kolektibitatea ordezkaten duen eta Asegurazailearekin kontratua sinatzen duen pertsona fisiko edo juridikoa izango da.

Oso ohikoa da, jendeak bere egunerokotasunean Hartzailearen eta Aseguratuaren figurak nahastea, normalean bat datozelako pertsona berdinean. Hala ere ezberdindu behar ditugu, alde batetik Hartzailea (kontratatzailea), eta bestetik, Aseguratua (interesaren titularra).

Honengatik, Aseguru Kontratuaren Legeko 5. artikuluan, kontratuaren dokumentuaz hitz egitean, ondorengo aipatzen da: “aseguru kontratua eta bere aldaketak edo gehikuntzak idatziz formalizatu beharko dira. Asegurazailea derrigorturik egongo da aseguruaren Hartzaileari poliza bat entregatzera, edo gutxienez honen ordezkoa den estalduraren inguruko behin-behineko dokumentu bat ...”

Desberdintasun honek 7. artikuluan jarraitzen du: “(...) Aseguruaren Hartzailea eta Aseguratua pertsona desberdinak badira, kontratutik eratorritako betebeharrak eta eginbeharrak aseguruaren Hartzaileari dagozkio, salbu, bere izaeragatik Aseguratuak bete behar dituenen. Hala ere, Asegurazaileak ezingo ditu baztertu Aseguratuaren partetik Hartzaileari dagozkion betebeharren betetzea”.

Garrantzitsua izango da kontutan izatea, kontratutik eratorritako betebeharrak Hartzaileari egokituko zaizkiola, eta ordezkari, kontratutik eratorritako eskubideak Aseguratuarentzat eta Onuradunarentzat izango direla.

Aseguruaren Hartzailea izateko ez dago inongo muga legalik. Hala ere, kontratatze gaitasun orokorraz gain, gaitasun berezia edo interes legitimoa eduki beharko du aseguru hitzartu ahal izateko.

12.3.- ASEGURATUA

Aseguruaren elementu pertsonaletako bat da, eta bere ondasunak edo pertsona bera arrisku baten menpe daude. Zentzu honetan, Aseguratuari erreferentzia egiten diote Aseguruaren Kontratuaren Legeko 25. (kalteen aseguruak) eta 80. artikuluek (pertsonek aseguruak):

25. art.: “(...) kalteen aurkako aseguru kontratua nulua izango da, bere bukaeran Aseguratuaren partetik ez bada jasandako kaltearentzat kalte-ordainketarako interesik existitzen”.

80. art.: “Pertsonek gainera aseguru kontratuek, Aseguratuaren existentziari, osotasun korporalari edo osasunari eragin diezaioketen arrisku guztiak barneratu ditzakete”.

Taldeetako aseguruetan, Aseguratuak, talde aseguragarria osatzen duen pertsona bakoitza izango da, taldeko partaide izateko baldintzak betetzen dituena eta aseguruan barneratzen diren pertsonek artean dagoena. Aseguru mota hauetan, heriotza kasuetarako, Aseguratuari dagokio Onuraduna izendatzea. Gainera, talde aseguragarri hau, lotura edo interes komun bat duten pertsonek egon beharko da osaturik.

Arestian aipatu dugun bezala, ohikoa izaten da Aseguratuaren figura Hartzaillearenarekin bat etortzea, baina batzuetan ez da horrela gertatzen, legediak besteren kontura aseguruak kontratatzea ahalbidetzen duelako. Honela, hirugarren batek formalizatu dezake kontratua Aseguratuak hala eskatuta.

Aseguratuak izateko ez dugu muga berezirik aurkitzen, bizi-aseguruen salbuespenarekin. Kasu honetan, legeak zehazten du 14 urtez azpiko aseguratuentzat edo ezgaituentzat heriotza kasurako polizak ezingo direla kontratatu.

12.4.- ONURADUNA

Aseguratzaillearengandik prestazioa jasotzeko eskubidea duen pertsona izango da. Aseguru Kontratuaren Legeko 7. artikulua horrela jasotzen du: “Kontratutik eratortzen diren eskubideak Aseguratuari dagozkie, edo bere kasuan, Onuradunari, salbu bizi-aseguruetako Hartzailearen eskubide bereziak”

Onuradunaren figurak garrantzi berezia du pertsonen aseguruetan, aseguru hauek sarritan hirugarren pertsonak baliatzen dituztelako. Modalitate batzuetan bere presentzia beharrezkoa ere izan daiteke, esaterako, heriotza kasurako aseguruetan.

Onuraduna Hartzailea, Aseguratua edo beste pertsona ezberdin bat izan daiteke. Onuradunaren izendapena polizan burutu daiteke, beranduago Aseguratzailari idatzizko komunikatu baten bidez, edo testamentu bidez. Izendapena burutzeko posibilitate formal desberdinak daudela ikusten da, baina azken finean garrantzitsuena Onuraduna zehazteko beharra daukagula da. Onuraduna nor izango den izendatzeko, bere izenaren bidez zehaztu dezakegu, edo bere identifikaziorako zalantzarik uzten ez duten baldintzak ere zehaztu daitezke.

Onuradunaren izendapena aseguruaren Hartzaileak bakarrik egin ahalko du, eta bere hautaketarako arrazoi moralak eta pertsonalak izango ditu kontutan, berak bakarrik antzeman ahalko dituenak. Hala ere, besteren gaineko aseguruetan, Aseguratuari dagokio Onuraduna aukeratzea, adibidez, enpresari batek bere langileentzat kontratatzen duen aseguru kolektiboen kasuan, non aseguruak langileak izango diren, langileei egokituko zaie onuraduna nor izango den erabakitzea.

Onuradunak izaera pertsonala du, eta horregatik aseguratutako zenbatasuna eskatzerako orduan bizirik egon beharko da. Aseguru Kontratuaren Legeko 84. artikulua araberak, Aseguruaren heriotza gertatzen den momentuan ez

balego Onuradunik izendatuta, edo berau zehazteko araurik determinaturik, kapitala Hartzailearen ondarrera joango litzateke.

12.5.- ELEMENTU PERTSONALEN EGOERAREN ARABERAKO MODALITATE DESBERDINAK

Esan bezala, ohikoa da Hartzailea, Aseguratua eta Onuraduna pertsona bera izatea, baina badaude zenbait kasu pertsona desberdinak izaten direnak. Praktikan kasurik ohikoenak ondorengoak dira:

- 1.- Hartzaile eta Aseguratuaren, edo “interesaren titularraren”, arteko banaketa. Kasu honetan besteren konturako aseguruan aurkitzen gara.
- 2.- Hartzailea eta aseguria “kontratatzan den pertsonaren gaineko” figuren banaketa. Hirugarren baten pertsonaren gaineko aseguruan aurkitzen gara.
- 3.- Hartzailea eta Onuradunaren figuren arteko banaketa. Aseguria hirugarren baten mesedetan deituriko kasuan aurkitzen gara.

Jarraian aipaturiko hiru kasuak aztertuko ditugu:

1.- Besteren konturako aseguria. Aseguru Kontratuaren Legeko 7. artikulua: “Aseguruaren Hartzaileak, norbere kontura edo besteren kontura kontratatu dezake aseguria. Zalantzazko kasuetan Hartzaileak norbere kontura kontratatu duela sumatuko da. Hirugarren aseguraturia pertsona zehatz bat izan daiteke, edo alderdiek adosturiko prozeduraren bidez zehaztu daitekeena”.

Besteren konturako aseguruetan bi balizko aurkitzen ditugu: besteren kontura eta beste baten izenean burututako aseguria, eta beste baten kontura eta norbere izenean burututako aseguria.

a) Besteren kontura eta beste baten izenean burututako aseguru. Ordezkaritza legalerako boterea duen ordezkari batek egindako aseguru baten kasuan egongo ginateke. Adibidez, tutore legal batek, ordezkatzeko duen pertsonarentzat egindako kontratua. Kontratuko betebeharrak ordezkatu den pertsonarenak izango dira, eta baita eskubideak ere, beti ere onuraduna hirugarren pertsona bat ez bada.

b) Beste baten kontura eta norbere izenean burututako aseguru. Hartzaileak bere izen propioan kontratatzen du, baina beste pertsona baten kontura. Kasu honetan gertatu daiteke Hartzaileak, zein pertsonarentzat kontratatzen duen ezagutzea eta pertsona hau izendatzea, edo ez. Ezaguna bada, aseguru hirugarren determinatu baten kontura burutzen da, adibidez, garraioa kargatzen duen pertsonaren kontura. Aldiz, ezezaguna bada, aseguru hirugarren indeterminatu baten kontura edo dagokionaren kontura izango litzateke, kasu honetan ez dugu ezagutzen nor izango den aseguraturua ezbeharrak gertatzen den momentuan.

2.- Hirugarren baten pertsonaren gaineko aseguru. Pertsonen gaineko aseguruetan bakarrik da aplikagarria, adierazi dugun bezala, Hartzailearen eta aseguru kontratatzen den pertsonaren gaineko figuren banaketa gertatzen baita.

Legedi guztietan, aseguruaren Hartzailea, aseguru kontratatzen den pertsonaren gaineko nolabaiteko interes baten titularra izatea eskatzen da. Aseguru hirugarren pertsona baten gainean kontratatzen denean, eta honek aseguru burutzeko oniritzia ematen duenean, interes horren existentzia frogatzen da.

Aseguru Kontratuaren Legeko 83. artikulua dio, aseguru norberaren edo hirugarren baten bizitzaren gain hitzartu daitekeela, bai heriotza kasurako zein

biziraupen kasurako, edo biak batera. Beraz, ikusten dugu legediak mota honetako aseguruak egitea baimentzen duela, beti ere hirugarren pertsona horrek bere baimena ematen badu.

Aseguru mota honen adibide bat, enpresa batek bere zuzendarietako baten gainean aseguru bat kontratatzen duenean aurkitzen dugu, eta zuzendari horren heriotza gertatu ezkeror kalte-ordainketa bat jasoko luke enpresak.

3.- Asegurua hirugarren baten mesedetan. Kontratatzailearen figura (Hartzailea) eta aseguraturako interesaren titularra (Aseguratua) bat datozenean pertsona berean, baina prestazioaren hartzaileekin (Onuraduna) ez datozenean bat. Egoera hau ia kontratu mota guztietan eman daiteke, bai pertsonen gainekoetan zein ondasunen kalteen gainekoetan, eta baita erantzukizunetakoetan ere.

Bizi-aseguruetan heriotza kasuetarako, argi dago onuradunak pertsona desberdina izan beharko duela. Kalteen aseguruetan ere normala izan ohi da, aseguraturako gauza betebeharren baten menpe dagoenean, esaterako hipoteka mailegu bat. Honela, ezbeharra gertatuko balitz, hipoteka mailegua onuradunaren mesedetan likidatuko litzateke. Automobilien erantzukizun zibileko aseguruetan ere egoera hau ikusten dugu, onuraduna kalte-ordainketa jasoko duen biktima edo kaltetua izango delako.

13. GAIA: PRIMA, ASEGURUAREN PREZIOA

13.1.- PRIMA: KONTZEPTUA

Prima, Aseguratzailleak onartzen dituen arriskuen estalduraren truke kobratzen duen prezioa da. Hartzaileak edo kontratatzaileak dituen betebeharren artetik, primaren ordainketa garrantzitsuena izango da.

Aseguru Kontratuaren Legeko 15. artikulua arabera, Hartzaileak lehenengo prima edo prima bakarra ez bada epemuga baino lehen ordaintzen, Aseguratzailleak kontratuarekin amaitu dezake eta zor zaion prima horren ordainketa exijitu dezake. Kontrakorik adostu ezean, ezbeharrak gertatu aurretik prima ez bada ordaindua izan, Aseguratzaillea bere betebeharretatik libre geratuko da.

Beraz, lehendabiziko prima ordaindu arte Aseguratzaillea bere betebeharretatik aske egongo da. Datozen periodoetarako, grazia-epea igaro ostean dagokion prima ordaindu ez bada, kontratuaren efektuen suspentsioa suposatuko du, Aseguratzaillearen kargurako prestazioei dagokienez.

Prima, Hartzaileak Aseguratzaileri gauzatzen dion ordainketa, hiru ikuspegi desberdinetatik kontsidera daiteke: juridikoa, teknikoa eta ekonomikoa. Honela, hiru ikuspegi hauentzat ondorengo definizioak ematen dira:

- a) *Kontzeptu Juridikoa*: Aseguratzailleak eta Hartzaileak kontratu bat adosten dute, poliza baten gauzatuko dena. Kontratu honen bidez, Hartzaileak primaren ordainketaren betebeharrak hartzen du. Beraz, prima, Hartzaileak ordaindu beharreko zenbatekoa izango da.
- b) *Kontzeptu Teknikoa*: Zenbatekoa ezartzeko beharrezkoa izango da ondorengo jakitea:
 - Gertaera kaltegarria (ezbeharrak) jazotzeko probabilitatea ezagutzea.

- Ezbeharraren batz besteko kostea edo zenbatekoa. Hemendik primaren kalkulua lortuko da ikuspegi tekniko batetik.

Prima, gertaera baten probabilitatea, batz besteko kostuz biderkatzean lortuko dugun emaitza izango da.

- c) *Kontzeptu Ekonomikoa*: Aseguratzailerak Hartzaileari dirutan baloragarria izango den zerbitzu bat ematen diola ere kontsidera daiteke . Ikuspuntu ekonomikotik, prima zerbitzuaren prezioa izango da.

13.2.-PRIMAREN EZAUGARRIAK

Primaren hiru ikuspuntuak ikusita, beste edozein negoziotan ordaintzen den prezioarekin alderatuz primaren ezaugarri bereizgarriak aztertuko ditugu. Legediak zehazten du, arrazoizko hipotesi aktuarioletan oinarrituz, primari aplikatuko zaizkion tarifak nahikoak izan beharko dutela erakunde Aseguratzailerak kontratuetatik eratorritako betebeharrak guztiei (ezbeharren kalte-ordainketei) aurre egiteko, eta dagozkion hornidura tekniko egokiak eraikitzeko.

Primaren ezaugarri guztien artetik ondorengoak azpimarra daitezke:

- a) Salerosketa bezalako beste kontratu batzuekin alderatuz, sektore aseguratzailean primaren edo zerbitzuaren ordainketa aurretiaz burutzen da. Beste jarduera esparru batzuetan, zerbitzu sektorean barne, aurrez ordaintzeko aukera egon daiteke, edota beranduago ordaintzeko aukera ere egoten da, kasu askotan bezeroei kreditua emanez.

Aurretiaz ordaintzearen arrazoiaren justifikazioa, aseguruaren funtsean aurkitzen dugu.

Aseguratzailerak, zehaztutako denboran eta neurrian adostutako kalte-ordainketei aurre egin ahal izateko, beharrezkoa izango da diru nahikoa

edukitzea, eta hau Hartzaileek egindako ekarpenen bidez lortuko du. Bestela, Aseguratzailleak kapital propioak bideratu beharko lituzke egin behar honetara, eta honek zerbitzuaren prezioaren igoera suposatuko luke Hartzaileentzat, kapital propio horien erabilerak dakartzan kostuengatik.

Baita ere, kontutan izan behar dugu prima ez balitz aurrez ordainduko, kobratzeko zailtasunak egongo liratekeela behin estaldura epea igarota, batez ere ezbeharra gertatu ez bada.

b) Beharrezkoa izango da prima edo prezioa dirutan ordaindua izatea. Hau horrela da, primaren helburua, ezbeharrei aurre egin ahal izateko fondo nahikoak eratzea delako, eta honela kalte-ordainketa ekonomikoak estali ahalko direlako. Diruaz hitz egiterakoan, ez diogu erreferentzia egiten esku-diruari edo diru metalikoari bakarrik, berehala dirutan transformatu daitezkeen tituluen edo ordainketa baliabide modernoen bidez ere egin baitaitezke ordainketak.

c) Beste produktuen prezioarekin alderatuz, aseguru modalitate askotan prima ez da soilik aldatu gabe mantentzen, denboran zehar jaitsi ere egin baitaiteke. Beste alde batetik, kontratu mota batzuetan, prezioa uniformeak izan daiteke erakunde guztientzat.

d) Azkenik, ezaugarri bereizgarri moduan, kasu batzuetan Hartzaileak primaren itzulketa, totala edo partziala, eskatzeko eskubidea du. Hurrengo balizkoetan eskatu ahalko du primaren itzulketa:

- Aseguratutako Zenbatasuna edo kapitala, edo arriskuaren balioa jaisten denean.
- Aseguratzailleak kontratua deuseztatzen duenean.

13.3.- PRIMAREN FAKTORE ERABAKIGARRIAK

Barne eta kanpo kudeaketako gastuak alde batera utzita, atal honetan arrisku primaren faktore erabakigarriak zehaztuko ditugu. Honela, ikusten dugu arrisku primaren eraketan bost faktorek eragiten dutela: ezbeharra gertatzeko probabilitatea, gertaeraren intentsitatea, aseguratutako zenbatasuna, aseguruaren iraupena eta interes tasa.

Faktore hauek aztertu aurretik, beraien eragina ez dela beti berdina izango aipatu behar dugu. Horrela, bizi-aseguruetan matematikoki tratatu ditzakegun aldagai guztiak ezagunak izango zaizkigu, eta beraz prima zehaztasunez ezarri ahalko da. Gainontzeko aseguruetan ordea, prima datu enpiriko eta estatistikoen bidez egongo da zehazturik, eta hauek aldatuz joango dira denboran zehar, etorkizuneko emaitzetan eta esperientzietan aldaketak gertatzen doazen heinean.

a) Ezbeharra gertatzeko probabilitatea

Ezbeharra gertatzeko probabilitatea, kontratuan aurreikusitako gertaera jazotzeko posibilitatea izango da.

Posibilitate hauek ezagutzeko, Aseguratzailleak zerbitzu estatistikoetara joko du, eta hauek kontsideratutako kasu kopuru batzuen gainean gertaera bat zenbat aldiz jazo den adieraziko dute. Adibidez, 20.000 biztanletik goragoko udalerrietan, mila etxebizitzetatik 5 erretzen dira urtero.

Informazio honen arabera, aldeko kasuen eta kasu posibleen arteko erlaziotik datorkigun probabilitatea, $5/1000$ da. Edo berdina dena, etxebizitza bat erretzearen probabilitatea $0,005$ izango da.

Kontsideratu dugun talde honetako etxebizitza bakoitzaren balioa 500.000 eurokoa izango balitz, hartzaile bakoitzak, ezbeharrei aurre egiteko fondoa edo kapitala eratzeko egin beharko lukeen ekarpena 2.500 eurokoa litzateke.

b) Intentsitatea

Intentsitateak, ezbeharra gertatuko balitz eragingo lituzkeen ondorioen larritasunari egiten dio erreferentzia.

Heriotza kasuetarako, bizi-aseguruetan edo istripuen aseguruetan, intentsitateak ez dauka inongo garrantzirik, ezbeharra gertatzen delako edo ez delako gertatzen, eta beraz ez da intentsitate desberdinik egongo.

Ordez, kalteen aseguruetan sarritan, nahiz eta polizan kalte-ordainketa maximo bat ezarrita izan, kalteek ez diote ondasunari bere osotasunean eragiten, eta beraz, kalte-ordainketak ez dira maximo hauetara helduko. Ezbeharrean ematen diren kalteen garrantziak, beranduago konfirmatuko den arriskuaren intentsitatea eratuko dute.

Hala ere, berriz ere estatistikaren erabilerari esker, eta antzeko kasuetan aurretik gertaturiko esperientzian oinarrituz, intentsitatea aurrez zehaztu daiteke.

Horrela, aurreko adibidearekin jarraituz, gure esperientziak diosku, etxebizitzetan gertatutako sute guztien artean, gehienak higiezinaren bosten bat suntsitzen dutela. Beraz, intentsitate faktore hau, $1/5$ zatiduraren bidez adierazitako balio matematiko bat izango litzateke.

Argi dago, egoera hau ere primaren zenbatekoan barneratu beharko dela. Probabilitateari esker Aseguratzailleak urtean zehar gertatuko diren ezbehar kopuruaren hurbileko balioa ezagutuko du, eta orain intentsitatea ere ezagututa, kalteen kostea zehaztu ahalko du. Honela, sortuko diren kalte-

ordainketa guztiei aurre egin ahal izateko beharko den kantitatea determinatuko ahalko du.

Adibidearekin jarraituz, aipatu dugu probabilitatearen arabera urteko ezbeharrak 2.500.000 eurokoak liratekeela, baina kontutan izanik eraikuntzaren guztizko suntsipena gertatuko zela suposatu dugula. Esperientziaren arabera ordea, suntsipena ez da totala izaten, eraikuntzaren bosten baten gertatzen direlako bakarrik, hau da, 1/5eko kalteak sortuko dira, edo gauza bera dena, 500.000 euroko kalteak izango ditugu.

Beraz, probabilitatea bakarrik kontutan izan dugunean, lortutako hasierako balio teorikoa zuzentzea beharrezkoa izango dela ikusten dugu. Honenbestez, bi zifrak elkartuko ditugu, $5/1000 \times 1/5$ biderkatuz, eta honela 1/1000ko emaitza lortuko da, hau izango delarik egin beharreko primaren ekarpen berria.

Beraz, hartzaile bakoitzak Aseguratutako kapitalaren 0,001 ordaindu beharko du, hau da, $500.000 \times 0,001 = 500$ euro. Horrela, 1.000 hartzailearen ekarpenak batuz 500.000 euroko fondoa eratzea lortuko da, eta ekitaldian gertatuko diren 5 ezbeharren kostuari aurre egin ahalko zaie, kontutan izanik ezbeharren batez besteko kostua 100.000koa izango dela.

c) Aseguratutako Zenbatasuna

Aurreko kalkuluetan, aseguratutako zenbatasun edo kapital finko bat erabili dugu kalkulu guztiak burutzeko. Hau ulertzekoa da, izan ere Aseguratzailak kalkuluak beti bere betebeharraren potentzialen zenbatekoaren arabera egingo ditu, hau da, ematen duen garantia edo bermearen zenbateko maximoaren arabera.

Prima, garantia honengatik ordaintzen den prezio izanik, logikoa dirudi probabilitate eta intentsitate faktoreez gain, aseguratutako zenbatasunak ere berebiziko garrantzia izatea prima zehazterako orduan. Honenbestez,

aseguraturako zenbatesunak, kalte-ordainketen limiteetako bat adieraziko du, eta erreferentziazko balioa izango da aseguru Hartzailearen ekarpena (prima) ezartzeko. Aseguratutako zenbatesuna zenbat eta handiagoa izan, prima handiagoa izango da, nahiz eta gainerako faktoreak konstante mantendu.

Demagun kasu konkretu baten, prima, aseguratutako kapitalaren %0,35a dela. Aseguratutako zenbatesuna 100.000 eurokoa denean, prima ere aseguratutako zenbatesuna biderkatu den kantitate berdinetan biderkatu beharko da. Kasu honetan garantia edo emandako bermea 100 bider biderkatu da. Ondorioz, aseguratutako zenbatesun honentzako egin beharreko primaren ekarpena 35 eurotakoa izango litzateke.

d) Aseguruaren Iraupena

Ez da inoiz berdina izango urte beterako estaldura,edo hilabete gutxi batzuetarako bakarrik edo zenbait urtetarako estaldura eskaintzea. Aseguruaren kasuan, ohikoena kontratuek urte beteko iraupena izatea da.

Zenbait urtetako iraupena duten aseguruaren kasuan, estaldura lortu nahi den urte guztietan ordaindu beharko da urteroko prima. Gerta liteke ordainketa behin bakarrik egitea, kontratuaren hasieran, kantitate baliokide baten ordainketaren bidez.

Era berean, urte bete baino denbora epe gutxiagoko estaldura eskaintzen duten aseguruaren kasuetan, urteroko primaren frakzio edo zati bat ordainduko da. Hala ere, badira aseguru batzuk, dituzten ezaugarriengatik beti urte bete baino gutxiago iraungo dutenak, eta kasu hauetan ez da primaren frakzio bat ordainduko, prima guztia baizik. Azken kasu honen adibide bezala, kultura edo kirol ekitaldiak, artelanen garraioa, etab. aipa ditzakegu.

e) Interes tasa

Faktore honen eragina, Aseguratzailerak primak aurrez kobratzeagatik justifikatzen da. Primak aurrez jasotzean, erakunde aseguratzailerari prima horien inbertsioagatik interes batzuk kobratzea suposatuko dio. Interes hauen eragina ere, primaren zenbatekoan adierazi beharko da, primaren murrizketa bat ekarriko dutelako.

Interesak bereziki garrantzitsuak dira bizi-aseguruetako prima naturala ezartzerako orduan. Aseguruaren Zuzendaritza Orokorrek urtero Erreferentziazko interes tasak ezartzen ditu, eta ikuspuntu normatibotik, arau zehatzak existitzen dira "interes tekniko"aren ezarpenerako.

13.4.- PRIMA MOTAK

a) Prima naturala, inbentarioko prima eta tarifako prima

Hiru prima kontzeptu hauen artean kantitate ekonomikoaren eta barneratzen dituzten elementuen araberako mailaketa bat egiten da, gutxiengotik gehiengora doana.

Prima naturala edo arrisku prima, kontsideratutako periodoan, orokorrean urte bete, arrisku berdinen menpe dauden Aseguratu talde batentzat ezbeharren zenbatekoak estaltzeko kantitate nahikoa bezala definitzen da.

Prima kontzeptuaren unitaterik sinpleena eta oinarrikoena adierazten du. Aseguratzailerak bere gain hartutako arriskuaren koste erreala da. Beste sektore batzuekin alderatuz, esan genezake prima naturala edo arrisku prima, produktuaren lehengaien kostea izango dela.

Inbentarioko prima. Jarduera aseguratzaileran zenbait gastu sortzen dira, kudeaketa administratibotik, negozio lokalen mantentzetik, prestazioen

ordainketatik, pertsonal gastuetatik, etab. eratorrita. Gastu hauei barne kudeaketako gastuak deritze, eta logikoki gastu hauek zerbitzuaren prezioan barneratu beharko dira. Honela, prima naturalari barne kudeaketako gastuak batuz, inbentarioko prima lortzen da.

Tarifako prima edo prima komertziala. Inbentarioko primari kanpo kudeaketako gastuak batzen lortuko da. Kanpo kudeaketako gastu hauek prozesu komertzialetik eratorritakoak izango dira, besteak beste, agenteei ordaintzen zaizkien komisioak, publizitatea, komertzialei emandako pizgarriak...

b) Prima frakzionarioa eta prima frakzionatua

Bi kontzeptu hauek, Hartzaileak eskaturiko primaren frakzionamendu bati dagokie. Aseguratzailleak praktika komertzialean eskainitako zerbitzuaren parte da, eta salmenta errazteko eta hartzailearen ordainketa merkatuko dinamikara egokitzeko erabiltzen dira. Honela, sei hileko, hiruhileko, hileroko... periodoak ezarri daitezke ordainketarako.

Prima frakzionarioaren kasuan, adibidez ezbeharra urteko bigarren hiruhilabetekoan gertatzen bada, Aseguratzailleak adostutako kalte-ordainketa gauzatu beharko du eta ezingo du gainerako frakzioen kobrua erreklamatu. *Prima frakzionatuaren* kasuan ordez, Aseguratuak ordaindu ez dituen primen frakzioak eskatu ahalko ditu, edo kalte-ordainketatik deskontatu.

Aipaturiko bi kasuetan, bai prima frakzionarioaren eta frakzionaturen kasuan, Aseguratzailleak errekaratu bat kobratuko dio Aseguratuari frakzionamendua onartzeagatik. Honela, Aseguratzailleak, urte hasieran dagokion prima jaso izan balu, prima honengatik interes batzuk lortuko lituzke, eta beraz errekaratu honen bidez, interesengatik diru-sarrera falta konpentsatuko da.

Gainera, prima frakzionarioaren kasuan errekargu hau handiagoa izango da, Aseguratzailleak arriskuaren kostua ere barneratzen duelako, hau da, ezbeharrak aurretiaz gertatzen bada, frakzio batzuk ez kobratzearen arriskua egongo delako.

14. GAIA: HORNIDURAK ASEGURU ENPRESETAN

14.1.- HORNIDURAK ASEGURU ENPRESETAN

Erreserbak enpresaren pasiboan kokatzen diren idazpenak dira, kapital sozialaren osagarri moduan sortzen direnak, eta aktiboko baloreak eutsiko dituztenak. Erakunde Aseguratzailleetan egoera desberdina da, hornidura teknikoek ez dute ohiko erreserben funtzio bera betetzen, haien helburua ez delako aktiboaren gehikuntza bat burutzea. Gure kasuan, erreserbak metatutako baliabideen multzo bat izango dira, etorkizuneko beharrizan ziur edo posiblei aurre egiteko helburuarekin eratzen direnak. Duela gutxira arte “aseguruen erreserba teknikoak” deitzen ziren, Aseguratzailleak Aseguratuen aurrean dituen zorrak adierazten dituelako.

Honela, jarduera aseguratzaillean bi erreserba multzo handirekin aurkitzen gara:

1. *“Erreserba teknikoak”* edo *derrigorrezkoak*. Zehazki **hornidura** izenez ezagutzen direnak. Aurrerantzean terminologia hau erabiliko da erreserba mota hauetaz hitz egiteko.
2. *Ondare erreserbak* edo *erreserba orokorrak*. Erakundeen ohiko erreserbak dira. Aurrerantzean erreserba izenez izendatuko ditugu.

14.1.1.- HORNIDURAK

Hornidurak, erakunde aseguratzailleak eratu beharko ditu eta kontratuetatik datozkigun izaera teknikodun betebeharrak izango dira. Honela, horniduren bidez Aseguratuekin dituen ordainketen konpromisoari aurre egin ahalko zaiela bermatzen da.

Ordainketen konpromisoak edo zorrak hiru motatakoak izan daitezke:

- a) *Zehaztutako zorrak*: zorren zenbatekoa ezaguna da. Adibidez, onartutako sententzia bat edo peritatze bat dagoenean.
- b) *Ebaluatutako zorrak*: ziurak izango dira bere existentziari dagokionean, baina bere zenbatekoa edo epemuga ez dira ziurak izango. Esaterako, aseguruaren erantzukizun zibila deklaratu dagoenean, baina ez kaltearen zenbatekoa.
- c) *Estimatutako zorrak*: beren existentzian ez direnean ziurak. Adibidez, istripu bat gertatu denean eta erantzukizun zibila oraindik deklaratu gabe dagoenean.

Herrialde guztietako administrazioak, beti saiatu izan dira aseguru erakundeak hartu dituzten konpromisoak betetzeko egoeran egotea. Horretarako, beharrezkoa izango da zorrak edo konpromisoak estaltzeko hornidurak egokiak eratztea.

14.1.2.- ONDARE ERRESERBAK

Erakunde Aseguratzailleak libreki eratu ditzakeenak dira, bai bere estatutuetan erreserben eratztea aurreikusten bada, edo baita enpresako ekonomia indartzeko asmoz boluntarioki sortzen badira. Honela erreserba desberdinak bereizi daitezke:

- a) *Erreserba Legalak*: Legalki eratu behar diren erreserbak dira. Erakundeek ekitaldiko irabazien %10a bideratu beharko dute Erreserba Legala eratzera, gutxienez bere zenbatekoa Kapital Sozialaren %20a izan arte.
- b) *Estatutu Erreserbak*: Enpresako estatutuetan emaitzaren parte bat erreserbak eratzera bideratu behar dela adierazten denean.

- c) *Borondatezko Erreserba*: Akzionisten Batzar Orokorrak libreki adosten du erreserba hauek eratzea.

Aipaturiko hiru taldeetako bakoitzean, erreserbek helburu desberdinak izan ditzakete: langileen aurreikuspenetarako, dibidenduetara bideratzeko, etab. Erreserba hauek eratzeko baliabideak, enpresaren urteko emaitzetatik datoz. Emaitzaren zati bat akzionisten edo mutualisten artean banatzea erabaki dezakete dibidendu edo itzulkin moduan, eta gainerako zatia erreserba desberdinak eratzeko erabiliko da.

Erreserba hauek ez direnez Aseguratuak dituen zorrei aurre egiteko erabiliko, aseguruaren legediak ez ditu erreserba mota hauek arautzen, aseguruaren interesak ez daudelako jokoan.

14.2.- ASEGURUEN HORNIDURA TEKNIKOAK

Aseguru Pribatuaren Antolamendu eta Ikusapenerako Legearen 16. artikulua araberak, "erakunde aseguratzaileek, momentu oro, hornidura tekniko nahikoak eratu eta mantentzeko betebeharra izango dute, haien jardura guztietarako. Honela, era egoki baten kalkulaturik, kontabilizaturik eta bere estaldurarako aktibo egokietan inbertiturik egon beharko dute".

Horrez gain, "hornidura teknikoak kontsumitu ez diren primena, bidean dauden arriskuena, bizi-aseguruena, irabazien parte-hartzearena, prestazioena, egonkortzearena, eta Araudiaren araberak, jardura burutzeko beharrezkoak diren gainerakoak izango dira".

Legediaren araberak, hornidura teknikoak hurrengoak izango dira:

- a) Kontsumitu ez diren primen hornidura teknikoa.
- b) Bidean dauden arriskuen hornidura teknikoa.
- c) Bizi-aseguruaren hornidura teknikoa.

- d) Irabazietan parte-hartzearen eta itzulketen hornidura teknikoak.
- e) Prestazioen hornidura teknikoak.
- f) Egonkortzearen hornidura teknikoak.
- g) Heriotza aseguruaren hornidura teknikoak.
- h) Eritasun aseguruaren hornidura teknikoak.
- i) Zozketaz eginiko kapitalizazio operazioen desbideratzeen hornidura teknikoak.

Araudiaren arabera, hornidurek “erakunde aseguratzailen balantzeetan onartutako aseguru eta berraseguru kontratuetatik eratorritako betebeharren zenbatekoak adierazi beharko dituzte”. Era berean, erakundeek urte bete baino epe laburragoko balantzeak eratzten badituzte, hornidura teknikoen eraketa eta kalkulua denbora epe horretara doitu beharko dira, araudian zehazturiko irizpideak aplikatuz.

Beraz, Legediaren arabera, horniduren kalkulua eta eraketa erakundearen Balantzearen itxierarekin erlazionatzen dira, hauen izaera kontablea onartzen delarik. Era berean, betebeharrak eta konpromisoen ordezkaria den pasiboko partida bat dela dio, eta bere zenbatekoan, galdagarritasunean eta sorreran ziurgabetasun osagai bat dutela. Zentzu honetan ikusten da, hornidura teknikoak ekitaldi bukaeran kalkulatu eta eratu behar direla, urteko kontuak eta balantzea gauzatzen diren momentu berdinean. Aseguruaren araudiak, balantze denboralak erabiltzeko aukera ematen du, bere garaian berrikuntza garrantzitsua izan zena horniduren kalkulu eta eraketarako. Honela araudiak, erakunde aseguratzailerek edozein momentutan hartutako konpromisoak betetzeko gai izango direla bermatzeko, gutxienez hiruhilabeterik behin balantzea, emaitzen kontu tekniko eta ez teknikoak, hornidura teknikoen estalduraren egoera eta kaudimen marjinaren egoera lantzeko beharra ezartzen du. Beraz, hornidura teknikoak kontrol jarrai baten menpe egongo dira.

Araudiko 29. artikulua arabera, “hornidurak, zuhurtasunezko eta zentzuzko irizpideak jarraituz sortuko dira, eta kontratuetako betebeharrak guztiak beteko direla bermatzeko eta ezbeharren auzazko oszilazio edo oszilazio ziklikoen aurrean erakundearen egonkortasuna ziurtatzeko, zenbateko nahiko baten eraturik egon beharko dira”. Hemendik ondorioztatu dezakegu aseguruaren jardura auzazko aldagaien menpe dagoela, izan ere, sarritan erabiltzen diren datuak estimatuak izaten dira, bereziki etorkizuneko betebeharraren estimazioa burutu behar denean.

Honenbestez, argi dago, hornidurak nahikoak izan beharko dutela edozein momentutan aseguru erakundeak bere konpromiso guztiei aurre egin ahal izateko, eta beren estimazioa, kontrol jarrai baten menpe egongo dela.

Praktika aseguratzailean, hornidurei dagokienean, bi talde ezberdinak behar dira. Batzuk, zuzenean aseguruaren teknika operatibotik datozenak izango dira, eta besteak, arauditik datozenak ere, baina, beharrezkoak diren beste neurri enpresarial osagarriak ezartzera bideraturik daudenak.

Lehendabiziko taldekoak, zuzenean aseguru kontratuetatik sortutakoak dira, aseguruaren ekarpenen zati batekin eratzen direlako, eta Aseguratzaileak aseguruaren etorkizuneko betebeharrak adieraziko dituzte. Hornidura hauek derrigorrezkoak dira, eta beraien kalkulua, estaldura eta inbertsioa legalki ezarritako moduan egin beharko da.

Bigarren motakoak, argot aseguratzailean hornidura “ez tekniko” bezala ezagutzen direnak dira. Aseguru erakundeek hornidura espezifikoak ere badira, baina “erreserba” izaera izango dute, ezin baitira kontratuen ondorio zuzena direla kontsideratu, nahiz eta desbideratzeak zuzentzeko erabiltzen diren. Hornidura hauen eraketa ere derrigorrezkoa da, baina bere estaldura eta inbertsioa ez dago arau zehatzen menpe.

Azken hornidura mota hauen barruan, adibidez kobratzeke dauden primen hornidura daukagu, zeinek araudian ez daukan hornidura teknikoaren kontsiderazioa, baina hauekin erlazionaturik agertzen den. Bertan, kobratzea ezinezkoa izango dela estimatzen den primen zenbatekoa sartuko da. Bizitza adarraren desberdinak diren adarrentzat kalkulatu da, eta bertan, aurreko urteetako esperientzian oinarrituta burutuko da kobratzea espero ez diren primen aurreikuspena.

Jarraian “hornidura tekniko” desberdinak aztertuko ditugu.

14.2.1.- BIZI-ASEGURUEN HORNIDURA

Bizi-Aseguruen Hornidurak, aurretik hornidura matematikoak deituak, ondorengo adierazten dute (Araudiko 32. art):

1.- Bizi-aseguru hornidurak, ekitaldi itxierako datan bizi-aseguruei dagokienez, Aseguratzailerak bere gain hartutako obligazioen balio garbia adierazi behar du, Hartzailearen betebeharrak kenduta.

Bizi-aseguru hornidurak ondorengoak izango dira:

- a) Urtebete edo denbora gutxiagoko aseguruetan, kontsumitu ez diren primen hornidura izango da, eta bere kasuan, bidean dauden arriskuen hornidura.
- b) Gainontzeko kasuetan hornidura matematikoa.

2.- Hornidura matematikoa ezingo da momenturen baten ere negatiboa izan. Bere kalkulua Aseguratzaileraren eta Hartzailearen arteko etorkizuneko obligazioen eguneratutako balio aktuarialaren diferentzia izango da.

Hornidura honen kalkulurako oinarria, ekitaldiko inbentarioko prima izango da. Inbentarioko prima, prima naturalari barne kudeaketako gastuak batuz lortutako zenbatekoa dela ulertzen da.

Kalkulua polizak banan-banan aztertuz egingo da, kapitalizazio sistema indibidual baten bidez, eta metodo prospektibo bat aplikatuz.

Araudiak, bizi-aseguruen horniduraren kalkulurako interes tasak (33. art.), heriotza, biziraupen eta ezgaitasun taulak (34. art.), kudeaketa gastuak (35. art.) eta erreskateak (36. art.) ere arautuko ditu.

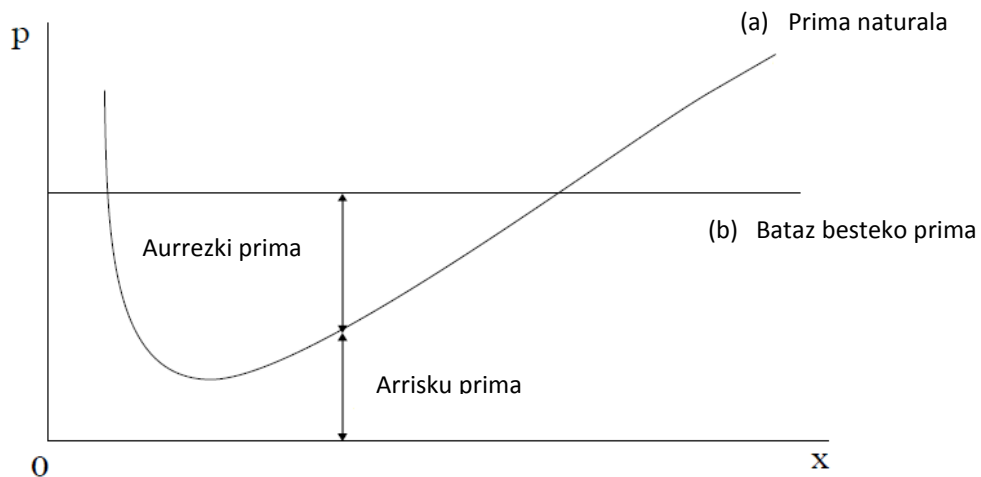
Hornidura hauek, sektore aseguratzaileko garrantzitsuenak dira ikuspuntu kuantitatibo batetik, eta aurretik aipatu dugun bezala, haien kalkulurako oinarri matematiko aktuarial bat daukate. Oinarri honen erabilerak badauka bere azalpena:

Hasiera baten, bizi-asegurua “prima naturalaren” bidez praktikatzen hasi zen, hau da, aseguruak urte beteko iraupena zuten, eta Aseguratuek estatistikoki periodo bakoitzaren arriskuari zegokion prima ordaintzen zuten. Heriotza kasuko bizi-aseguruetan, arriskua urtez urte handituz doa, eta ondorioz prima naturalaren zenbatekoa ere urtero handitzen joango da. Honek egoera komertzial eta ekonomiko onartezinetara eramane gaitzake. Heriotza probabilitatea 0 eta 1 artean kokatzen da, eta geroz eta handiagoa izango da, prima naturalek ere funtzio gorakor hau jarraituko dutelarik.

Honela, adin txikietan, primaren eta kontratatzailearen kontsumo ahalmenaren arteko korrespondentzia bat egon daiteke. Egoera hau onargarri mantendu daiteke denbora epe baten zehar, aseguruak bere erosteko ahalmena handitzen duen heinean. Baina oreka hau momenturen baten apurtu egingo da, kontratatzaileak adinagatik bere diru-sarrerak murrizten dituenean, esaterako, jubilazioa edo ezgaitasun batengatik. Modu honetan, prima naturalak

proportzio handiago baten hazten jarraituko dute, batez ere heriotza probabilitateen azken adinetara hurbiltzen goazenean.

Arazoa konpontzeko, prima aldakor hazkorrak, prima konstanteengatik aldatu ziren. Honela, bi primen balio eguneratuak berdintzeko aukera dago. Prima naturalen eta prima konstanteen arteko ordezkapena grafikoki honela adierazi genezake:

Grafikoko (a) kurbak prima naturalak adierazten ditu, eta (b) kurbak prima konstanteak edo batz besteko primak, prima berdindua bezala ere ezagutzen dena.

Azken finean prozesu honen bidez, lehenengo urteetan Aseguratuak benetan dagokiona (arrisku prima edo naturala) baino prima handiago bat ordainduko du, eta egindako ekarpenaren soberakina (aurrezki prima) behar bezala kapitalizatuta interes tasa teknikoaren bidez, hornidura matematikoa sortuko du. Edo beste modu batera esanda, badakigu hasierako momentuan Hartzailearen (primen ordainketa) eta Aseguratzzailearen (adostutako kapitala) betebeharren artean berdintasun bat dagoela.

Hasierako oreka hau kontratua sinatzen den momentuan apurtzen da, Aseguratuak prima ordaintzearekin batera bere betebeharrak murriztuko dituelako, hau da, prima gutxiago geldituko zaizkio ordaintzeke. Ordez,

Aseguratzaillearen betebeharra hazi egingo da, prestazioa ordaintzeko momentua hurbilago dagoelako. Beraz, beharrezkoa izango da oreka berrezartzea ibilgetze baliokidearen bidez, eta hau hain zuzen, hornidura matematikoa izango da.

Bizi-aseguruekin erlazonaturik, modalitate bereziak ere aurki daitezke, esaterako Unit Linked izenekoak, non Hartzaileak inbertsioaren arriskua beregain hartzen duen.

14.2.2.- KONTSUMITU EZ DIREN PRIMEN HORNIDURA

Lehenago beste izen batez deitzen zen hornidura hau, “bidean dauden arriskuen hornidura” hain zuzen. Aseguru enpresetan aseguratuen kaptazioa ekitaldi guztian zehar egingo da, eta beraz, estalduraren hasiera eta amaiera normalean ez dira bat etorriko urte naturalarekin.

Logikoki, aseguru asko abenduaren 31ren ostean oraindik indarrean egongo dira, eta beraz Aseguratzaillearen aldetik betebeharrak batzuk existituko dira, hurrengo urteko epe baten zehar estaldura eman beharko duelako. Kontutan izan behar dugu, primak aurreko ekitaldian jaso direla, jakina denez, primak aurretiaz ordaintzen baitira. Honela, adibidez, uztailaren 1ean aseguru bat urte beterako kontratatzen badugu, hurrengo urteko ekainaren 30era arte egongo da indarrean.

Abenduaren 31n, balantzea egiterako orduan enpresaren egoera ezagutu nahi bada, ezingo dira prima guztiak ekitaldi horretan bertan barneratu, oraindik hurrengo urteko hilabete batzuetan ere estaldura eman beharko duelako aseguru erakundeak, eta beraz, honek Aseguratzaillearentzat pasibo bat izatea suposatuko du.

Pasibo hau, kontsumitu ez diren primen hornidura izango da. Urte amaieran Aseguratzailleak, estaldura epea bukatu arte, gelditzen zaizkion betebeharren inguruan egingo duen estimazioa izango da.

Hiru metodo edo prozesu erabili izan dira kalkulua burutzeko:

- a) Kalkulua polizaz poliza
- b) Forfait
- c) Prorrata Temporis

Kalkulua polizaz poliza egiteak, kalkuluak banan-banan egingo ditugula esan nahi du. Hau da, kontratu bakoitzerako, ekitaldi amaieran oraindik kontsumitu ez diren primaren zatia eta arriskuari dagozkion errekaruen zatia hartuko dira kontutan. Araudiko 30. artikulua araberak hau izango da erabili beharko dugun metodoa. Araudiak prozesu hau hurrengo moduan gauzatu behar dela zehazten du:

1. Kontsumitu ez diren primen hornidura, ekitaldian jasotako baina hurrengo ekitaldiari dagozkion primen frakzioarekin egongo da osatuta, ekitaldi itxieratik kontratua amaitu arteko periodoari dagozkion primekin hain zuzen. Hornidura hau polizaz poliza egongo da kalkulaturik.
2. Hornidura honen kalkulurako, ekitaldian jasotako tarifako primak hartuko dira kontutan, segurtasun errekarua deskontatuz.
3. Primaren banaketa denborala zehazteko, kontratuaren estaldura periodoan zehar ezbeharren banaketa denborala erabiliko da. Ezbeharren banaketa uniformeak dela estimatzen denean, primaren frakzioa gelditzen diren egunen prorrata bidez gauzatuko da.

Beste bi prozedurek (forfait eta prorrata temporis), bai primen eta baita ezbeharren banaketa uniformearen hipotesian oinarritzen dira. Gaur egun ez dira erabiltzen, baina aipamen bat egitea merezi du, erreferentzia historikoa baitira.

Forfaitaren kasuan, ekitaldi guztian zehar banaketa uniforme ematen dela suposatzen da. Honela, urte guztian zehar jasotako aseguruak, aseguru bakar baten kontzentratu daitezkeela suposatu dezakegu, uztailearen 1ean hain zuzen ere. Urte bereko abenduaren 31an kokatzen bagara, oraindik ekainaren 30era arteko arriskuen estaldura bermatzeko 6 hilabete gelditzen zaizkigula ikusten da, hau da, garantia oraindik beste urte erdiz eskaini beharko da, eta ondorioz primen erdiak erreserbatu beharko dira (Primen $1/2$). Prima naturalaz gain, barne kudeaketa gastuak ere kontsideratu beharko dira.

Kalkuluetan zehaztasun handiagoa bilatuz gero, "Prorrata Témporis" prozedura erabili dezakegu. Kasu honetan ere banaketa uniforme baten oinarritzen da, baina aurrekoa baino zehatzagoa izango da, banaketa uniforme urtea baino periodo txikiagoetan kontsideratuko delako. Adibidez, kasurik ohikoena hileroko epeak hartzea da. Honela, urtarrilean sortutako primak (P1), hilabetearen erdian egongo dira kontzentratuak, eta datorren urteko $1/24$ estaliko dute. Otsailekoak (P2), datorren urteko $3/24$ estaliko dute, eta horrela abendura arte, non hurrengo urteko $23/24$ estaliko duten.

Laburbilduz, horniduren kantitatea frakzioen batura izango da:

$$1/24 (P1) + 3/24 (P2) + 5/24 (P3) + \dots + 23/24 (P12)$$

Orokortuz: Kontsumitu ez diren Primen Hornidura = $P_n \times (2n-1)/m$

"m" urteko frakzioaren bikoitza izango da. "m" zenbat eta handiagoa izan, kalkuluak orduan eta zehatzagoak izango dira.

14.2.3.- PRESTAZIOEN HORNIDURA

Hornidura honek, ekitaldi amaierako momentuan, ekitaldian zehar gertatutako baina oraindik ordainduak izan ez diren ezbeharren zenbatekoak izango ditu kontutan. Hornidura honek, aurreko ekitaldietan gertatutako eta oraindik

ordainduak izan ez diren ezbeharrak ere barneratuko ditu, eta baita ekitaldian gertatutako, baina oraindik deklaratuak izan ez diren ezbeharren zenbatekoa estaltzeko hornidura ere.

Azken finean, Aseguratzailleak, ekitaldia itxi aurretik gertatutako ezbeharretatik eratorritako eta oraindik ordaindu gabe dituen obligazioen zenbatekoak adieraziko ditu. Horniduraren zenbatekoa, estimatutako koste totalaren edo benetakoaren, eta ezbehar horiengatik jadanik ordaindu duenaren arteko diferentzia izango da.

Araudiaren arabera, Prestazioen hornidura hau, ondorengo horniduretan egongo da bananduta: Likidatzeke edo ordaintzeke dauden prestazioen hornidura (40. art.), Deklaratzeke dauden ezbeharren hornidura (41. art.) eta Ezbeharren likidaziorako barne gastuen hornidura (42. art.).

14.2.4.- IRABAZIETAN PARTE-HARTZEAREN ETA ITZULKETEN HORNIDURAK

Zenbait kasutan Aseguratzailleak, primen bilketatik eratorritako inbertsioengatik interes tasa baxuak bermatzen dizkiete Aseguratuei, eta gero, Aseguratzailleak inbertsioengatik esperotakoak baino irabazi handiagoak lortzen baditu, hauek Aseguratuen artean banatzera konprometitzen da. Honenbestez, irabazietan parte-hartzea egongo dela esango dugu, Aseguratzailleak inbertsio hauekin lorturiko irabaziak Aseguratuekin banatuko dituelako. Beraz, irabazietan parte-hartzearen hornidura, oraindik Aseguratuei banatu ez zaizkien irabazi horiekin egongo da osaturik.

Itzulketen hornidura ordez, Hartzaileak ordaindutako primen itzulketari egiten dio erreferentzia. Aseguru kontratu batzuk, ordaindutako primen zati bat edo guztia bueltatzera konprometitzen dira, adostutako epean ezbeharrik gertatzen ez bada, edo estatistikoki aurreikusitakoa baino kalte-ordainketa gutxiago

ematen badira. Kasu honetan itzulketen hornidura, ekitaldi bukaeran oraindik itzuli ez diren primekin egongo da osaturik.

14.2.5.- EGONKORTZE HORNIDURAK

Egonkortze Hornidura izenez ezagutu baino lehen, “ezbeharren desbideratzeen” hornidura deitzen zen. Egonkortze hornidurak izaera metatzailea du, eta arrisku edo adar bakoitzean egonkortasuna lortzea izango du helburu.

Araudiko 45. artikulua adierazten duen bezala eratu da: “Izaera bereziko, ziurgabetasun maila handiko edo esperientziarik gabeko arriskuek hala eskatzen duten kasuetan kalkulatu eta hornituko da, eta ezbeharraren ausazko desbideratze kaltegarriari aurre egiteko kopuru nahikoarekin eratu dira.

Gaur egun ondorengo modalitateetan hornidura hau eratzeko eskatzen da:

1. Arrisku Nuklearretatik eratorritako erantzukizun zibilean.
2. Nekazaritza Aseguru Konbinatuen Planetan barneraturiko arriskuetan.
3. Kreditu aseguruetan.
4. Lurreko ibilgailu automobilen erantzukizun zibilean, erantzukizun zibil profesionalean, produktuen erantzukizun zibilean, eraikuntzako kalteen aseguruetan, industriako arrisku anitzetan, kauzio aseguruetan, ingurugiroko arriskuen aseguruetan eta arrisku katastrofikoaren estalduran.

14.2.6.- BESTE HORNIDURA BATZUK

Gaur egungo araudian beste hiru hornidura sartzen dira:

- Herio aseguruaren hornidura (46. art.).
- Eritasun aseguruaren hornidura (47. art.).

- Zozketaz eginiko kapitalizazio operazioen desbideratzeen hornidura (48. art.).

14.3.- HORNIDUREN INBERTSIOA ETA BALORAZIOA

Hornidura teknikoak legalki zehaztutako aktiboetan egon beharko dira inbertiturik, eta Segurtasun, Likidezia, Errentagarritasun eta Kongruentzia monetarioko printzipioak jarraituko dituzte, Aseguru Pribatuaren Antolamendu eta Ikuskapenerako Legearen 16. Artikuluko 3,4 eta 5 puntuek zehazten duten bezala.

“Hornidura Teknikoak inbertituta dauden aktiboek, erakunde aseguratzailerik zein operazio mota burutzen dituzten eduki beharko dute kontutan, inbertsioen segurtasuna, errendimendua eta likidezia bermatzeko, inbertsioen dibertsifikazio egoki batekin”.

“Bizi-aseguruetan, interesaturik dauden pertsonen esku jarri beharko dituzte hornidura teknikoak kalkulatzeko erabilitako oinarri eta metodoak”.

Legediaren arabera, hornidura teknikoak zein aktibotan inbertitu daitezkeen, aktibo mota bakoitzean inbertiturik egon ahalko diren portzentaje maximoak, inbertsioek bete beharreko baldintzak, balorazio irizpideak etab. zehaztuko dira.

49. artikuluari jarraituz, hornidura teknikoak Legediak zehazturiko aktiboetan inbertituko dira, kongruentzia, errentagarritasun, segurtasun, likidezia, dibertsio eta dibertsifikazio printzipioak jarraituz, kontutan izanik erakundeak burutzen dituen operazio motak eta beregain hartzen dituen betebeharrak.

Legediaren 50. Artikuluan, inbertsiorako erabili daitezkeen ondasun eta eskubideak zehazten dira:

1. Edozein motatako errenta finkoko edo aldakorreko baloreak eta eskubideak, harpidetzarako edo erosketarako eskubidea eman ahal dutenak barne, beti ere Ekonomia Lankidetzaren eta Garapenerako Erakundeak (ELGE) araututako merkatu batean aritzen direnean.
2. Estatuari, Autonomia Erkidegoei, Korporazio lokalei, Estatuko erakundeei edo Europar Espazio Ekonomikoko Erakunde Publikoari emandako finantzaketa.
3. Inbertsio kolektiboko erakundeen akzio eta partaidetzak.
4. Ondasun higiezinak.
5. Hipoteka kredituak.
6. ELGEko dibisa merkatuetan negoziatzen diren bankuko billeteetan, txanpon metalikoetan edo eskudirutan.

Aktiboen titulartasunari dagokienez, legediko 51. artikulua araberan, erakunde aseguratzaileak eduki beharko du inbertsioaren gaineko titulartasuna, eta titulu eta eskubideen gaineko disposizio askea. Horrez gain, aktiboak Europar Espazio Ekonomikoko Estatukideetan egon beharko dutela ere aipatzen da.

15. GAIA: KALTE-ORDAINKETEN PRINTZIOA

15.1.- KALTE-ORDAINKETEN PRINTZIOA

Kalte-ordainketen printzipioak berebiziko garrantzia du, bai kontratua sinatu aurretik Aseguratutako Zenbatasuna zehazterako orduan, eta baita Aseguratzailleak prestazioak ordaindu behar dituen momentuan ere.

Kalteen edo gauzen aseguruak, indemnizazio kontratuak dira, eta beraz, printzipio honi jarraituz aseguruak ez diote inoiz Aseguratuari irabazirik sorrarazi behar, hau da, ez dira aberastasuna lortzeko bide bat izango. Honenbestez, Aseguratzailleak emandako prestazioak, ez du inoiz Aseguratua ezbeharrak gertatu izan ez balitz baino egoera hobea edo mesedegarriago baten utziko.

Aseguru Kontratuaren Legeko 26. artikulua arabera, “aseguruak ezin du Aseguratuarentzat bidegabeko aberastasuna lortzeko helburu izan. Kalteen zenbatekoak zehazteko, ezbeharrak gertatu aurreko momentuan aseguratutako interesaren balioa hartuko da kontutan.”

Horrez gain, 31. artikulua arabera, “aseguratuaren zenbatesunak nabarmenki gainditzen badu aseguratutako interesaren balioa, bi aldeetako edonork zenbatesunaren eta primaren murrizketa bat egotea eskatu ahalko du. Honela, Aseguratzailleak jaso dituen gehiegizko primak itzuli beharko ditu. Ezbeharrak gertatuko balitz, Aseguratzailleak benetan gertatutako kalteak ordainduko lituzke”.

Kalte-ordainketen printzipio hau ez da berria, betidanik aplikatu den zerbait da, aseguruak burutzen hasi zirenetik. Itsas aseguruetan hasi ziren kontzeptu hau aplikatzen, eta geroago beste aseguru mota batzuetara hedatzen joan da, aseguruak garatuz joan diren heinean. Autore batzuen ustetan, printzipio hau ez litzateke kalteen aseguruetara bakarrik mugatu behar, pertsonen aseguruetan

ere aplikatu beharko litzateke, nahiz eta amaieran ideia honek ez duen aurrera egin.

15.2.- KALTE-ORDAINKETEN PRINTZPIOAREN FUNDAMENTUAK

Argi dago kalte-ordainketen printzipioaren funtsa zein den, eta honetatik abiatuta gutxienez oinarrizko bi kontsiderazio aipa ditzakegu:

- a) Ezbehar boluntarioei beldurra
- b) Apustuen eta espekulazioaren arriskua

a) Ezbehar boluntarioei beldurra: Pertsona batek bere ondasunak aseguratzen dituen arrisku gehienen aurka (suteak, apurketak, urak eragindako kalteak...), norbanakoen borondatez burututako ekintzengatik gerta daitezke. Aseguratuak ezbeharrak nahita sorrarazi ditzake, eta gainera ezbeharra gertatuko balitz kaltea baino handiagoa den kalte-ordainketa bat lortuko balu, interesa izango luke ezbeharra gertatzean, horrela aseguruaren bitartez irabazi bat lortuko lukeelako. Hau horrela balitz, boluntarioki sorrarazitako ezbehar asko gertatuko lirateke, eta honek, ondorio larriak ekarriko lituzke komunitate guztiarentzat.

b) Apustu eta espekulazioei beldurra: Kasu honetan, arriskuak ez dira gizakiaren borondatearen menpe egongo. Hala ere, kalte-ordainketa ez balitz jasandako kalteengatik mugaturik egongo eta aseguratuak irabazi bat lortu ahalko balu ezbeharra gertatzearen ondorioz, aseguruua apustu bat izatera helduko litzateke. Honela, Aseguratuek, arriskuaren gertaerarekin espekulatuko lukete, eta ezbeharra gertatzeko asmoarekin eta aberasteko helburuarekin zenbateko handiak harpidetuko lituzkete. Honenbestez, aseguruua, aurreikuspena eta segurtasuna sortzearen helburuetatik urrunduko litzateke.

15.3.- KALTE-ORDAINKETEN PRINTZIOAREN IRISMENA

Orain arte ikusitakoaren arabera, kalte-ordainketen printzipioa kalteen aseguruetan bakarrik izango da aplikagarria, pertsonen aseguruetan bere aplikaziorako arrazoiak falta direlako. Bai istripu eta baita heriotza aseguruetan ere, aseguratuak ezbeharrak boluntarioki sor ditzakete, eta horregatik, aseguratazaileek onuradunen aberastasuna galarazteko kontrol zorrotzak ezartzen dituzte. Horrez gain, ez dugu ahaztu behar pertsonen balioa objektibizatzea ere merkatuko legeetatik kanpo gelditzen dela.

Ez dugu ahaztu behar, printzipio honen bidez, Aseguratazaileak egindako kapitalaren promesa mugatu nahi dela. Honela, arriskutsuak diren ondorioak galarazi nahi dira, esaterako, aberastasuna nahita suntsitzea, hirugarrenei kalteak eragitea, etab. Zentzu honetan, Aseguratu - Onuradunaren bidegabeko aberastasuna saihestu eta ordena publikoaren alterazioa galaraztea da helburua.

15.4.- KALTE-ORDAINKETEN PRINTZIOAREN ONDORIOAK

Argi dago zeintzuk diren kalte-ordainketaren printzipioaren ondorioak. Honenbestez, ondorio nagusi bezala, Aseguratazaileak ordaindu beharreko kalte-ordainketak, ezbeharrak gertatzen den momentuan ezingo duela kaltearen balioa gaintu da. Arau honek kalteen balorazioan eta ezbeharren likidazioan berebiziko garrantzia du.

Adierazitakoarekin batera, kontutan izan behar dugu, aseguraturako gauzaren balioa, ezbeharren momentuan izango lukeen salmenta balioak zehazten duela. Batzuetan, aseguratazaileak prestazio moduan ondasunen berrirako balioa eman dezake, baldin eta objektuaren ordezkapena edo berreraikitzea adostu bada.

Ezbehar partziala jazotzen bada, ezbeharra gertatu den momentuan izandako salbamendu balioa hartu beharko da kontutan. Eta balio deklaratuak aseguruetan, aseguratutako zenbatasuna ez du kaltearen balioak zehaztuko, baizik eta Aseguratuak balio hori frogatzeko beharra izango du.

Beraz, araudiko 26. artikuluari erreferentzia eginez, kalteak determinatzeko, aseguratutako interesaren balioan jarriko da arreta. Era berean, Aseguratutako Zenbatasunak kalte-ordainketen limite maximoa adieraziko du (27. art.). Zenbatasuna interesaren balioa baino handiagoa bada, eta ezbeharra gertatzen bada, aseguratzaileak benetan sortutako kalteak indemnizatuko ditu (31. art.).

Kalte-ordainketen printzipioa ezin daiteke arau proportzionalarekin nahastu, kasu honetan bere aplikaziorako arrazoi ekonomikoak kontsideratzen direlako eta ez arrazoi sozialak.

Pertsonen aseguruetan printzipio hau ez da aplikagarria izango. Momentu batzuetan adituen artean eztabaidagaia izan da, batzuen ustez moduren baten Onuradunak jasandako kalteak justifikatu beharko lituzkeelako. Gaur egun eztabaida hau guztiz konponduta dago, pertsonen gaineko aseguru kontratuak ez direlako indemnizazio kontratu bezala kontsideratzen, kapital baten promesa bat baizik. Ondorioz, kontratu hauen muga, adostutako kapitalaren zenbatekoa izango da.

Horregatik, kalte-ordainketen printzipioa ez denez aplikagarria izango, printzipiotik eratorritako ondorioak ez dira existituko. Esan dezakegu kalte-ordainketa ezartzerako orduan, polizan zehazturiko aseguratutako zenbatasunak izango direla Aseguratzailearen prestaziorako neurri bakarrak. Era berean, pertsonen aseguruetan ez da gehiegizko aseguratutako zenbatasuneko egoerarik edo gainaseguru egoerarik egongo. Onuraduna kontratu desberdinetako onuraduna izan daiteke, gainaseguru egoeran egon gabe.

Azkenik aipatu behar dugu, praktika aseguratailean nahiko ohikoa izaten dela pertsona baten gain kontratatuta dauden kapital desberdinei buruzko informazioa eskatzea. Interes hau, arrisku subjektiboaren ebaluaziorako erabiliko da, eta inoiz ez pertsonen aseguruetan kalte-ordainketen printzipioa aplikatzeko .

16. GAIA: ASEGURATUTAKO ZENBATUSUNA

16.1.- EZBEHARREN EGUNGO BALIOA

Sektore aseguratzaileko terminologian, ezbehar terminoa, kontratuan aurreikusitako gertaera jazotzearekin lotuta dago, eta kalte-ordainketen edo indemnizazioen ordainketa edo aurreikusitako zerbitzuen prestazioa zehaztuko du.

Ezbeharra, polizan kantitate konkretu bateraino estalita dauden kalteak sorrarazten dituen aseguratutako arriskuaren manifestazio konkretua bezala ere defini daiteke.

Ondorioz, ezbehar bat esaterako, etxebizitza baten sute batek sortutako kalteak, lapurreta batek sortutako ondasunen galerak, istripu batek pertsonetan egindako lesioak edo gauzetan sortutako kalteak, galera materialak sortzen dituen edo jarduera bat geldiarazten dituen uholde bat, etab. dira.

Orokorrean, ezbeharra izaera negatibo eta kaltegarriarekin erlazionatzen dugu, eta beraz, aseguruaren kontratatzailea kezkatzen duen gertaera bat izango da. Hala ere, beti ez da horrela gertatzen, adibidez, adin zehatz baterako biziraupen kontratuetan. Kasu honetan ere, biziraupenak polizan ezbeharraren kontsiderazioa izango du eta dagokion prestaziorako eskubidea emango du, baina argi dago ez dela gertaera negatiboa eta kaltegarria izango.

Laburbilduz, ezbeharra gertatzen denean, Aseguratzaileak beregain hartu dituen obligazioak beteko dituen momentua izango da, eta beraz, kontratuaren bizitzako momentu klabe bat suposatuko du. Benetan momentu honetan zehaztuko da Aseguratzaileak emango duen zerbitzuaren ahalmena, orain arte kontratuan zehaztuta baino ez zetorren. Beste modu batera esanda, aseguru zerbitzuaren ukiezintasuna, ukigarri bilakatzen den momentua izango da.

Aseguratuak une honetan konprobatuko du “zerbitzu posibleagatik” ordaindutako prezioa bere pertzepzioekin bat datorren ala ez.

Ordainketa burutzerako orduan, Aseguratuak zorrotasunez pausu batzuk jarraitu beharko ditu, araudi legalaren betekizunak jarraituz eta kontratuko ezaugarrietara doitz. Prestazioak ordaindu aurretik mekanismo desberdinak jarriko ditu martxan, adostutakoaren arabera ezbeharrak estaldurarik duen edo ez konprobatzeko, eta jasandako kalteen benetako zenbatekoa zein den zehazteko.

Honela, prozesua lexiko aseguratzailean “istripuen parte”, “ezbeharren parte” edo “ezbeharraren abisua” izeneko dokumentua jasotzean hasten da. Dokumentu honen bidez, Aseguratuak edo Onuradunak, Aseguratuari egintza zehatz batzuen gertaeraren berri emango dio, bere ustetan polizan aurreikusitako estalduretan barneraturik daudenak, eta honenbestez, Aseguratuaren prestazio baterako eskubidea emango diote. Dokumentu hau Aseguratuak eginiko galdera sorta klabe bat da, gertaturiko egintzen ezagupen zehatza lortzeko, bai denbora eta forman, eta bertatik eratorritako ondorioak zehazteko balioko du. Gaur egungo praktika administratiboan, dokumentu hau, call-center batetik eginiko elkarrizketa bat izan daiteke.

Ohikoa izaten da, polizan bertan dokumentu honi buruzko abisua zelan egingo den eta entregatzeko epeak zeintzuk diren zehaztea. Entregatzeko epeari dagokionean, Aseguru Kontratuaren Legeko 16. artikulua honako hau adierazten du: “Aseguruaren Hartzaileak, Aseguratuak edo Onuradunak ezbeharraren gertaeraren berri eman beharko diote Aseguratuari, ezagupena izan osteko zazpi eguneko epe maximoan, salbu poliza kontratuan epe luzeago bat zehaztu bada”.

Behin gertaturiko egintzek estaldura dutela konprobatu ostean, kalte-ordainketaren zenbatekoa edo adostutako prestazioa ezarriko da. Industria aseguratzailearen praktikan, bereziki kalteen aseguruetan eta pertsonen

aseguru batzuetan ere, aipatu bezala prozesu guztia oso teknifikatuta egoten da eta normalean deklarazioa telefonoaren bidez burutzen da. Era berean, jasotako prestazioa zerbitzu baten prestazioa izan ohi da, eta ez indemnizazio baten ordainketa.

Kalte-ordainketen edo prestazioen zenbatekoak zehazterakoan elementu desberdinak hartu behar dira kontutan. Hala ere, elementu guztien artetik bi nabarmentzen dira, eta Aseguratzaillearen erantzukizunei muga bikoitza ezarriko diote.

Funtsezkoa da ezbeharrak kontratuko Aseguratuari edo Onuradunari sortutako kaltea zein izan den ezagutzea. Kaltea zehazteak edo ebaluatzeak ere berebiziko garrantzia dauka, izan ere, kalte-ordainketen printzipioaren arabera, kalte-ordainketa ezingo delako jasandako kaltea baino handiagoa izan.

Beste alde batetik, jasandako kalteak kalte-ordainketen edo indemnizazioen muga maximoa badira, Aseguratzaillearen prestazioa txikiagoa izan daiteke. Hemen beste elementu garrantzitsu bat izan beharko dugu kontutan, aseguratutako zenbatasuna. Kalte-ordainketa ezingo da inoiz kontratuan ezarritako zenbatasuna baino handiagoa izan.

Infraseguru edo aseguru gabezia egoeran gaudenean, Aseguratzailleak Aseguratuari interesaren balioarekiko aseguratutako zenbatasunaren edo balio aseguruaren proportzioan ordainduko dizkio kalte-ordainketak. Praktika honi “arau proportzionala” deritzo.

Ikusitakoak galdera bat planteatzera garamatza: zein da ezbeharraren momentuan balio erreal edo egungo balioa?

Ezbeharra gertatzen den momentuan, arriskuaren menpe dauden gauzek duten balioa da. Hau izango da beraz kalteen aseguruetan kontsideratu beharreko balioa, aseguru mota hauetan, ezbeharraren ondorioz Aseguratuak jasandako kalteak konpondu nahi direlako, eta inoiz ez irabazi edo mozkin bat lortu.

Aseguruetan kontsideratu daitezkeen balio mota desberdinen artean, ezbeharra gertatzen den momentuko balio errealak edo egungo balioak, onuradunak jasoko duen kalte-ordainketa zehazteko erreferentzia nagusia izango da.

Bestalde, pertsonen aseguruari dagokienez, kontsideratu beharreko balioa aseguraturako zenbatasuna, balioa edo kapitala izango da, aseguru hauetan ez delako inoiz irabazirik egongo Aseguratuarentzat edo Onuradunarentzat.

16.2.- ASEGURATUTAKO ZENBATASUNA

Pertsonen eta beharrianak asetzeko ondasunen arteko erlazio edo interesak, balio ekonomiko bat izan behar du. Zenbait kasutan, kalteen aseguruetan esaterako, balio hau ezbeharra gertatu ostean zehazten da, perituen tasazioaren bidez. Kontratua sinatzen den momentuan, Hartzaileak aldebakarrez, aipaturako erlazioaren estimazioa egingo du, eta honela ezbeharra gertatzen den kasurako kalteak konpontzeko beharrezkoak izango liratekeen kantitate nahikoak estimatuko ditu.

Kantitate hau, aseguraturako zenbatasuna edo kapitala deitzen da, eta interesaren balio hurbildua adierazten du. Primaren kalkulurako oinarria ere bada, zenbat eta zenbatasun handiagoa, prima geroz eta handiagoa. Horrez gain, Aseguratzaillearen etorkizuneko prestazioaren muga adierazten du. Aseguru Kontratuaren Legeko 27. artikulua adierazten duen bezala, "aseguraturako zenbatasunak, Aseguratzailleak ezbehar bakoitzagatik ordainduko duen muga maximoa adierazten du".

Legearen 8. artikulua aipatzen du, polizan aseguraturako zenbatasuna edo estalduraren muga adierazi beharko dela. Hala ere, legeak, interes asegurarria ez kuantifikatzea onartzen du, eta honenbestez, aseguru mota batzuetan zenbatasuna ez zehaztea ahalbidetzen du. Honela, aseguraturako zenbatasuna

zehaztasunez ezartzeko zailtasunak saihesten dira, eta infraseguru egoeren existentziaren inguruko eztabaida ekiditen da.

Egokiena, interesaren balioaren (balio asegurarria) eta aseguratutako zenbatasunaren (balio aseguratua) arteko kointzidentzia egotea da. Baina diskordantzia egotea beti izango da posible, aipatu dugun bezala, Hartzailleak zenbatasuna libreki zehazten duelako, eta nahita edo akats batengatik, interesaren balioaren desberdina den kantitate bat ezarri dezakeelako.

Aipaturiko bi balioen arteko kointzidentzia dagoenean, Aseguru Osoan egongo ginateke. Diskordantzia kasuetan infraseguru eta gainaseguruaren artean desberdindu beharko da. Ondorioz, argi dago aseguratutako zenbatasunaren edo balio aseguruaren, eta interesaren balioaren edo balio asegurarriaren arteko erlazioaren garrantzia.

Aseguratutako zenbatasunak, Hartzaillearentzat edo Aseguruarentzat bere ondasunek jasan ditzaketen kalteak konpontzeko nahikoa den balioa adieraziko du, eta baita noraino nahi duen Aseguratzaillea konprometitzea. Balio Asegurarriak, objektiboki adieraziko digu zein balio zehaztu beharko litzatekeen aseguru ondo planteaturik egoteko. Balio asegurarriaren egiaztapena adituek edo perituek gauzatuko dute bukaeran, eta honela aseguru kontratatu zuen pertsonaren egokitasuna alde batera uztea lortzen da, esan bezala, batzuetan nahita eta besteetan nahigabe, ez delako dagokion balioa zehaztasunez ezartzen.

Ondorioz, Aseguratutako Zenbatasunak, Hartzailleak Aseguratzaillearen partetik kalte-ordainketen irismena noraino nahi duen iristea adierazten du, eta Balio Asegurarriak ordez, aseguru modu zuzen batean planteaturik egoteko adostu beharko litzatekeen balio adieraziko du. Bi hauen kontrastetik, kalteen aseguruetan aplikagarriak diren ondorio garrantzitsuak lortuko ditugu.

16.3.- ASEGURATUTAKO ZENBATASUNAREN ERAKETA

Aseguratutako zenbatasuna modu desberdinetara eratu daiteke:

1.- *Aseguru bakarra*: kontratu bakarrak zehazturiko arrisku bat estaltzen duenean zehazturiko zenbatasun batekin. Ohikoena aseguru bakarrak dira.

2.- *Aseguru anitza*: bi aseguru edo gehiagok, aldi berean arrisku bera estaltzen badute. Egoera hau boluntarioki gertatu daiteke edo ez.

Aseguratuak borondatez kontratatuko ditu aseguru anitzak, adibidez, aseguru nahi diren zenbatekoak oso handiak direnean. Kasu honetan, zenbatekoak oso handiak badira, Aseguratzailerak ez du zenbatasun edo kapital guztia aseguru nahiko, eta Aseguratuak beste aseguratzailerak batzuek jo behar du estaldura osoa lortzeko. Honela, aseguratzailerak bakoitzak aseguratutako zenbatasunaren edo kapitalaren frakzio bat baino ez du estaliko.

Batzuetan ordea, aseguruaren aniztasuna ez da boluntarioki gauzatzen. Esaterako, norbanako batek aseguru bat kontratatzen duenean, eta gainera berak jakin gabe beste aseguru kontratu baten onuraduna den kasuetan. Adibidez, merkantziak bidaltzen dituen pertsona batek aseguru bat kontratatzen duenean, eta gainera berak jakin gabe garraiolariaren aseguru ere onuraduna denean.

Aseguru anitzak izaera desberdinetakoak izan daitezke:

Aseguru metatzaileak: arrisku berdinentzat bermatutako kapitalen multzoa, balio asegurarria baino handiagoa denean. Metatze honek, gainasegurua dagoela suposatzen du. Beraz, bermeen totalak balio asegurarria gainditzen ez duenean, ez dugu aseguru metatzaileez hitz egingo.

Era berean, Koasegurua ere aseguru anitza da. Kasu honetan, aseguratzailerak desberdinek arrisku bera estaltzen dute, bakoitzak bere betebeharrak frakzio

batera mugatuz, eta frakzio guztien batura unitatea izanik. Modalitate honi Koaseguru zehaztua edo cuota-parte deritzo.

Teorikoki, eta Koaseguru poliza desberdinetan ezartzen denean, gerta daiteke Asegurataile bakoitzak bermaturiko zenbatekoen baturak, aseguratutako objektuaren edo gauzaren balioa gainditzea, eta honenbestez aseguru metatzaile baten aurrean aurkitzea. Praktikan ordea ez da horrela gertatzen, Koaseguru zehaztua, aseguru anitz ez metatzaileen emaitza delako. Koaseguru zehaztuetan Asegurataileen artean akordioa egoten da, eta horregatik, aseguratutako kapitala ez da interes aseguragarriaren balioaren gainetik ezartzen.

Orokorrean, aseguru anitza edo bikoitza “metatzailea” dela kontsideratzen da, arrisku berdinen aurka eta epe berdinerako, interes bera bi asegurataile edo gehiagorekin aseguratzen denean, bakoitzarekin zehazturiko zenbatasuna ez denean gainontzekoekin adostua izan. Kalte-ordainketen printzipioari jarraituz, aseguru ezin denez aberastasun iturri bat izan, behin Asegurataile batek kalteak konpondu dituenean, ezingo da beste Asegurataileengandik kalte-ordainketarik jaso.

Aseguru Kontratuaren Legean adierazten diren balizkoei erreparatuz gero, hurrengo adierazten da:

- a) Kontratu desberdinetan aseguratutako zenbatasun totala, Interes Aseguragarriaren Balioaren berdina edo txikiagoa bada, asegurataile bakoitzak estaltzen duen zenbatasunaren proportzioan egingo ditu bere ekarpenak, beti ere kaltearen zenbatekoa gainditu gabe. Muga honen barruan, Aseguratuak Asegurataile bakoitzari dagokion kalte-ordainketa eskatu diezaioke (32.3. art.).

- b) Aseguratutako Zenbatasunaren zenbateko totalak Interesaren Balioa gainditzen badu, kontratu desberdinak inefikazak direla ulertuko da, aseguruaren fede txarrarengatik (32.4. art.).

16.4.- ASEGURU OSOA, INFRASEGURUA ETA GAINASEGURUA

Egokiena Aseguratutako Zenbatasunaren eta Interesaren Balio Aseguragarriaren artean berdintasuna egotea da, hau da, zenbatasunak interesa bere osotasunean estaltzea.

Aseguru Kontratuaren Legeko 29. artikularen arabera, aldeek espresuki adostu dezakete aseguratutako zenbatasunak interesa bere osotasunean estaltzea, kontratuak irauten duen bitartean. Polizan, interesaren balioaren aldaketen aurrean, aseguratutako zenbatasunak eta primak egokitzeko irizpide eta prozedurak zehaztu beharko dira.

Askotan gertatzen da, zenbatasunaren eta interesaren balioaren arteko erlazio esturik ez dela ematen, honela infraseguru eta gainaseguru egoerak sortuz. Infraseguruan, aseguratutako zenbatasuna interesaren balioa baino txikiagoa izango da. Gainaseguruan, ordez, zenbatasuna interesaren balioa baino handiagoa izango da.

Infrasegurua aseguru partzial bat da. Aseguruaren hasieran gertatu daiteke, aseguruaren kostea merkatzeke joera egon ohi delako, edo beranduago, zenbatasuna ez delako eguneratua izan, bai ondasun berrien sarrera egon delako, edo baita balio-galera monetarioa kontutan izan ez delako.

Infraseguru egoera batean, ezbehar totala gertatzen bada, prestazioaren limitea edo muga aseguratutako zenbatasunak ezarriko du (Aseguru Kontratuaren Legeko 27. art.), eta gainerako galerak interesaren balioraino Aseguratuak jasango lituzke. Beste alde batetik, ezbeharra partziala bada, kapitalaren Arau

Proporzionala aplikatzen da (30. art.). Honela, kalte-ordainketa, kalteen zenbatekoak aseguratutako zenbatasunarekin biderkatuz eta balio errealaz zatituz lortuko dugu. Beste modu batera esanda, Arau Proporzionalaren bidez, kalte-ordainketen zenbatekoa Aseguratzaillearen eta Aseguratuaren artean proporzionalki banatuko da, koaseguru bat egongo balitz bezala.

Gainasegurua, aseguratutako zenbatasunak interesaren balioa gainditzen duenean gertatzen da. Infrasegurua aseguruarentzat egoera kaltegarria bada, gainasegurua ere ez da mesedegarria izango, ordaintzen den prima, interes errealarengatik ordaindu beharko litzatekeena baino handiagoa delako. Era berean, gainasegurua Aseguratzaillearentzat egoera arriskutsua izan daiteke, ezbeharrak boluntarioki sortzeko joera egon daitekeelako.

Egoera posible hauek beren muga Aseguru Kontratuaren Legeko 31. artikuluan aurkitzen dute, honako hau zehazten duelarik: “aseguratutako zenbatasunak, interes asegurarriaren balioa nabarmenki gainditzen badu, kontratuko edozein alde eska dezake zenbatasunaren eta primaren murrizketa gauzatzea, eta honela, Aseguratzailleak jasotako primen gaindikina itzuli beharko du. Ezbeharra gertatuko balitz, Aseguratzailleak benetan jazotako kalteak bakarrik ordainduko lituzke. Gainasegurua Aseguratuaren fede txarrarengatik gertatzen denean, kontratua eraginik gabe geldituko litzateke, eta Aseguratzaillea ordura arte jasotako primekin geldituko litzateke”.

31. artikulua honek, 26. artikulua kalte-ordainketen printzipioaren inguruan adierazitakoa berresten du, honen arabera Aseguratuak ezingo duelarik irabazi bat izan ezbeharra gertatzeari esker.

Gainaseguruan, bi mota desberdin aurki ditzakegu: erreal eta pertsonala.

- *Gainaseguru erreal*, aseguratutako kapitala, aseguratutako objektuaren balioa baino handiagoa denean ematen da.

- *Gainaseguru pertsonalean*, aseguratutako kapitala ez da ondasunaren balioa baino handiagoa izango, baina Aseguratuaren interesaren balioa baino handiagoa izango da. Adibidez, etxe batek hiru jabe ditu, eta jabeetako batek balio guztiagatik aseguru bat kontratatzen duenean.

16.5.- ASEGURAKETA ERAK

Aseguru Kontratuaren Legeko 26. artikulua araberak, kontratuak Balio Errealak oinarri bezala erabilia burutzen direla suposatzen du. Hala ere, praktikan kontratazioa modu desberdinetan gauzatu daiteke:

a) Balio Totalera:

Kasurik ohikoena da. Kalteen aurkako aseguru mota bat da, polizan aseguratutako zenbatasuna edo kapitala, aseguratutako objektu desberdinen balio errealekin totalarekin bat datorrenean, baloraziorako dagozkion irizpideak jarraituz. Adibidez, enpresa bat bere merkantzia, instalazio, etab. guztiak aseguratzen da.

b) Balio Partzialera:

Kalteen aurkako aseguru mota bat ere da. Izatez balio totalera egindako aseguruaren bariante bat da, non kantitate osoaren zati bat baino ez den aseguratzen, hau da, balio deklaratu handiagoa duen zerbaiten parte bat soilik aseguratzen da. Aseguratutako Zenbatasuna, balio totalaren portzentaje bat izango da, %5,10,15, ... eta beraz, hau izango da kalte-ordainketen muga ere. Prima balio totalaren arabera kalkulatu da, eta gero honi dagokion portzentajea aplikatu zaio.

c) Lehenengo Arriskura:

Bere jatorrian suteen aseguruari loturik zegoen modalitate bat da. Besteak beste, bere berezitasunen artean aipatzekoa da ez duela interes asegurarriaren balioa kontutan hartzen, eta beraz, ez dagoenez balio asegurarriaren eta aseguraturako zenbatasunaren artean erlazio zuzenik, ez da arau proportzionala aplikatuko.

Laburbilduz, Hartzaileak kalteek kantitate konkretu bat ez dutela gaindituko estimatzen du, eta zenbateko hau Aseguratutako Zenbatasun bezala ezartzen du, eta beraz, kalte-ordainketen maximo bezala ere. Modalitate honek ez ditu kontutan izango ondasunen totalak, aseguraturako zenbatasunaren balioa gainditzen duten edo ez.

d) Berrirako baliora:

Kontratazio mota honetan ere, aseguruetan erabili ohi den planteamendua aldatzen da. Sistema honen arabera, polizaren garantia edo bermea handitzen da, ezbeharrak gertatu aurreko ondasunen balio errealaren eta berrirako balioaren arteko diferentziaren zenbatekoan. Hala ere, diferentzia honek ez luke zenbateko bat gainditu beharko, esaterako, berrirako balioaren %30a.

e) Balio Estimatura:

Aseguru Kontratuaren Legeko 28. artikulua adierazten duenez, alderdi kontratatzaileek, kalte-ordainketen kalkulurako erabiliko den aseguraturako interesaren balioa estimazio bat eginez finkatzea adostu dezakete. Artikulu honen arabera, polizako balioa estimatua dela ulertuko da, Aseguratzailerak eta Aseguratuak espresuki onartu dutenean polizan interes asegurarriari esleitu zaion balioa.

17. GAIA: ASEGURATZAILEAREN PRESTAZIOA

17.1.- ASEGURATZAILEAREN PRESTAZIOA

Aseguratzaillearen prestazioa, Hartzailereren edo Aseguratuaren prestazioaren kontrapartida da, hau da, primaren ordainketarena. Izan ere, polizan adierazten den aseguru kontratuan, alde biek izango dituzte betebeharrak.

Prestazio hau Aseguratuari edo Onuradunari ordaindu beharreko zenbatekoa da, eta kasua bakoitzaren arabera desberdina izango da. Horrela, kalteen edo gauzen aseguruetan, kalte-ordainketak ordaintzean datza, eta orde, pertsonen aseguruetan zehazturiko zenbatasun baten ordainketa burutzen da.

Prestazioa orokorrean, Aseguratuari sortuko zaion beharrezana estaltzera bideratuko den diru kantitate bat da. Ezbeharrak, hau da, Aseguratzailleak kontratuan eskainitako bermearengatik prestazioa jasotzeko eskubidea ematen duen aurreikusitako gertaerak, ondasunen galera bat izatea inplikatu du beti, eta beraz, aipaturiko prestazioa dirutan ordaindutakoa izan beharko da.

Hala ere, kalteen aseguru batzuetan (kristalen apurketa, makineriaren apurketa, etab.), Aseguratzailleak prestazioaren ordainketa zelan burutuko duen aukeratu ahal izatea ohikoa da, bai diruzko ordainketa bat eginez, edota ondasunaren konponketa burutuz, espezetan egindako ordainketa baten bidez. Honenbestez, Onuradunari edo Aseguratzailleari indemnizazio bat ordaindu beharrean, ondasunaren konponketa burutzeko edo hau antzeko beste batengatik ordezkatzeko aukera izango du. Modu honetara, iruzur posibleak edo estimazio handitzeak ekidin daitezke.

Kasuistika berdina gertatzen da automobilaren asistentziarekin erlazionaturiko aseguruetan, arrisku anitzeko aseguruetan, eta herio eta laguntza sanitarioko aseguruetan.

Hala eta guztiz ere, espezetan burutzen diren ordainketa hauek, diruzko izaera izaten jarraitzen dute. Izan ere, Aseguratzailleak berak ez ditu konponketak egiten edo zerbitzua ematen, baizik eta hirugarren bati esaten dio konponketa burutzeko, eta Aseguratzailleak faktura ordainduko du. Beraz, azken finean, Aseguratzaillearen ikuspuntutik beti egongo da diruzko ordainketa bat.

17.2.- PRESTAZIOAREN NEURRIA

Esan bezala, ezbeharrak, hau da, gertaera kaltegarria jazotzeak, aseguratzailearen prestazioa sorraraziko du. Prestazioaren neurria batez ere, aldeek kontratuan adostutakoaren arabera zehaztuko da. Prestazioa neurtzeko elementu desberdinak izan beharko ditugu kontutan, eta elementu hauek aldatu egingo dira, pertsonen edo gauzen aseguruaren arabera.

a) *Pertsonen Aseguruetan*, prestazioa zehaztea oso erraza da, polizan adierazitako zenbatasuna izango delako ordainduko den zenbatekoa. Aseguratutako Zenbatasuna edo kapitala izango da Aseguratzaillearen betebeharra zehaztuko duen neurri bakarra. Kasu honetan, aseguruaren kapital baten promesa soila da, edo zehatzago esateko zenbatasunen promesa bat da. Izan ere, adostutakoaren arabera prestazioa modu desberdinetan jaso daiteke, behin bakarrik jasotzen den zenbateko bat edo kapital bat izan daiteke, edo periodikoki errenta modura jasotzen diren zenbatasunak izan daitezke, adostutakoaren arabera epe laburragoan edo luzeagoan jasoko direnak. Edozein kasutan, prestazioa zehazteko neurri bakarra kontratuan adierazitakoa izango da.

b) *Gauzen edo Kalteen Aseguruak:* aseguratzailearen prestazioa neurtzea konplexuagoa da. Alde batetik, prestazioa aseguratutako zenbatasunaren funtziopean egongo da, azken finean aseguru guztiak, prima proportzional bat ordaintzearen truke kapital baten promesa direlako. Beste alde batetik, kalte-

ordainketen printzipioaren menpe ere egongo da, hau da, Aseguratuak jasandako benetako kalteen arabera zehaztuko da kalte-ordainketa. Azkenik, aseguratzailearen prestazioa, ezbeharrak gertatzen den momentuan aseguratutako gauzaren balioak ere zehaztuko du.

Esan bezala, aseguratzailearen prestazioak duen lehendabiziko muga, kontratuan ezarritako aseguratutako zenbatasuna da. Normalean, Aseguratuak zenbatasuna aldebakarrez zehazten du kontratuan, eta ordainduko duen prima zenbatasun honen arabera kalkulatu da. Ondorioz, Aseguratzailea prestazio bat ordaintzera konprometituko da ezbeharrak gertatzen den kasuetan, baina prestazioak ez du inoiz kontratuan adierazitako aseguratutako zenbatasuna gaindituko.

Kasu batzuetan, ez da aseguratutako zenbatasunik zehazten, esaterako, erantzukizuneko aseguru batzuetan, asistentzia sanitarioko batzuetan, etab. Aipaturiko kasu hauetan berme mugagabeak eskaini daitezke, hau da, ez zaio aseguratutako zenbatasunari limiterik jartzen. Helburua, Aseguruaren erantzukizunaren ondorio guztiak estaltzea da, hau da, sortutako kalteen guztirakoa. Errealitatean, zenbatasun handi batekin eginiko aseguruak izan ohi dira, aurreikusi daitezkeen kalte posibleen zenbateko berdinekoa edo handiagoa, eta aseguratzaileak prima aipaturiko zenbatasunaren arabera kalkulatu du. Kasu honetan aseguratzailearen promesak ez du aseguratutako zenbatasunaren limiterik izango, baizik eta kalte-ordainketa bigarren elementuaren arabera neurtuko da, hau da, aseguruak benetan jasandako kalteek zehaztuko dute.

Bigarrenik, kalteen aseguratzaileek ordainduriko prestazioak kalteen arabera ezarriko dira. Aseguru guztiak kapital baten promesa izango dira, beti ere, kalte-ordainketen printzipioak mugaturik. Printzipio honen arabera, ezbeharrak gertatzen den kasuetan, Aseguratzaileak ezingo dio Onuradunari jasotako kalte erreala baino kantitate handiago bat ordaindu. Nahiz eta aseguratutako

zenbatasuna, kalteen zenbatekoa baino handiagoa izan, eta aseguratzaileak dagokiona baino prima handiago bat ordaindu duen, ezbeharrak gertatzen bada aseguratutako ezin du espero benetan jasandako kaltea baino kalte-ordainketa handiago bat jasotzea.

Kalteen aseguratzailearen prestazioaren neurria zehazteko hirugarren elementua, aseguratutako elementuaren balioa da, edo hobeto esanda, balio honen eta aseguratutako zenbatesunaren arteko erlazioa.

Polizak gauzen edo ondasunen aseguruetan, aseguratutako zenbatesun bat barneratzen duenean, azken honen balioak prestazioaren muga maximoa zehaztuko du, kalte posibleak ezin duelako objektuaren balioa baino handiagoa izan. Adibidez, etxebizitza bat suteen aurka aseguratuz gero, sute batek sortutako kalteak ezingo dute inoiz gainditu etxebizitzaren balioa. Aseguratutako ondasunaren balioaren zehaztapena aurretiaz egiten denez, aseguratutako zenbatesuna eta balio aseguratzailearen berdina izan beharko lirateke, eta honenbestez, aseguratutako ordaintzen duen primaren truke berme totala lortuko luke. Hala ere, ezbeharrak gertatzen den egunean aseguratutako zenbatesuna, aseguratutako ondasunaren balioa baino txikiagoa bada, Aseguratu edo Onuradunak kalte-ordainketa partzial bat jasotzeko eskubidea izango du bakarrik, infraseguru egoeran dagoelako. Gogoratu, infraseguru egoeran, aseguratutako zenbatesuna, interesaren balio aseguratzailearen baino txikiagoa dela, eta beraz, estaldura ere ordaintutako primarekiko proportzionalki burutuko da.

Praktika honi, arau proportzionala deritzo, eta Hartzaille – Aseguratzaileak ordaintutako primaren eskasian oinarritzen da. Arau honek, ezbeharrak gertatzen den kasuetan kalte-ordainketak kobratzerako orduan desadostasunak eta arazoak sortu ohi ditu.

Kasu hauetan, arau proportzionala aplikatuko da, primaren eskasian oinarrituta.

17.3.- KALTEAREN BALORAZIOA

Prestazioaren neurriaren inguruan adierazitakoarekin jarraituz, Aseguratzaillearen ikuspuntutik kalteen balorazioak berebiziko garrantzia izango du, bereziki gauzen edo ondasunen aseguruetan, ez ordea pertsonen aseguruetan, kapital baten promesa direlako. Pertsonen aseguruetak elbarritasun kasuetan ere ez du garrantzia handirik izango, nahiz eta “kalteak” maila desberdinetakoak izan daitezkeen. Kasu honetan kontratuan kalte-ordainketak zehazteko tarte desberdinak ezartzen dira, eta kalte-ordainketa, jasandako kalte fisikoaren larritasunaren eta kalte maximoen portzentajeen arabera zehaztuko dira.

Kalteen edo gauzen aseguruetan, problematika konplexuagoa da. Hasteko, balorazio momentua zehaztu beharko da, ezbeharrak gertatu aurreko unean ondasunak zuen balioa egungo hartuko delako kontutan (Aseguru Kontratuaren Legeko 26. art.).

Behin balorazioaren momentua zehaztu ostean, kalteen estaldura mota zein den adieraztea dagokigu. Kalteen aseguruarekin erlazionaturik, bi galera estaldura mota aurki daitezke: alde batetik, ondasunek jasandako kalte materialak edo “sortutako kalteak” daude, eta bestetik, “eskuratu gabeko irabaziak” daude. Azken hauetan, esperotako mozkinen, ezbeharrak gertatu ez balitz Aseguratuak lortuko lituzkeen irabaziak hartuko dira kontutan.

Kasuen arabera, zaila gerta daiteke eskuratu gabeko irabazia zein den zehaztea. Adibidez, demagun sute baten ondorioz alokatuta zegoen etxebizitza bat erre egin dela. Etxebizitza horren konponketa eta berregokitze lanak dirauten bitartean jabeak ez ditu alokairuagatik jaso beharko lituzkeen errentak jasoko. Beraz, eskuratu gabeko irabaziak estaltzen dituen aseguru batek, azaldutako adibidean bezalaxe, ez ditu ezbeharraren momentuan sortutako kalte materialak estaliko, baizik eta ondasun horiekin lortu beharko lituzkeen irabaziak estaliko dira. Esan bezala, etorkizuneko irabazien estimazioa egitea

zaila izan daiteke momentu batzuetan, eta sarritan aurretiaz antzeko kasuetan izandako esperientziaz baliatzen dira aseguratzaileak galerak zehazterakoan. Honenbestez, ohikoa da aseguru polizetan neurketarako prozedura zehazteaz gain, aseguratzen den muga edo limitea ere ezartzea.

Kalte edo galera materialei dagokienez, kasuistika oso zabala da. Hala ere, orokorrean erabilitako ohiko irizpideak ondorengoak dira:

17.3.1.- Aseguruak balio errealer

Sute, lapurreta, etab. balio errelera burutzen diren aseguruak izan ohi dira. Eraikinen kasuan, lehendabizi, suntsituriko zatiak berreraikitze eta kaltetutakoak konpontzeko beharrezkoa den kostea kalkulatu behar da. Ondoren, kostu hau, balio erreala eta eraikuntza berriaren balioen arteko koefizienteaz biderkatzen da, behin berreskurapen balioak deskontatu ostean.

Kasu hauetan, aseguruak kalte-ordainketen funtzio zorrotza betetzen du, hobekuntzen kostea onuradunari dagokiolarik (berria eta zaharraren arteko diferentzia).

Industriako higigarri edo materialetan, ondasunen izaera, antzintasuna, erabilera, zaharkitzapena etab. izango dira kontutan, beti ere berreskurapen balio posiblea deskontatuz. Merkantzien edo lehengaien kasuan, daukaten balioa hartzen da kontutan, elaborazio prozesuko kostuak gehituz.

17.3.2.- Aseguruak birjarpen baliora

Galera materialen aseguruetan, badaude birjarpen balioa kontutan hartzen duten kontratuak, hau da, ondasunaren berrirako balioa, gehi makina edo

ondasuna dagokion lekuan eta funtzionatzeko prest uzteko gainerako gastuak (garraio kostuak, zergak etab.) barneratzen dituzten kontratuak.

Normalean, birjarpen balioko kontratuetan gertatzen diren ezbeharrak partzialak izan ohi dira, eta konponketa balio-galerarik deskontatu gabe egiten da. Guztirako galera dagoenean bakarrik burutzen dira balio errealera kalte-ordainketak. Honen adibide argi bat automobilen aseguruetan dugu: normalean kalte partzialen konponketak irizpide honen arabera burutzen dira, baina ibilgailuaren galera totala gertatzen denean, ibilgailuaren merkatuko balio errealaren arabera ordainduko dira indemnitazioak.

17. 4.- ARAU PROPORZIONALA ETA BERE FUNTZIONAMENDUA

Arau proportzionala, ordaindutako primaren eskasian oinarritzen da. Horregatik, kalte-ordainketen printzipiotik desberdinduz, arau proportzionalak irizpide tekniko-aktuarialak baino ez ditu kontutan izaten.

Kalteen aseguruetan beti aplikatuko da. Bere erabilera araututa dago, eta espainiar legedian konkretuki, Aseguru Kontratuaren Legeak 30. artikulua bidez bere erabilera zehazten du:

“Ezbeharrak gertatzen den momentuan, aseguraturako zenbatasuna interesaren balioa baino txikiagoa bada, Aseguratuak, aseguraturako interesa estaltzen duen proportzio berean gauzatuko ditu kalte-ordainketak”.

Aseguratuak arau proportzionala aplikatzeari uko egin diezaiotke, eta aseguratuari berme osoa eman aseguraturako zenbateraino, balio aseguratura arteko gabezia alde batera utziz. Arauari uko egiten zaio, adibidez lehenengo arriskura egindako aseguruetan, batez ere suteen aurkako aseguruetan.

Arau proportzionala beste modu batzuetan ere adierazi daiteke:

Ezbeharra gertatzen den egunean egindako estimazioen arabera, aseguratutako gauzaren balioak kontratuan bermatutako zenbatasuna gainditzen badu, Aseguratuak arriskuaren diferentzia onartzen duela kontsideratuko da, eta ondorioz kalteen parte proportzional bat jasango du.

Honenbestez, arau proportzionala infraseguru egoera ematen denean aplikatuko da. Honela, Aseguratzailerak, aseguratutako zenbatasunaren eta balio aseguragarriaren proportzioan bakarrik erantzun beharko du. Edo beste modu batera esanda, Aseguratuak bere kargu hartzen du aseguru ez den proportzioa, bai ezbeharraren totaleraino zein partzialeraino.

Adibidez, 10.000.000 eurotan baloraturiko eraikin bat, 8.000.000 €-tan bakarrik dago aseguraturik. Ezbeharra gertatuz gero, eta eraikina osorik suntsituko balitz, Aseguratu edo Onuradunak 8.000.000 € jasoko lituzke. Era berean, kalteen $\frac{1}{5}$ beregain hartzen du, hau da, aseguru gabe zeuden 2.000.000 euroak. Orokorrean aseguru guztiek errez ulertzen dute egoera hau, aseguratutako zenbatasuna 8.000.000 €-takoa bada, kalte-ordainketa ezingo da kantitate hau baino handiagoa izan.

Arazoa ezbeharraren partzialekin sortzen da normalean. Adibidearekin jarraituz, demagun eraikuntzak jasaten dituen kalteak 6.000.000 eurotakoa direla. Kasu honetan, nahiz eta aseguratutako zenbatasuna (8.000.000 euro) kalteak baino handiagoa izan (6.000.000 euro), Aseguratuak ez luke kalte guztiak konpentsatzeko indemnitazioa jasoko. Kalte-ordainketa, kalteen zati bat baino ez du estaliko, aseguratutako zenbatasuna eta interes aseguragarriaren arteko erlazioagatik zehaztuko dena. Gure kasuan, kalteen $\frac{4}{5}$ egongo dira aseguruaren bidez estalirik, hau da 4.800.000 euroko kalte-ordainketa 6.000.000 euroko ezbeharraren gertatzen den kasuetarako.

Beraz, infraseguru egoeran dagoenean, Aseguratzaileraren eta Aseguratuaren arteko banaketa proportzional bat emango da beti, aseguratutako

zenbatasunean gabezia bat egoteagatik. Kalte-ordainketa zehazteko, hiruko erregela aplikatuz lortuko dira beharrezko kalkuluak:

$$\text{Kalte-ordainketa} = \frac{\text{Kalteak x Aseguratutako Zenbatasuna}}{\text{Interes Aseguragarriaren Balioa}}$$

Ezbehar totala:

$$\text{Kalte-ordainketa} = 10.000.000 \times 8.000.000 / 10.000.000 = 8.000.000$$

Ezbehar partziala:

$$\text{Kalte-ordainketa} = 6.000.000 \times 8.000.000 / 10.000.000 = 4.800.000$$

Orain arte definitu eta formulatutakoari, kapitalen arau proportzionala deritzo. Nahiz eta ondorioak berdinak izan, arriskuen arau proportzionalaz ere hitz egin dezakegu. Kasu honetan, aseguratutako zenbatasuna ondo zehaztuta egongo da, baina Hartzaileak edo Aseguratuak deklaraturiko arriskuak jatorrian edo kontratuaren iraupenean zehar aldaketak jasaten baditu (areagotze bat ematen denean), eta hauek Aseguratzaileri deklaritzen ez badira, arriskuen arau proportzionala aplikatu beharko litzateke.

Arau proportzionala aseguratuek sarritan kritikatu izan dute, askotan ez dutelako bere zentzua eta justifikazioa ondo ulertzen. Hala ere, bere aplikazioa bidezkoa da, kalte-ordainketek primarekiko duten proportzionaltasunean oinarritzen delako, eta primaren eskasia egoteagatik arrazoitzen baita.

Edozein aseguru enpresetan, Aseguratu guztien artean ordaindutako primen bidez, gertatzen diren ezbeharrak konpontzea ahalbidetzen da. Oreka hau bermatzeko, beharrezkoa da, Hartzaile bakoitzak bere ekarpena arrisku aseguragarriaren balioaren arabera egitea. Primaz hitz egitean, esan genuen, arriskuaren arabera ezartzen dela, hau da, probabilitatearen eta intentsitatearen arabera. Horrela, ezbehar guztiengatik aseguratuta egoteko, Aseguratuek aseguru oso bat kontratatu beharko dute. Ondasunaren osotasuna arriskuan jartzen dutenek, eta ondasunaren zati bat bakarrik estaltzen badute,

fondo komunera ekarpen eskas bat burutzen dute, eta horregatik bakarrik berme partzial bat jaso ahalko dute. Bestela, bildutako prima guztiak ez dira nahikoak izango ezbehar guztiak konpontzeko.

Era berean, arau proportzionala izaera teknikodun ideiekin erlazionatuz justifikatzen da. Horrela, benetako arriskuari dagokion prima jaso ez duen aseguratzailea, ezingo da behartuta egon ezbeharra bere osotasunean jasatera. Baina aseguratua ere, fede onarekin aritu dela suposatuz, ezingo da inolako bermerik gabe gelditu, eta beraz, ordaindutako primaren arabera estaldura partziala jasoko du.

Horrela planteaturik, eta zenbatasunen eta arriskuen ikuspuntuetako aplikazioa kontsideratuz, arau proportzionala honela formulatu dezakegu:

$$\text{Kalte-ordainketa} = \frac{\text{Ordaindutako Prima} \times \text{Aseguratutako Balioa} \times \text{Kalteak}}{\text{Ordaindu beharko litzatekeen Prima} \times \text{Balio Aseguragarria}}$$

Honenbestez, Aseguratzaileak Arau Proportzionalaren aplikazioarengatik ordaindu beharko lituzkeen kalte-ordainketen zenbatekoak zehazten dira.

18. GAIA: ASEGURATZAILEAREN PRESTAZIOA II

18.1.- POLIZA BEREAN ESTALITAKO ARRISKUAK

Ohikoa da, arrisku berdinak eragiten dieten objektu edo artikuluen estaldura poliza berean egotea barneraturik. Adibidez, etxebizitza baten kasuan, suteen edo lapurreten aseguru polizetan edukien, etxebizitza beraren eta abarren aseguratzea burutzen da.

Nahiz eta arriskua berdina izan (sutea edo lapurreta), primen tasak normalean desberdinak izaten dira, probabilitate eta intentsitate desberdinak izaten dituztelako.

Era berean, gerta daiteke, kontratuaren epemuga heltzean arrisku berdinez mehatxaturiko eta poliza berean barneraturiko artikulua guztiak aseguru osoko egoeran egotea ere, edo beste kasu batzuetan infraseguru edo gainaseguru egoeran egon litezke.

Kasu hauetan, ezbeharren ordainketen kalkuluak burutzeko metodo desberdinak erabili daitezke. Jarraian kalkuluen adibide batzuk aztertuko dira:

18.1.1.- Likidazio globala

Aseguratutako ondasunen inguruko hurrengo taula izanda, likidazio globala burutuko dugu:

ONDASUNAK	ASEGURATUTA	ASEGURAGARRIA	KALTEAK
Eraikina	30.000	50.000	30.000
Merkantziak	20.000	30.000	15.000
Altzariak	35.000	20.000	5.000
GUZTIRA	85.000	100.000	50.000

Likidazio Globala: $(85.000/100.000) \times 50.000 = 42.500$

Likidazio globala burutzen denean, guztirako aseguratutako zenbatasuna guztirako balio aseguragarriarekin konparatuz, aplikatuko da arau proportzionala. Arau proportzionala, primen arteko erlaziotik ere lortu ahalko da.

18.1.2.- Artikuluen banakako likidazioa

Prozedura honetan, arau proportzionala aplikagarria izango da infraseguru egoeran dauden eta ezbeharra jasan duten artikulu guztietan, eta gainaseguruek ezingo dituzte konpentsatu. Gainaseguruetan, Aseguratzaillearen erantzukizunaren muga, benetan jasandako kaltera mugatuko da.

ONDASUNAK	ASEGURATUTA	ASEGURAGARRIA	KALTEAK
Eraikina	30.000	50.000	30.000
Merkantziak	20.000	30.000	15.000
Altzariak	35.000	20.000	5.000
GUZTIRA	85.000	100.000	50.000

Artikuluen banakako likidazioa honela geldituko litzateke:

- Eraikina: $(30.000/50.000) \times 30.000 = 18.000$
- Merkantziak: $(20.000/30.000) \times 15.000 = 10.000$
- Altzariak: Gainasegurua = 5.000
- Kalte-ordainketa Totala = 33.000

18.1.3.- Konpentsazio bidezko likidazioa

Prozedura honen bidez, gainaseguruko soberakinen zenbatasunak (aseguratutako balioen eta balio aseguragarrien arteko diferentziaren zenbatasunak), proportzionalki banatuko dira gainerako infraseguruen artean, aseguratutako zenbatasunaren osagarri moduan gehituko delarik.

- Gainasegurua Altzarietan = 15.000
- Infrasegurua Eraikin eta Merkantzietan = 30.000

Banaketa:

- Gehikuntza Eraikinean = $(20.000/30.000) \times 15.000 = 10.000$
- Gehikuntza Merkantzietan = $(10.000/30.000) \times 15.000 = 5.000$

Doitutako balioekin eraikitako koadro berria

ONDASUNAK	ASEGURATUTA	ASEGURAGARRIA	KALTEA
Eraikina	40.000	50.000	30.000
Merkantziak	25.000	30.000	15.000
Altzariak	20.000	20.000	5.000
GUZTIRA	85.000	100.000	50.000

Konpentsazio bidezko likidazioa:

- Eraikina: $(40.000/50.000) \times 30.000 = 24.000$
- Merkantziak: $(25.000/30.000) \times 15.000 = 12.500$
- Altzariak: Aseguru Osoa = 5.000
- Kalte-ordainketa Totalak = 41.500

18.2.- ASEGURUAK PRIMA APLIKAGARRIRA

Konpentsazio bidezko ezbeharren likidazioa burutzean, gainaseguraturik dauden ondasunen kapital soberakinak, infraseguru egoeran daudenen zenbatasunak handitzen dituzte. Praktika honi, aseguruak itzulgarritasuna izatea deritzo.

Baina oraindik beste pausu bat ere eman daiteke aseguratuek berme osoago bat eta malguago bat jaso dezaten. Honela, poliza berean eta arrisku berdinarean aurka, objektu baten, batzuen edo guztien estaldurarako aplikagarria izango den prima global baten ordainketa adostu daiteke Aseguratzailleekin, nahiz eta

indibidualki tasa aplikagarriak desberdinak izan. Aplikazio hau aseguruaren borondatez egiten da.

Adibidez, suposa dezagun aseguratu batek urtero 6.000 euroko prima bat ordaintzen duela, eta ondasun baten, biren edo hiruren estaldurarako aplika dezakeela, ondasun hauek sute baten eraginak jasaten badituzte. Ondasun desberdinei dagozkien tasak hurrengoak izango balira: Altzariak= $\%1,5$, Eraikina= $\%0,30$ eta Merkantziak= $\%2$, Aseguratuak prima hurrengo kapitalak aseguratzeko aplikatu ahalko luke: 4.000.000 altzarietan, 20.000.000 eraikuntzan eta 3.000.000 merkantzietan, edo baita ondasunen arteko konbinaketa desberdinak ezarri ahalko lituzke, beti ere aukeratutako konbinaketaren prima globalak ez badu ordaindutako prima gainditzen.

18.3.- ARAU PROPORZIONALAREN EZABATZEA

Aurretiaz aipatu bezala, arau proporzionalak ez du izaera inperatiboa, aldean interpretazioaren ondorioa delako, eta beraz, kontsiderazio tekniko-ekonomikoek bakarrik galarazi dezakete Aseguratzailerak arauaren aplikazioari uko egitea.

Arazo finantzario bat denez, Aseguratzailerak araua ez aplikatzearen karga zein den kontsideratu beharko du. Praktika aseguratzailean, honelako egoeren aurrean Aseguratzailerak prima igotzen saiatzen dira, arauaren aplikazio partzial edo totalari uko egiteko.

Ukatzeko forma ohikoenak ondorengoak dira:

a) *Dohainik*: beti ere urritasunak portzentaje konkretu batzuk gainditzen ez dituenean, eta urritasun hau ezbeharrak gertatu aurreko epe konkretu baten barruan gertatzen denean. Kantitate txikiak izan ohi dira, eta ondorioz,

Aseguratua interes asegurarriaren eta aseguratutako zenbatasunaren arteko diferentzia oso txikiez babesten du.

b) Indize aldakorren klausulak: aseguratutako kapitalak edo zenbatasunak oinarrizko indize batekin erlazionatzen dira, esaterako, Kontsumorako Prezioen Indizearekin. Honela, aseguratutako kapitalak eta primak periodikoki aldatuko dira, aukeratutako indizearen fluktuazioak jarraituz.

Estaldura mota hauetan ohikoa da arau proportzionalaren aplikazioari uko egitea, beti ere operazioaren sorreran balio aseguruaren eta asegurarriaren arteko korrespondentzia bat eman bada.

c) Adostutako baliora egindako aseguruak: Kasu honetan Hartzaileak ez du zenbatasuna aldebakarrez ezarriko. Izan ere aseguratzailearen eta hartzailearen arteko akordio bidez adosten da aseguratutako zenbatasuna zein izango den kontratuaren sorreran. Normalean, lehendabizi objektuaren peritazioa egiten da, eta gero alde biek peritazio hau onartzen dute.

d) Lehenengo arriskura egindako aseguruak: Aseguratzeko modu honetan arau proportzionala ez aplikatzea adosten dute aldeek, aseguratutako ondasunaren balio totala ez dutelako kontutan izango. Kalte-ordaina aldeek adostutako balio batera mugatzen da, eta ezbeharraren zenbatekoak "lehen arriskura" ezarritako zenbatekoa ez badu gainditzen, kalte-ordainketa %100ean ordainduko da. Ordez, ezbeharrak aseguratutako kapitala gainditzen badu, aseguratzaileak ordainduko duen kalte-ordainketaren muga, kontratuan ezarritako kapitala izango da.

Merkatuan badaude "lehenengo arrisku erlatibora" burutzen diren aseguruak ere. Kasu hauetan arau proportzionala ez aplikatzea adosten da, beti ere, infraseguruak ez badu aurretiaz ezarritako portzentaje bat gainditzen. Portzentaje hau %5 eta %20 artekoa izan daiteke, eta kontratuko klausuletan adierazita egongo da.

18.4.- KALTEAK ASEGURATUAREN KARGURA: FRANKIZIA ETA DERRIGORREZKO AGERIKOA

Kalte-ordainketen printzipioari jarraituz, Aseguratuak ezin du jasandako kaltea baino kalte-ordainketa handiagoa jaso. Era berean, Aseguratua arrisku baten aurka guztiz estalirik egongo da, aseguru kantitate nahiko batengatik harpidetzen bada, hau da, aseguraturako zenbatasunak interesaren balioarekiko erlazioa mantentzen badu.

Hala ere, sektore aseguratzaileko egunerokotasunean badaude beste formula aseguratzaile batzuk, Aseguratuaren gain kalte batzuk uzten dituztenak, bere onarpenarekin, noski. Kasu hauetan, Aseguratzaileak, ezbeharrak Aseguratuari sortu diezazkiokeen kalte guztiak ez estaltzea adosten da.

18.4.1.- Derrigorrezko Agerikoa

Derrigorrezko agerikoak, Aseguratuak kaltearen zati bat jasan beharko duela inplikatzeko du, edozein delarik kaltearen garrantzia. Jasan beharreko zati hau, kaltearen frakzio edo zenbatasun zehatz bat izan daiteke. Bi prozedurak konbinatzeko aukera ere badago, eta honela agerikoa proportzionala izango litzateke, zenbatasun zehatz bat gainditu gabe.

Derrigorrezko agerikoaren helburuetako bat aseguru moralizatzea da. Aseguratuak ezbeharraren parte bat jasango duenez, arriskuaren ikuskapena sustatzen da eta ekintza prebentiboak martxan jartzen dira.

Derrigorrezko agerikoaren klausulen artean, garrantzitsua da aseguruak derrigorrez kaltearen zati bat jasan beharko duela kontutan izatea, eta honenbestez, debekatuta izango du beste Aseguratzaile baten bidez pertsonalki beregain hartu beharreko zatia bermatzea. Agerikoa kontratuko baldintza formal bat da, eta zenbait aseguru motatan horrela araututa dago, esaterako

kreditu aseguruetan. Honela, aseguru mota hauentzako Aseguru Kontratuaren Legeko 71. artikulua araberan “ezbeharra gertatuz gero, kalte-ordainketaren zenbatekoa kontratuan zehazturiko galera osoaren portzentaje batek zehaztuko du”, hau da, aseguratuaren kargura uzten du ezbeharraren parte bat.

18.4.2. Frankizia

Kasu honetan ere, Aseguratuaren kargura uzten da kaltearen zati bat, hala ere, kasu honetan frankiziaren helburua ez da berdina. Frankizia ez da inperatiboa, eta beraz Aseguratuak frankiziaren zenbatekoa aseguratzailerekin edo beste batekin aseguratzeari adostu dezake.

Frankiziaren bidez, zenbateko txikiko ezbeharren berme edo estaldurak asegurutik kentzea lortzen da. Zenbateko baxuko ezbeharrek frekuentzia handiarekin gertatzen dira, eta honek balorazio gastu handiak sortzen ditu kalte-ordainen zenbatekoekin alderatuz. Frankiziaren klausulak beraz, teknika eta arriskuen kudeaketan hobekuntzak dakartza, zenbateko baxuko ezbeharrek kentzen baitira, kostuak hobetuz eta primetan deskontu esanguratsuak lortuz.

Frankizia sinplea edo absolutua izan daiteke. Frankizia sinpleetan, kantitate determinatu bat baino txikiagoak diren ezbeharrek estalduratik kanpo geratzen dira, aldiz kantitate horien gainetik badaude, haien osotasunean ordainduko dira. Frankizia absolutuetan ordea, ezbeharraren zenbatekoa edozein delarik, kantitate horretatik frankizia deduzitzen da. Honenbestez, frankizia absolutua derrigorrezko agerikoaren antzekoa da, baina desberdintasun nabari bat dago, frankizia ez baita baldintza inperatibo bat, arrazoi finantzario bategatik Aseguratzailerak zehazturikoa delako, eta beraz, Aseguratuak ez dago beharturik zenbateko hori bere kargura mantentzera. Gainprima baten ordainketaren bidez estali dezake frankiziaren zenbatekoa.

18.5.- ASEGURUAREN ERLAZIOAREN AMAIERA

Edozein kontratu motatan bezala, aseguruaren erlazioa ere eten edo amaitu daiteke. Kontratua eteteak, aldeetako baten betebeharren suspentsio totala edo partziala suposatzen du. Amaierak ordez, kontratuaren bukaera suposatuko du, baina ez kontratutik betetzeke dauden betebeharren amaiera. Beraz, kontratuko edozein aldeak betebeharren betekizuna eskatzeko eskubidea izango du.

Aseguruaren etetearen arrazoi ohikoena, primen ordainketagatik ematen da. Bestalde, aseguruaren amaierarako kausarik arruntenak ondorengoak dira:

- 1.- Mugaeguna heltzea, hau da, kontratua bere amaierako epera heltzea.
- 2.- Aseguratutako objektua desagertzea.
- 3.- Interes aseguragarria desagertzea, hau da, ondasunarekiko erlazioa desagertzea salmenta, kontsumoagatik, etab.
- 4.- Estalitako arriskuaren aldaketa edo lagapena.

19. GAIA: BERRASEGURUA

19.1.- BERRASEGURURA SARRERA

Enpresa aseguratzaillearen helburua, enpresa jarduera bezala arriskuen onarpena edo harpidetza burutzea da. Zentzu honetan beste enpresekiko desberdina izango da, ez dagoelako bere arrisku enpresarialen menpe bakarrik, baita bere aseguratuengandik onartzen dituen arriskuen menpe dago.

Honela, enpresa aseguratzailleak bere jarduera ekonomikoa garatzen hasteko, hiru balizko izan beharko ditu kontutan:

- 1.- Onartzen duen arriskuari dagokion prezioa edo prima ezarri dezake, eta gainera zehaztutako zenbatekoa jasoko du.
- 2.- Burututako estimazioen arabera, onartutako arriskuentzako kontratu kopuru nahiko baten parte hartu ahal izango du.
- 3.- Arriskuen portaera burututako estimazioekin bat etorriko da, hau da, gerora gertatuko diren ezbeharren frekuentzia eta batz besteko zenbatekoa, aurretiaz egindako kalkuluen berdina izango da.

Aipaturiko hiru balizko hauek teknika aseguratzailetik datoz. Teknika aseguratzaillearen bidez, arrisku batek eragiten dien pertsona talde batentzat edo ondasunentzat ezbeharrak gertatzeko probabilitatea zehaztu daiteke prozesu estatistikoaren bidez. Era berean, teknikak adieraziko digu, arriskuak mehatxaturiko unitate batzuk bakarrik jasango dutela ezbeharra, eta honela taldeak ezbehar guztien karga totala askoz hobeto jasan ahalko du, aseguratu bakoitzarentzat asegurua existituko ez balitz baino kostu txikiago bat suposatuko duelarik.

Gainera, primen bidez lortutako diru sarrerak eta ezbeharren ordainketak zenbateko berdinekoak izateko, zenbaki handien legea betetzea beharrezkoa da. Zenbaki handien legearen bidez, aseguraturako unitateak ahalik eta

handienak izan behar dute, eta gainera izaeran eta balioan antzekoak izan beharko dira.

Hala ere, errealitatean erakunde aseguratzaileen kartera osatzen duten eta arrisku berdinak eragiten dieten unitateak ez dira beti behar besteko tamainakoak eta izaera homogeneokoak. Horregatik, desbideratzeak sortzen dira, aseguratzaileak bere tarifak ezartzeko erabilitako oinarri teorikoaren eta benetan lortutako emaitzaren artean.

Beraz, planteaturiko hiru balizkoetatik, aseguratzailea lehenengoa betetzeko gai izango da, baina bigarrena eta hirugarrenaren inguruan desbideratzeak sortu daitezke, batez ere epe mugatu baten barruan, esaterako, aseguratzailearen ekitaldi ekonomiko baten zehar. Desbideratze hauek enpresaren egonkortasuna mehatxatu dezakete.

Honenbestez, adibidez, ezbehar baten kalte-ordainketan neurritz kanpoko zenbatekoarekin aurki gaitzke (bermatutako kapitalen arteko diferentzia), edo ezbeharren frekuentzien arteko desbideratze garrantzitsu bat ere eman daiteke.

Risk Management-en metodologiatik abiatuz, arriskuaren aurrean edozein pertsona fisikok edo juridikok ondorengo aukerak ditu: arriskua saihestu, murriztu edo ezabatu, bere kontura onartu, edo transferitu. Enpresa aseguratzailea ez da salbuespen bat, eta beraz honako egoerak ere eman daitezke:

Arriskua saihestu, hau da, arriskua ez onartu, edo maila baxuago baten onartu.

Arriskua murriztu edo prebenitu: aseguratzaileak arrisku zehatz batzuk ezabatzeko edo murrizteko gai den erakunde bat izan beharko du. Arrisku hauek, kumuluen existentziagatik, aseguratatu nahi ez diren arriskuen gehiegizko kontzentrazioetik, etab. eratorritakoak dira, eta hauek egitura administratiboa indartzera behartzen dute, kostuak handituz.

Bere kontura *arriskua onartu*: koste altu bat suposatzen du aukera honek, kapital altuak bideratu behar direlako.

Transferentzia: hemen berrasegurua sartzen da jokoan. Berraseguruaren bidez, Aseguratzailleak bere posibilitate finantzarioetatik kanpo dauden arriskuak lagatzen ditu, arrisku hauek bere karteran desorekak sortzen baitizkiote. Beste alde batetik, berraseguruak harpidetzetan malgutasuna edukitzea ahalbidetzen du, bezeroenganako eta bitartekarienganako arreta hobetuz.

19.2.- BERRASEGURUAREN DEFINIZIOA ETA ELEMENTUAK

Aseguru Kontratuaren Legetik Berraseguruaren definizioetako bat atera daiteke. 77. Artikuluaren arabera, “berraseguru kontratuaren bidez, legeak ezarritako eta kontratuak zehazturiko mugen barruan, berraseguratzaillea behartuta egongo da berraseguratuaren ondarean sortutako zorra konpontzera, berak aseguru kontratu batean aseguratzaille moduan dituen obligazioen ondorioz sortua izango dena”.

Beste autore batzuen esanetan: berraseguruan, lehen aseguratzailleak beste aseguratzaille batekin bere atxikipenen muga gainditzen duten arrisku guztiak aseguratzen ditu, eta aseguruaren aurrean, lehen aseguratzaillea aseguratzaille bakar bezala agertuko da.

Berraseguru kontratuko elementu esanguratsuenak ondorengoak dira:

Berraseguratzaillea. Berraseguru kontratuan estaldura ematen duen erakundea da. Erakunde lagatzaileak transferitzen dion arriskua onartzen duena da.

Berraseguratua edo lagatzailea. Arrisku bat edo batzuk berraseguru kontratu baten estalirik dituen erakundea da.

19.3.-BERRASEGURUAREN EZAUGARRIAK

Berraseguruaren bidez, aseguratzaile zuzenak, Berraseguratzailearen laguntza jasoko du bere betebeharrei aurre egin ahal izateko, eta horrela bere emaitzetan oreka maximoa lortuko du. Aurreikuspeneko formula hau existituko ez balitz, Aseguratzailearen ondarea kolokan egongo litzateke esperotakoak baino ezbehar gehiago gertatuko balira.

Berraseguru existitzeko baldintzen artean, lehenengoa Aseguru Kontratua existitzea da. Berraseguru hitzarmen edo kontratu bat gauzatu ahal izateko, Berraseguratzaileari transferitu ahal zaizkion arriskuak existitzea beharrezkoa da, eta arrisku hauek aseguru kontratuan izango dute estaldura.

Beste alde batetik, berraseguru eta aseguru kontratuen arteko erlazioak autonomia osoa du. Honenbestez:

- a) Berraseguru kontratu berri bat da, eta ez du aseguru kontratuko puntu bat ere aldarazten.
- b) Berraseguru kontratuak ez du inolako loturarik ezartzen Aseguruaren eta Berraseguratzailearen artean. Honela, alde batetik Aseguru eta Aseguratzailearen arteko erlazioa daukagu, eta bestetik Berraseguru eta Berraseguratzailearen artekoa. Banaketa hau araudian espresuki dator adierazita, Aseguru Pribatuen Antolamendu eta Ikusapenerako Legearen 57.4 artikuluan, “erakunde berraseguratzaileek ezingo dute beren jarduera aseguru hartzaileekin eta aseguratuekin burutu”. Eta Aseguru Kontratuaren Legeko 78. artikuluan ere aipamen bat egiten da: “aseguratuak ezingo dio zuzenean Berraseguratzaileari kalte-ordainketarik ez prestaziorik exijitu”.

Berraseguru hitzarmeneko beste ezaugarri bat, sektoreko profesionalen artean adosten den kontratua izatea da, eta beraz berdintasun egoera egongo da bi aldeen artean. Normalean legegileak aseguru kontratuen inguruan ezartzen

dituen arauak zehatzak eta inperatiboak izaten dira. Aldiz, ez da gauza bera gertatzen berraseguruetan, ez delako kontsideratzen aldeetako batek babeserako beharra duenik ahulagoa izateagatik.

Berraseguruaren bidez, Aseguratzailleak oreka teknikoko baldintzak hobetzen ditu, emaitzetan egonkortasun eta erregularitasun handiagoa lortuz, eta erakunde aseguratzailean sor daitezkeen desoreka ekonomikoak saihesten dira. Beste alde batetik, berraseguruaren bidez Aseguratzaillearen hedapena ahalbidetzen da, honela, merkatuan bere kabuz onartu ahal dituenak baino arrisku gehiago harpidetu ditzakeelako berraseguratzaillearen laguntzaz.

Aseguruaren negozioa mundu mailakoa denez, berraseguruaren laguntzaz edozein arrisku mota harpidetu ahalko da, bolumen edo zenbatasun handikoak direnean ere.

19.4.- BERRASEGURUEN SAILKAPENA

Berrasegurua modu desberdinetan sailka daiteke. Lehenengo sailkapen bezala, bere derrigorrezkotasunaren arabera sailkapena aipatuko ditugu:

Aukerakoa:

Berraseguru motarik zaharrena da. Kontratazio mota honetan, lagatzaileak berraseguratzaillea libreki aukeratzeko ahalmena du, eta azken honek proposaturiko arriskuak onartu ditzake edo ez, eta baita onartu nahi dituen kantitateak mugatu ditzake ere.

Gaur egun aukerako berrasegurua batez ere operazio handietan edo arrisku berezikoetan erabiltzen da.

Derrigorrezkoa:

Kontratazio mota bat da, non bi aldeak, lagatzailea eta berraseguratzailea, aurretiaz zehazturiko berraseguru hitzarmenaren bidez behartuta dauden baldintza batzuk muga batzuen barruan betetzera.

Derrigorrezko berraseguruaren bidez, lagatzaileak berraseguratzaileari berraseguru hitzarmenean adierazitako operazio guztietan sor daitezkeen soberakinak transferitu beharko dizkio, behin lagatzaileak operazioen parte bat kontserbatu ostean, hau da, atxikipena.

Praktikan berraseguru mota hau ezinbestekoa da aseguratzaile-lagatzailearentzat, bere arriskuak harpidetzeko ahalmena automatikoki handitzen duelako berraseguratzailearen laguntzaz. Horrez gain, sor litezkeen soberakinen lagapenak automatizatzea ahalbidetzen du.

Berraseguruen beste sailkapen posible bat bere edukiaren araberakoa da:

Arriskuen berrasegurua:

Arriskuen edo zenbatasunen berraseguruen ezaugarri nagusia bere modalitate guztietan, arriskuen banaketa aseguratutako zenbatasuna oinarritzat hartuz egiten dela da, eta erantzukizunetarako ere, erabilitako portzentaje berdinek aplikatuko zaizkie, bai primei zein ezbeharrei. Arrazoi honengatik, berraseguru mota honi berraseguru proportzionala deritzo.

Ezbeharren berrasegurua:

Ezbeharren edo kalteen berraseguruetan, aseguratzaile-lagatzaileak, berraseguratzaileari aurretik adostutako prima bat ordainduko dio. Prima honen kontraprestazio moduan, berraseguratzaileak aurretik finkaturiko zenbateko

edo portzentaje batean, lagatzaileak soberan dituen ezbeharretan parte hartuko du.

Lagatzaileak ezbehar guztietan ezarritako limiteetaraino parte hartuko du, eta berraseguratzaileak gaindikina edo soberakina dagoen kasuetan bakarrik. Gainera, berraseguratzaileak jasotzen duen prima, ez dago aseguru zuzeneko polizan ezarritako aseguraturako zenbatasunaren menpe. Horregatik, berraseguru mota hau berraseguru ez proportzionala bezala ezagutzen da.

Berraseguru proportzionalen edo arriskuen berraseguruaren barruan, bi modalitate desberdindu daitezke:

Cuota Parte edo parte-hartzearena:

Kasu honetan aseguratzaille-lagatzaileak, adar zehatz baten dituen arrisku guztien portzentaje finko bat atxikiko du, eta beste bat berraseguratzaileri lagako dio ezarritako datatik aurrera eta kontratuan adostutako epean zehar.

Cuota parte modalitatea, arriskuen edo zenbatasunen berraseguru da, banaketak arrisku eta zenbatasunetan oinarritzen direlako, eta proportzionala izango da, portzentaje bera erabiliko delako erantzukizunen banaketarako, bai primentzat eta baita sor daitezkeen ezbeharrentzat ere.

Berraseguru modalitate honek, lagatzaileak bere gain hartutako erantzukizunentzako muga bat ezartzen du, baina ez du zenbatasunak homogeneizatzen utziko, portzentaje bera aplikatzen delako arrisku guztientzat. Honela, kontserbatzea interesatzen zaizkion arriskuak ere lagatzen ditu, bere atxikitze ahalmenaren azpitik kokatuz.

Lagatzailearentzako abantaila nagusia, administratiboki daukan sinpletasuna da, operatiba primei eta ezbeharrei dagozkien portzentajeei aplikatzera mugatzen delako.

Berraseguratzaileari dagokionez, ekonomikoki interesgarria den modalitate bat da, lagatzailearen negozio guztian parte-hartzeko posibilitatea ematen diolako.

Soberakinena:

Berraseguru mota hau ere berraseguru proportzionala da, baina desberdintasunak ditu Cuota Partearekin alderatuz, izan ere, lagatzailea behartuta dago arrisku guztien parte bat lagatzera. Soberakinen berraseguruan, lagatzaileak operazio bakoitzean bere atxikipen osoa gordeko du, eta gaindikunik edo soberakinik egongo balitz, berraseguratzaileari lagako lioke. Beti ere, transferitutako erantzukizunak ezingo du kontratuan zehaztutako muga gainditu.

Berraseguratzailearen erantzukizun maximoa soberakinen aseguruetan mugaturik dagoenez, gerta daiteke berraseguru kontratuan zehazturiko mugetara heltzea eta oraindik soberakinak edukitzea. Beste soberakin hauek estaltzeko, soberakinen berraseguru hitzarmen berriak sinatu daitezke, eta hauek aplikagarriak izango dira behin hasierako kontratuko mugak gainditu direnean.

Esan bezala, soberakinen berraseguru ere proportzionala da, arriskua transferitzeko erabilitako portzentaje berdina aplikatzen delako prima edo ezbeharretan, poliza bakoitza indibidualki kontsideratuz.

Soberakinen berraseguruaren beste abantaila bat bere izaera teknikoan aurkitzen da, atxikipenak homogeneizatzea ahalbidetzen baitu.

Modalitate honen desabantaila nagusia bere administrazio kostu handiagoetan aurkitzen da, harpidetutako operazio guztiak banaka kontsideratu behar direlako. Beste alde batetik, berraseguratzailearen ikuspuntutik, lagatzaileak ez

duenez arrisku guztietan parte-hartzen, gastuak konpentsatzeko egin beharko dituen ekarpenak txikiagoak izaten dira.

Berraseguru ez proportzionaleri dagokienez, galeren eta ezbeharren soberakinak kontsideratu ditzakegu.

Galeren soberakinena (Excess of loss)

Berraseguru mota honek ezbehar bakoitzean, kontratuan ezarritako muga batzuetara arte lagatzailearen zenbatekoa mugatzea ahalbidetzen du, eta gertaera bakoitzeko soberakinak berraseguratzailearen kontura joango dira.

Ezbehar bezala ulertzen da, gertaera berdinen eraginez jasaten diren kalteen multzoa, poliza kopurua kontutan izan gabe.

Galeren edo kalteen soberakinen modalitate bat da, erantzukizunaren muga ezbeharretan oinarrituta dagoelako. Gainera ez da berraseguru proportzionala izango, berraseguratzaileak ezbeharrak zehazturiko zenbateko bat gainditzen badute bakarrik parte hartzen dutelako. Berraseguru mota honek, ezbehar larrien ondorioak mugatzea lortzen du.

Ezbeharren soberakinena (Stop of loss)

Modalitate honen bidez, aseguratzaile-lagatzaileak, adar batentzat edo batzuentzako, bere kargura daukan ezbeharren ratioa edo portzentajea mugatzen du epe zehatz batean zehar.

Berraseguratzaileak bere kargura hartuko ditu aurretiaz ezarritako portzentajea gainditzen duten ezbeharrak, zehazturiko mugaraino, dagokion prima kobratzearen truke.

Galeren edo kalteen soberakinen berraseguru bat da, muga ezbeharren arabera ezartzen delako. Berraseguru ez proportzionala da, berraseguratzailari ezbeharretan soberakin bat dagoenean bakarrik eragingo diolako.

Excess of loss eta Stop loss-en modalitateen artean diferentzia esanguratsu bat dago. Lehenengoan berraseguratzailak gertaera edo ezbehar bakoitzaren soberakinak estaltzen ditu indibidualki kontsideratuz. Ordez, bigarreanean, epe zehatz baten gertaturiko ezbeharren multzoa edo batura estaltzen da.

20. GAIA: BITARTEKARITZA ASEGURUETAN

20.1.- ASEGURUEN KONTRATAZIOAREN KUDEAKETA

Asegurua zerbitzu sektorearen barruan kokatuta egoteak, eta gainera ukiezinen esparrukoa izateak, produktu ukigarrietatik desberdintzen duen funtsezko zenbait ezaugarri dituela adierazten digu. Era berean, beharbada zerbitzu sektorearen garrantzia nahiko berria izateagatik, eta honenbestez baita bere ikerketa esparru ekonomikoan ere, ohikoa da bai sektorean orokorrean eta aseguruetan zehazki, sektore industrialeko terminologia erabiltzea.

Honenbestez, enpresa aseguratzailen egunerokotasunean, bitartekaritza edo produkzioa bezalako kontzeptuak erabiltzen dira jarduera komertzialaren edo “salmenten” sinonimo bezala. Produkzio terminoa, kontrataturiko polizen edo bildutako primen bolumena adierazteko erabiltzen da baita ere.

Edozein kasutan, argi dago, erakunde aseguratzailerek haien karterak edo negozioa eratzeko, mantentzeko eta handitzeko, antolakuntza komertzial bat edo salmenta arlo bat eduki behar dutela. Era berean antolakuntza hau, aseguratuari arreta emateaz ere arduratuko da.

Fabrikatzaile batek produktu bat ekoizten duenean, bere funtzioaren parte bat baino ez du burutu, izan ere, produktua ez badu zuzenean kontsumitzailearekin erlazionatzen, produktuak biltegitatuak izateko bakarrik ekoiztuko lituzke. Aseguratzailen kasuan gauza bera gertatzen da, kontsumitzaileen beharrietara egokitzen den kontratu bat diseinatu da, baina kontratu hau komertzializatzea falta da, bestela egindako lan guztiak ez du ezertarako balioko.

Erakunde bakoitzak, banaketa edo komertzializazio eredu desberdinak jarraitzen ditu, ez baitira berdinak erakunde bakoitzak bezero berriak lortzeko erabilitako ereduak. Adibidez, ez da berdina izango bezero berriak salmenta zuzenaren

bidez bilatzea, edo Banka Aseguru izenez ezagutzen diren komertzializazio estrategien bidez, edo bitartekaririk ez duen Mutualitate batek erabili ditzakeen estrategiak, edo bitartekarietan oinarritutako batek erabiliko dituenak. Edozein kasutan, erakundeek negozio berria lortzeko eta mantentzeko, gai hauetaz arduratzen diren pertsonen osaturiko lan taldeak izango dituzte.

Aseguruaren banaketa jardura, hau da, Aseguratzailaren (fabrikatzailea) eta Aseguratuaren (kontsumitzailea) artean erlazio bat ezartzeko modua, bitartekariak burutuko dute. Banaketa jardueraren arauketak historia zabala dauka gure herrialdean. Arauketaren hastapenak 1969/1971 urteetan aurkitzen ditugu, batez ere aseguru bitartekarien interes profesionalen defentsara bideraturik, eta administrazioaren aldetik ikuspegi interbentzionista bat zegoelarik.

Geroago, 80. hamarkadan, europar araubideetara egokitzeko helburuarekin, aseguru pribatuen banaketa jarduerari eragin zioten arau aldaketak ezarri ziren. Hala ere, aurrerapenik esanguratsuena, jardueraren liberalizazioa bultzatu zuena, 1992an argitaratutako aseguru pribatuen bitartekaritzari buruzko apirilaren 30eko 9/1992 Legeak gauzatu zuen.

1992ko Bitartekaritza Legeak, babes berezia eskaintzen zien aseguru Hartzaileei eta Aseguratuari, beraien pertsona eta ondasunak babestuz. Bitartekariak bi multzo argitan banatzen zituen lege honek: aseguru agenteak eta artekariak. Bitartekaritza sarea ere liberalizatu zuen, aurreko araudian aseguru agente moduan aritzeko bete beharreko baldintzak ezabatuz, esaterako, azterketa edo kurtso homologatuak gainditzea eta kolegiatzea.

2002ko abenduaren 9ko Europar Parlamentuko eta Kontseiluko 2002/92/CE Direktiba araudi espainiarrera egokitzeko beharrak beste aldaketa bat suposatu zuen. Direktiba honek, Europar Batasunean aseguruaren bitartekaritzaren jardura berdintzea bilatzen zuen. Honela, uztailaren 17ko 26/2006 Legea onartu zen.

Lege berri honen helburua ondorengoa da (1. art), “aseguru eta berraseguru pribatuen merkataritza jardueren bitartekaritza antolatzeke eta garatzeko egoerak arautzea, bitartekaritza burutzen duten pertsona fisiko eta juridikoek sarrera eta jarduerarako dituzten betekizunen inguruko arauak zehaztea, eta ikuskapen eta administraziorako mekanismoak ezartzea”.

2. artikuluan adierazten da “(...) bitartekaritza jarduera, alde batetik aseguru edo berraseguru Hartzaileen eta Aseguratuen, eta bestetik jarduera aseguratzailan eta berraseguratzailan aritzeko baimenduriko erakundeen artean burutuko da”.

Ondorio hauetarako, bitartekaritza bezala hurrengo ekintzak ulertuko dira: aseguru edo berraseguru kontratua burutu aurreko aurkezpen, proposamena eta gauzatze lanak, kontratu hauek burutzea, hala nola, kontratuen gestioan eta gauzatzean emandako laguntza, bereziki ezbeharrak gertatzen den kasuetan.

Era berean, Lege honen menpean erakunde aseguratzailak burutzen dituzten aseguru banaketako merkataritza jarduerak ere aurkitzen dira, hau da, aseguru bitartekarien desberdinak diren beste banaketa kanalak”.

Aseguru banaketa kanalak edo sistemak mota askotakoak izan daitezke, ahaztu gabe salmenta edo erlazio zuzena burutzeko aukera dagoela⁴ “fabrikatzaile” eta “kontsumitzailearen” artean. Bitartekaritza Lege berriak, berraseguru artekariaren figura ere barneratzen du⁵, hala ere, figura hau “aseguratzaila profesionalen” barruan kokatzen denez ez da atal honetan aztergai izango.

“Aseguru agente eksklusibo”, “aseguru agente lotetsi” eta “aseguru artekari” egoerak bateraezinak dira haien artean aldi berean pertsona fisiko edo juridiko

⁴ 4.1. art: erakunde aseguratzailak bitartekaririk erabili gabe onartu ahalko dituzte arriskuen estaldurak.

⁵ 34. art: berraseguru artekariak pertsona fisiko edo juridikoak dira, ordainketa baten truke berraseguru bitartekaritza jarduera burutzen dutenak.

berdinak jarduteko. Gainera, legean aipatzen den bezala, “aseguru agente eskusibo”, “aseguru agente lotetsi” eta “aseguru artekari” izendapenak lege honetan definituriko bitartekarientzat gelditzen dira erreserbatuak.

Era berean legeak honako hau aipatzen du: “kreditu erakundeek, edo erakunde hauek kontrolatzen edo partekatzen dituzten merkataritza sozietateek, aseguru agente jardura burutzen dutenean, “banka aseguru operadore eskusibo” edo “banka aseguru operadore lotetsi” izendapenak hartuko dituzte”.

20.2.- ASEGURUEN BITARTEKARIAK: AGENTEAK ETA ARTEKARIAK

Aseguru eta berraseguru pribatuen Bitartekaritza Legearen barruan aseguru agenteen eta aseguru artekarien inguruko aipamenak egiten dira.

Legearen 9. artikuluan adierazten da, “aseguru agenteak, aseguru erakunde batekin edo batzuekin agentzia kontratu bat gauzatzen duten eta aseguru bitartekarien, berraseguru artekarien eta beraien goi karguen Erregistro administratibo berezian inskribaturiko pertsona fisiko edo juridikoak dira” eta “erakunde aseguratzailerekin Lege honetan definituriko 2.1. artikuluan definituriko jardura burutzerak konprometitzen dira”. Era berean, artikulua honetako bigarren paragrafoan adierazten da “aseguru agenteak, aseguru agente eskusibo eta aseguru agente lotetsietan sailkatzen dira”.

10. artikuluko lehenengo paragrafoan “Agentzia Kontratuaren bidez, erakunde aseguratzailere baten agente egoera lortzen da”. Eta bigarren paragrafoan, “aseguruen agentzia kontratuak beti izango du merkataritza izaera, eta idatziz eginda egon beharko da”.

Bitartekaritzarako legeak ezberdintzen dituen agenteen bi figurei dagokienez, eskusiboa eta lotetsia:

Aseguru Agente Esklusiboak: “aseguru erakunde **batekin**, aseguru agentzia kontratu baten bidez, eta (...) Erregistro administratibo berezian inskribaturiko pertsona fisiko edo juridikoak izango dira, erakunde honekiko aseguruaren bitartekaritzako jarduera burutzerara konprometitzen direnak”.

Aseguru Agente Lotetsiak: “aseguru erakunde **batzuekin**, aseguru agentzia kontratu baten bidez, eta (...) Erregistro administratibo berezian inskribaturiko pertsona fisiko edo juridikoak izango dira, erakunde honekiko aseguruaren bitartekaritzako jarduera burutzerara konprometitzen direnak”.

Aseguru Artekarien inguruan (26. artikulua): “Aseguru artekariak, aseguru pribatuen bitartekaritzako merkataritza jarduera burutzen duten pertsona fisiko edo juridikoak dira, ez dutenak erakunde aseguratzailleekin inolako kontratu loturarik mantentzen, aholkularitza independente, profesional eta inpartziala eskaintzen dute arrisku desberdinen estaldurarako”.

Honenbestez, gaur egun indarrean dagoen legediaren arabera, aseguruaren bitartekaritzan jardun dezaketen bi figurak agenteak eta artekariak dira. Legeak erregimen ezberdin bat aplikatzen die aseguru agenteei, erakunde aseguratzaille bakarrarekin edo batzuekin daukaten lotura desberdinduz. Artekariak dagokienez, legeak artekarien aseguru erakundeekiko izan behar duten independentzia nabarmentzen du. Honekin batera, legeak artekariak merkaturako produktuen inguruan bezeroei eskaini behar dieten aholkularitza objektiboa izan behar dela adierazten du.

Aipaturiko banaketatik, figura diferenteei bete beharreko funtzioak ezaugarri guztiz ezberdinak izango dituztela ondorioztatu daiteke. Aseguru agenteak, aseguru kontsumitzaileen aurrean, erakunde aseguratzaillearen luzapen bat izango dira, eta Hartzaile posiblei aseguratzaile horren/horien aseguruak eskaintzen dizkiete. Artekariak ordea, aholkularitza profesionala eskaini behar dute, independentzia mantenduz, eta Hartzaile posiblei merkatuak eskaintzen

dituen estaldurarako alternatiba desberdinak azaldu beharko dizkie, eta baita beraien beharretara hobekien egokitzen dena proposatu ere.

Arestian esan bezala, Agenteen eta Aseguratzailen arteko harremana Agentzia Kontratuen bidez zehazten da, eta honenbestez, harreman honek merkataritza izaera izango du. Erakunde aseguratzaile batekin Agentzia Kontratuan parte hartu ahal izateko, merkataritzan jardun ahal izateko gaitasun legala eduki behar da, eta ohore komertzial eta profesionaleko pertsona izan.

Aseguru artekaritzan jarduteko, aurretiaz Aseguru Zuzendaritza Orokorren baimena eduki behar da. Baimen hau egungo legediko 27. artikuluan adierazten diren baldintzak betetzean ematen da:

- Gai finantzarioen eta aseguru pribatuen inguruko prestakuntza kurtso bat edo proba bat gainditu izana. Artekaritza Sozietateetan kurtso hau gutxienez zuzendaritza organoa osatzen duten pertsonen erdiak izan beharko du gaindituta.
- Erantzukizun zibil profesionaleko aseguru bat kontratatzea.
- Programa bat aurkeztea jardun nahi den adarren eta arriskuen inguruan, erakundearen egiturari buruz, baliabide pertsonal eta materialen inguruan, eta langileentzako eta laguntzaileentzako prestakuntza programari buruz.

20.3.- BITARTEKARIEN ORDAINSARIA: KOMISIOA

Komisioa ikuspuntu orokor batetik, pertsona batek beste baten kontura egindako merkataritza egintza edo operazioengatik jasoko duten ordainsaria da. Bitartekaritza funtzioen edo aseguruaren produkzioan erabiltzen den ordainketa ekonomikoen sistema ere bada, eta lan komertzial zuzenagatik edo haien parte-hartze edo kolaborazioagatik, bitartekariak lortutako primen zati proportzional batean oinarritzen da.

Komisioak forma desberdinak izan ditzake. Ondorengoak dira formarik esanguratsuenak:

Produkzio berriagatiko komisioa: kontratua indarrean dagoen lehenengo urtean eskusiboki jasotzen dena da. Kontratazioa bultzatzeko, komisio mota hau karterako komisioak baino handiagoa izan ohi da.

Karterako komisioa: bitartekariak parte hartu duen negoziotik edo karteratik eratorritakoa da. Harpidetutako kontratuak edo polizak indarrean dirauten bitartean jasoko da komisio hau. Bereziki bizi-aseguruen aurrezteko modalitateen kasuan, produkzio berriagatiko komisioa (lehenengo urtean ordaintzen dena) karterakoa (bigarren urtetik aurrera ordaintzen dena) baino handiagoa izan ohi da.

Administraziogatiko komisioa: kartera zehatz batzuekin loturiko tramite administratiboak egiteaz arduratzegatik komisioa ordaintzen zaio bitartekariari, esaterako, ezbeharren tramitazioa, kontratuen eguneratzea, etab.

Kobruagatiko komisioa: burututako operazioen kobruaz arduratzen direnek jasotzen duten ordainsaria da.

Aurretiazko komisioa: bitartekariari aurretiaz ordaintzen zaion komisioa.

Komisio hauetaz gainera, bitartekariak egindako kudeaketagatik beste ordainsari batzuk ere jasotzen dituzte, bai dirutan zein espezetan ordaindurikoak.

Artekarien kasuan, Aseguruaren Zuzendaritza Orokorraren eta egungo Legearen bidez, artekariaren independentzia mantentzeko helburu argia dago. Honela, legediko 29.2. artikuluan adierazten den bezala, "aseguru artekariak ezingo dute erakunde aseguratzaileetatik komisioa ez den beste ordainsaririk jaso".

Agenteen kasuan ordea, komisioaz bestelako ordainsari osagarriak ohikoak dira, eta orokorrean egindako negozio bolumenaren eta kalitatearen ekarpenaren arabera zehazten dira. Ordainsari osagarrien artean aipatzekoa da:

Subentzioa: agenteen ordainketa burutzeko ezaugarri berezidun modalitate bat da, eta ordainsaria sistema misto bezala kontsideratzen du. Alde batetik, “soldata” baten antzekoa den ekarpen bat zehazten da, denborala izan ohi da, eta zehazturiko konpromisoak betetzen doazen bitartean jasoko da (negozio bolumenera egindako ekarpena, etab.). Bestalde, orokorrean ordainketa hau komisioekin batera ordaintzen da.

Batzuetan, subentzioak komisioen kontura doaz. Hau da, agenteak izaera minimoko edo berme moduan jarduten duen ordainsari bat jasotzen du, eta gero egindako salmenten arabera subentzioa baino komisio handiago bat jasotzea balegokio, diferentzia ordainduko litzaioke. Aldiz, burututako salmentengandik jaso beharko lituzkeen komisioak jasotako subentzioa baino txikiagoak balira, ez litzaioke ordaindutako kantitatea kenduko. Aipatu bezala, batzuetan subentzio honek ordainketa minimo moduan funtzionatzen duelako.

21. GAIA: ASEGURUA ETA GARAPEN EKONOMIKOA

21.1.- ASEGURUA GARAPEN EKONOMIKOAREN FUNTZIOA

Bizitza mailaren eta jarduera ekonomikoen garapenek, aseguratzeko beharra sortzen dute. Asegurua adierazle makroekonomiko oso erabilia da. Izan ere, herrialde askotan, bildutako primen zenbatekoa adierazle ekonomiko moduan erabiltzen da.

Ikuspuntu monetario batetik, aseguruaren input-ak edo sarrerak, primak osatzen dute. Primak ekonomia nazionalera ia sektore guztietatik eskuratzen dira, ekonomia familiarak eta kanpo-merkataritza alde batera utzi gabe.

Bestalde, output-ak edo irteerak, ezbeharren ordainketak, soldatak, komisioak, zergak, etab. osatzen dituzte. Ezbeharrengatik kalte-ordainketak ere, salbuespenik gabe, primen ekarpenak burutu dituzten sektore guztien artean banatzen dira.

Aseguruaren hazkundera eta garapen ekonomikoa paraleloki haztearen arrazoia, Engel-en legeetan aurkitzen dugu. Engelen legearen arabera, errenta maila handitzen den heinean, oinarrizko beharizanen kontsumora bideratutako koefizientea jaitsi egiten da. Azkenaldian burututako ikerketa batzuek ere teoria hau berretsi dute. Izan ere, norbanako baten errenta maila handitzerakoan, elikagaien erosketan gastatzen duen proportzioa murriztu egiten da (nahiz eta balio absolutuak igo daitezkeen, balio erlatiboak murriztu egingo dira), eta hau hezkuntzaren, aurrezkiaren, etab. mesedetan izango da, bai balio absolutu zein erlatiboetan hazten direlako.

Engelen Legeak ere, Maslow-en beharizanen hierarkian adierazitakoarekin bat datoz, hau da, behin oinarrizko beharizanak ase direnean, bigarren mailako beharizanak estaliko dira, non besteak beste aseguruak aurkitzen dugun.

Ondorioz, bigarren mailako kontsumoetara bideraturiko gastuen koefizientea, adibidez asegurueta, errenta pertsonalaren hazkundearekiko proportzionalki baino gehiago handituko da. Hala ere, pertsonen aseguruentzat aplikagarria izango den printzipio hau, ez da aseguru mota guztientzako beteko, oinarritzko beharrak estaltzen dituzten aseguru kasuan bezala.

Badaude baita, aseguruaren garapena adierazten duten beste arrazoi batzuk ere, esaterako, arrazoi estrukturalak, soziologikoak (biztanleriaren kontzentrazioa, industrializazioaren hazkundera, istripuen hazkundera, kultura maila handitzea, aurreikuspenaren ideia baloratzea ...), juridikoak (erantzukizunaren ideien garapena), etab.

21.2.- MENPEKOTASUNAREN ARRAZOIAK

Aseguruaren garapenean, faktore tekniko eta objektiboez gainera, badaude beste batzuk subjektiboak direnak. Garapen ekonomikoak zerikusia du hazkunde kuantitatibo eta kualitatiboekin, eta honek, nolabait, bi faktore hauen bidez jarduera aseguratzailan izango du eragina.

Jarraian, bi egoera ekonomiko desberdin aztertuko dira:

a) Goralde ekonomikoko garaietan:

La herrialde gehienetan, hazkunde ekonomikoak maila handiagoko edo txikiagoko inflazioarekin etortzen dira. Aseguruaren ikuspegitik, garapenak ekar ditzakeen eragin negatibo bakarrak inflazioak eragindakoak izango dira.

Objektiboki, gauzekiko monetak duen erosteko ahalmenaren galerak, jarduera aseguratzailan efektu bikoitza sortzen du. Alde batetik, karteren eta inbertsioen balioak izoztu egiten dira, efektu hau bereziki garrantzitsua izango delarik bitzita adarrean. Bestalde, adarren gehiengoetan, ezbeharrak prezioen maila berrietara moldatzen dira, primen kalkulurako erabilitako oinarri

estatistikoetatik bananduz. Efektu hauek leuntzeko, kontratuetan birbaloratze klausula izenekoak barneratzen dira, normalean indize batekiko erreferentziatuta egongo direlarik, esaterako, kontsumorako prezioak, industriako prezioak, etab.

Kontratazioari dagokienez, orokorrean garai inflazionistetan handitu egiten da ondasunen aseguruaren estaldura, eta ordez, bizi-aseguruaren aurrezki modalitateetan moteldu egingo da.

Laburbilduz, esan dezakegu, oparoaldi ekonomikoko garaiak zabalkunderako proposak direla, baina era berean, ezbeharrengatiko kostuak handituko direla.

b) Egonkortasun eta atzeraldi garaietan:

Pertsonen beharrian ekonomikoak bultzatuta, arrisku morala edo subjektiboa handitu egiten da, besteak beste, lapurretak areagotzen dira, ondasunen kontserbaziorako neurriak murriztu, etab. Aseguratzailleek, aseguratuak ezbeharren nahita ez sortzeko kontrol neurri zorrotzagoak ezarri beharko dituzte. Gainera, baten baino gehiagotan frogatu den moduan, porrot egoeren eta suteen artean erlazio bat existitzen da, atzeraldi garaietan biak parean igotzen baitira.

Kontratazioentzat ere ez da momentu egokia, izan ere, aurrezki modalitateko bitzita polizak erreskatatuak izaten dira, eta ondasunek jasan ditzaketen kalteen polizak ordez, ez dira berriztatuak izaten.

Laburbilduz, atzeraldi garaietan kontratazioaren murrizketa bat gertatzen da eta arrisku subjektibo handia egon ohi da, ezbeharren kalte-ordainen bidez finantzaketa iturriak bilatzen direlako, ohiko bideetatik finantzaketa lortzea oso zaila suertatzen baita.

21.3.- ASEGURUA GARAPEN EKONOMIKORAKO BALDITZA

Adierazi bezala, jarduera aseguratzailerak garapen ekonomikoaren funtzio zuzena bada, era berean, esan dezakegu garapen ekonomikorako aseguruaren existentzia beharrezko baldintza dela.

Samuelsonek, aseguruaren teoria ekonomikoa erabilgarritasun marjinal beherakorrean oinarritzen du.

Honen arabera, edozein ondasun aseguratzegatik ordainduriko primak, erabilgarritasun marjinal oso txikia izango du eta beraz, ez du bere errenta maila aldatuko. Ordez, primaren bidez lortuko dugun segurtasunak erabilgarritasun marjinal handi bat izango du, ezbeharrak gertatuko balitz, ondorioak izugarriak izan daitezkeelako aseguruaren errentan. Honenbestez, erabilgarritasun marjinalaren ikuspegitik aseguruaren kontratazioak abantaila suposatuko du.

Aseguruak garapen ekonomikora egindako ekarpenak arlo ekonomiko desberdinetan agertzen dira, garapen ekonomikoa aldaketa kualitatibo eta estrukturalak dakartzan zabalkunde ekonomiko bezala ulerturik. Efekturik garrantzitsuenen artean ondorengoak nabarmendu daitezke:

1.- Ezbeharrak gertatu aurretik eta kalteen konponketetarako segurtasuna ematen duenez, aseguruaren bidez inbertsio produktiborako joera sustatzen da. Gainera, aseguruak galerak estaltzeaz gain, galerak prebenitu ere egiten dituzte. Honela, aseguratzailerak prebentzio kanpainak finantzatu eta prebentzio neurriak sustatzen dituzte ezbeharrak saihesteko asmoz. Neurri desberdinen artean aipatzekoak dira, besteak beste, suteen edo lapurreten aurkako segurtasun neurriak, istripuen prebentziorako kanpainak, arriskuen hautaketarako azterketa medikuak, etab.

2.- Aseguruarengatik ordaindutako prima ez da bakarrik ezbeharren kalteak ordaintzera bideratuko, herrialdeko ekonomian bertan kapitalizatu eta

inbertitzen baitira⁶. Esan daiteke, aurrezkiia sustatzeko eta erakartzeko instrumentu indartsu bat dela.

- a) Batez ere pertsonen aseguruetan aritzen da aurrezkiaren pizgarri eta bilketa instrumentu moduan. Bertan, primak berehalako kontsumo gastuaren murrizketatik lortzen dira.
- b) Zenbait urteko iraupena izateak, bildutako aurrezkiia epe luzera inbertitu ahal izatea ahalbidetzen du.

3.- Kanpo-sektorearen eta Ordainketa Balantzaren oreka mantentzera laguntzen du, beti ere esportazioak inportazioak baino handiagoak baldin badira.

4.- Zerga bidezko diru-sarrera garrantzitsu bat da administrazioarentzako, operazio asko zergapean daudelako.

5.- Gizarteko egonkortasunerako faktore bat da, galera pertsonalen edo ondare galeren aurrean sor daitezkeen ernegazio egoerak konpontzen laguntzen duelako, batez ere kolektiboko pertsona kopuru handi bati eragiten dionean. Esaterako, Partzuergoak egiten dituen kapitalen birbanaketa prozesuak ditugu, non izaera konplexuko arriskueta estaldura ematen duen, ezbeharren kosteak aseguraturako populazioaren gain mutualizatzen dituelako.

⁶ Ez dugu ahaztu behar, bildutako primen zati garrantzitsu bat hornidura teknikoak eratzera bideratuko dela. Hornidurak, aseguratzailaren pasiboko idazpen garrantzitsu bat dira, eta era berean familien aurrezki finantzarioaren aldagai garrantzitsu bat ere badira.

Aseguru Pribatuen Antolamendu eta Ikuskapenerako Legearen arabera, hornidura teknikoak kongruentzia, errentagarritasuna, segurtasuna, likidezia, dispertsioa eta dibertsifikazioa eskaintzen dituzten aktiboetan egon beharko dute inbertiturik, beti ere kontutan izanik zein operazio mota gauzatzen dituen eta zeintzuk diren kontratuetatik onartutako betebeharrak.

6.- Kreditu operazioetan (hipotekak, mailegu pertsonalak...) garantia moduan aritzen da, beste moduren batean mobilizatzea ezinezkoak izango ziren kapitalak mugitzea ahalbidetuz, eta honenbestez, garapen ekonomikoa erraztuz.

22. GAIA: ASEGURUA ESPAINIAN

22.1.- ASEGURUA ESPAINIAN

22.1.1.- HASTAPENAK

Aseguruaren historialari gehienak bat datoz, ikuspuntu juridiko eta kontratual batetik, lehenengo dokumentu legalak 1435.eko Bartzelonako Ordenantzak direla. Hala ere, aurretiaz, bazeuden erakunde preaseguratzaileak ere, esaterako, erromatar garaiko “Collegia Funeraria”-k, kideei herio gastuak estaltzeko erabiliak, edo “Monasterio” bisigotikoak, elkarrenganako laguntzan oinarritutako erakunde erlijiosoak zirenak, kapitalak eta errentak biltzen zituzten mutualitate aseguratzaileen sorburua kontsideratzen direnak.

XII. mendetik aurrera, gremio kofradiak zabaltzen hasi ziren, garrantzi handia hartu zutelarik Isabel Katolikoa agintera iritsi zenean. Gremio kofradia hauek, Gizarte Segurantzaren enbrioia kontsideratu daitezke, haien kideei eskaintzen zieten prestazioen artean, besteak beste, gaixotasunagatik laguntza, istripuagatik laguntza, elbarritasun eta zahartzaroagatik subsidioak, heriotzagatik kalte-ordainketak, etab. zeudelako. Kofradia hauen hazkundera ikaragarria izan zen, eta XVII. mendearen amaierarako 20.000 kofradia inguru aurkitu zitezkeen.

Kofradia hauek XVIII. mendean debekatu ziren, Frantziar Iraultzako ideien eraginagatik. Honela, izaera laikodun erakunde berrien sorrera bultzatu zen, Montepio izenekoak, kofradiek zuten izaera erlijiosoa alde batera utziz. Lehendabiziko Montepioak Esquilache Markesak sortuak izan ziren, eta izaera ofiziala zuten, esaterako, Ministerioena (1763).

Montepioek, besteak beste, pentsioak ematen zizkieten adina edo gaixotasunagatik lanerako gai ez zirenei, umezurtzei lanbideak irakasten zizkieten, etab. Gerora, Montepioen mugimendu guztia izaera pribatuko

jarduerara bideratu zen. Administrazio eta kalkulu akatsek, eta baliabideen eskasiak, Estatuaren babesa ez zuten mota honetako erakunde gehienek desagerpena ekarri zuten.

22.1.2.- LEHENENGO ENPRESAK

XVIII. menderen amaieran, atzerriko aseguruaren merkataritza enpresen garapenarekin batera, Espainian ere erakunde hauek garatzen hasten dira. 1783an, Bilbon, Itsas Aseguruaren Konpainia bat ezarri zen. Garai berean Madril eta Bartzelonan ere izaera bereko enpresak agertzen hasi ziren. XVIII. mendea amaitu baino lehen, berrogeita hamalau konpainia aseguratzailerik zeuden, gerora Espainiak Frantzia eta Ingalaterraren aurka izandako gerren ondorioz porrot egin bazuten ere.

Kontratuei dagokienez, aurrerapen interesgarriak eman ziren, polizak egituratzeko printzipio teknikoak erabiltzen zituztelako. Poliza hauek 1937ko Bilboko Ordenantzetan oinarritzen ziren. Ordenantza hauen artikuluetan, batez ere aseguruarekin erlazionaturiko gaiak, aseguru polizak eta egiteko moduak, etab. jorratzen ziren. Bizitzaren gaineko aseguruak debekatzen ziren, itsasgizonen eta bidaiarien askatasuna aseguratzeko salbuespen bakarrarekin, hau da, aseguruak eksklusiboki erreskatea ordaintzeko erabiliko zen, baina heriotza kasuan oinordekoek ez zeukaten kobratzeko eskubiderik. Ordenantza honen parte garrantzitsu bat, aseguruari dagokiena, 1829ko Merkataritza Kodean transkribatu zen.

Aseguruaren garai historiko honetan, XIX. mendeko bigarren erdialdean, aseguruaren hedapen garrantzitsu bat eman zen. Garapen prozesuan faktore desberdinek eragin zuten, besteak beste, ekonomiaren eta industriaren garapena, arrisku berrien agerpena, aberastasunaren difusioa, jarduera aseguratzaileraren araudiaren sorrera, teknika perfektionatua, etab. Faktore

guzti hauek arrisku mota desberdinentzako estaldurak burutu ahal izatea ahalbidetu zuen.

Gizarte Aseguruaren barnean, Gizarte Erreformen Komisioa sortu zen 1883an. Erakunde honek, Lan Istripuen Asegurua arautzen zuen legearen argitalpena bultzatu zuen 1900. urtean. Aseguru honek, lan istripuetan patronalaren erantzukizun printzipioa ezarri zuen, eta honenbestez, patronalak boluntarioki baimenduriko Erakunde Aseguratzailen bidez estaldura lortu zezakeen.

XIX. mendearen bigarren erdian ere, Kode Zibila eta Merkataritzakoa garatu ziren 1885ean. Hauek aseguru kontraturako arau legal zabalagoak eta osoagoak eskaintzen zituzten.

Atzerriko aseguru enpresak ere Espainian ezartzen hasi ziren. Aipatzekoa da, 1841ean Espainian bizi-aseguruak sartu zituen lehendabiziko enpresaren sorrera, "Compañía General de Seguros". 1848an "La Urbana" izeneko konpainia frantziarra hasi zen espainiar merkaturuan operazioak burutzen. 1864koak dira "Unión y El Fénix Español" Madrilen sortua, eta "La Catalana" Bartzelonan sortutakoa. Londresko "Phoenix" aseguratzailak Bilbon ezarri zuen bere lehen agentzia 1872an, eta 1879an "La Equitativa" enpresa estatubatuarra ere instalatu zen. Era berean, 1834an "Assicurazioni Generali" ere ezarri zen. Hala ere, kapital nazionalarekin sortutako aseguru enpresen sorrerak atzerapena izan zuen gainontzeko herrialde garatuekin alderatuz, garapen ekonomiko eta industrial baxuaren eta portaera kulturalen ondorioz.

Honenbestez, garai honetan sortutako aseguratzaila gehienak gunee industrialen inguruetan kokatu ziren, batik bat kapital eta teknika atzerritarrekin osaturik. 1894aren amaieran, merkaturuan hamaika espainiar konpainia eta hogeitazertar zeudela egiaztatzen da.

1895ean Cubako gerra hasi zen, kolpe gogorra suposatuko ziolarik espainiar egoera finantzarioari. Era berean, Parisko Hitzarmenaren ostean, Espainiak

Puerto Rico, Filipina eta Cubako koloniak galdu zituen, herrialdea krisi sakon batera eramanez. Hala ere, gertaera hauek ez zioten sektore aseguratzaileari gehiegi eragin, beharbada, atzerriko kapitalen itzulerak edo kapitalen irteeren murrizketek, espainiar enpresei finantzaketa handiago bat izatea suposatu zielako, eta bereziki aseguru konpainiei. Honen adibide, 1898tik 1902ra zazpi konpainia berri sortu zirela da.

Aseguru konpainiek izandako goraldiak bultzatuta, 1893ko Aurrekontuen Legearen bidez, aseguru enpresek periodikoki administrazioari haien operazioen balantzeak aurkezteko beharra adierazten zen, eta era berean, ondasun eta baloreez osatutako gordailuak eratzeko beharra ere zehazten zuen. Honela, administrazioaren prozesu interbentzionistari eman zitzaion hasiera. Hala ere, Espainian jarduten zuten konpainia atzerritarrek ez zuten prozesu hau begi onez hartu. Aipatzekoa da, beste sektore batzuekin gertatzen zen bezala, enpresa atzerritarrek aseguruaren negozioaren parte garrantzitsu bat kontrolatzen zutela. Nahiz eta datu ofizialik ez izan, 1890ean espainiar aseguru sektoreko zifra totala 26 milioi pezetan inguruan kokatzen zela estimatzen da.

22.2.- SEKTORE ASEGURATZAILEAREN BILAKAERA – ASEGURUA XX. MENDEKO ESPAINIAN 1966ra ARTE

Espainiar sektore aseguratzaileari dagokion laburpen honetan, 1900-1966 periodoa aztertzen da. Garai honetan jarduera arautzeko lege espezifikoak sortu ziren, eta gaur egun oraindik dirauten erakunde kopuru handi bat sortuko da.

Etapan honetan gertakari historiko ugari ere jazo zen, eta ikusiko den moduan erakunde aseguratzaileak ez dira bakarrik gertaera hauetan bizirauteko gai izango, baizik eta kasu askotan indartuta irtengo ziren, beraien gain hartutako konpromisoei aurre egiteko gai direla erakutsiz eta aseguruaren funtzio sozio ekonomikoa frogatuz.

Atal hau lau zatitan dago banaturik, gertaera historikoek baldintzatuta.

22.2.1.- 1900-1914 PERIODOA

XX. mendearen hasieran, "Dato Legeak" garrantzi handia izan zuen aseguru pribatuentzat. 1908. urtean, Aseguru Merkatuaren Antolamendurako lehendabiziko legea argitaratu zen. Urte berean, Aurreikuspenerako Institutu Nazionala ere sortu zen.

Aseguru Legetik abiatuta, sektorea eraikitzen hasi zen. Bere aldarrikapenean elementu politikoek eta aseguratuaren interesen defentsak eragin zuten. Garai hartan, 1912. urtean, Espainian 176 aseguratzailer zeuden, eta beste 1.231 mutualitate izaerako asoziazio, aurreikuspenerako modalitate desberdinak jorratzen zituztenak, kasu askotan aseguruaren oso antzekoak.

Atzerriko kapitalarekiko dependentzia handiak eta 1907ko amerikar krisialdiak, erakunde batzuek likidezia arazoak eta betebeharrak betetzeko zailtasunak izatea ekarri zuten. Alarma guztiak piztu ziren erakunde batzuek haien betebeharreari aurre egiteko gai ez zirela frogatu zenean. Ondorioz, ulertzekoa da Legearen bidez, Espainian helbideratutako fondoaren sorrera exijitzea eta aseguratuaren interesak babestea.

Garai honetan bildutako primen bolumena, 1900 urteko 37,82 milioitatik, 1914ko 73,57 milioitara pasa zen, hau da, 14 urteko epean primak ia bikoiztu ziren, %4,9ko urteko hazkunde tasa konstante metatzaile batekin.

22.2.2.- 1914-1935 PERIODOA

1914an I. Mundu Gerra hasi zen, eta Espainiaren neutraltasunak, jardueraren esportatzailea garatzea ahalbidetu zuen, eta honekin lotuta aseguruaren

Garraioen Adarra. Prima bilketaren bolumena izugarri hasi zen, urteko %35eko hazkundera lortuz. Garai honetakoa da baita Gerra Aseguruen Espainiar Komitea (1917), aipaturiko aseguruak kudeatzeko sortu zena, non armadoreek boluntarioki estaldurak kontratatu zitzaizkien ontziaren, merkantzien edo pertsonen estaldurarako. Komite honek 1919ean bere izena aldatu zuen, handik aurrera Aseguruen Komite Ofiziala deitu zelarik, eta tripulatzaileen mesedetan itsasoko istripuetarako aseguruak martxan jartzeko erabili zen.

1918an gerra amaitzen da, eta handik 1921era arte aseguruak hazten jarraitu zuten, nahiz eta bezero atzerritarren gehiengoa galdu zen, bereziki aipaturiko Garraioen Adarrean.

Ekonomia orokorra atzeraldian sartu zen, gerraren amaierak sortutako egokitze neurriek negozioetan atzeraldia eragin zuten, eta ondorioz langabeziaren hazkundera bultzatu zen, gizartean egonezin handia sortuz. Egoera honek parlamentua suspentsioan utzi zuen, eta honela diktadura ezarri zen.

Hurrengo urteetan Primo de Riveraren diktadurak ezarritako politikak ere ez zioten aseguruari lagunduko, eta ondorioz hamarkada honetan hazkundera asko murriztu zen. 30. hamarkada, Bigarren Errepublikaren ezarpenarekin hasi zen. 1929ko krisialdi ekonomikoaren efektuak hurrengo urteak markatu zituen, 1931 eta 1932an atzeraldia eraginez. Azken urte honetan, 1932an hain zuzen, aseguru kontratuetarako bitartekarien jardura arautu zen lehengo aldiz.

Garai honetan baita, beste puntu hauek azpimarratu behar dira:

a) Aseguratzaleei exijitzen zitzaizkien bermeak (kapital minimoak eta harpidetza gordailuak) handitu ziren, 1908ko legeak ordura arte bizi-aseguruentzako 220.000 pezeta eta gainontzeko aseguruentzako 100.000 pezetakoak ezartzen zituen.

b) Bidaiarien Derrigorrezko Aseguruaren Komisaria sortu zen, aseguru honen kudeaketarako monopolio egoera ezarri.

c) Kreditu eta Kauzioko konpainia sortu zen Estatuaren parte hartzearekin, esportaziorako kredituaren arriskua estaltzeko helburuarekin.

1933tik aurrera, Gobernuak aurrera eramandako politika deflazionistek ez zituzten planteaturiko helburuak bete, hein handi batean Gerra Zibila hasi zelako. Gerra garaian aseguruak praktikatzeko jarraitu zen, nahiz eta kontratazio bolumenean beherakada nabaria gertatu, 1935eko 385,41 milioi pezetatik, 1939ko 320,79ra pasatuz. 1914-1935 tartean bildutako primek %8,2ko hazkunde metatzailea jasan zuten.

22.2.3.- 1936-1940 PERIODOA

Lau urteko periodo hau, 1936-1940, datu estatistikoaren faltagatik nabarmentzen da. Argi dago Gerra Zibilak iraun zuen urteetan ezin daitekeela aurreko urteekiko konparaketa homogeneo bat gauzatu primen bilketa, ezbeharren edo enpresaren funtzionamenduaren aldetik.

Gerra Zibilak iraun zuen bitartean aseguruak funtzionatzen jarraitu zuten. Hala ere, gerraren amaieran erakundeek zailtasunak izan zituzten ezbehar kopuru handiari aurre egiteko. Honela, Administrazioaren, Aseguratzailen eta Berraseguratzailen arteko akordioak burutzea ekarri zuen. Egoera honi ere, garai berean ezbehar kopuru handiko beste zirkunstantzia batzuk batu zitzaizkion, esaterako Santanderren gertaturiko sute ikaragarria. Gertaera guzti hauek gaur egungo Aseguruaren Konpentsazio Partzuergoaren jaiotza eragin zuten.

Esklusiboki gerraren ondorioz 80 milioi pezetako ezbeharrak estimatu ziren Bizitza Adarrerako, hauei aurre egiteko erreserbak bakarrik 18 milioikoak ziren bitartean. Istripuen kasuan, estimatutako ezbeharrak, aurreikusitakoak baino bederatzi aldiz handiagoak izan ziren.

22.2.4.- 1940-1966 PERIODOA

Gerra Zibilaren osteko errekupeazio prozesua II. Mundu Gerraren hasieraz mesedetu zen, berriz ere Espainia neutral mantendu zelako, eta ondorioz beste behin Garraioen Adarra egoeraz baliatu zelako. Garraioen Adarraren hazkundera ikaragarria izan zen, 1939an 40,7 milioi biltzetik, 1940an 151 milioitara pasatuz, eta 1943an 365 milioitara helduz. Adar honen arrakasta ikusirik 1942 eta 1943 urteetan beste 35 konpainia espainiarrek ere berain jarduera adar honetara zabaltzea erabaki zuten.

Gerraren amaieratik 1959ko Egonkortze Plana indarrean sartu arteko epean zehar, espainiar ekonomiak bizi izan zuen garapen autarkikoa ez zen mesedegarria izan sektore aseguratzailearentzat, geldialdia eman baitzen sektorean denbora luzez.

Hala ere, aipatzea merezi du 1954an Aseguruaren Bigarren Legea argitaratu zela, aurretiaz indarrean zegoen araudia mantendu zuen, eta beraz ez zuen sektorearen garapenerako aurrerapen handirik suposatu. Hala ere, zenbait berrikuntza zekartzan, esaterako, lege berriaren aginduz erakundeen erreserba teknikoen %60a geldirik mantendu behar ziren, eta akzioak estaldura eskaintzeko ondasun egoki bezala kalifikatzen zituen.

Arestian aipatu bezala, 50. hamarkadaren amaieran hasten da aseguruaren hazkundera egonkortzen, automobilaren agerpenarekin batera. Automobilak itzelezko garrantzia hartuko zuen sektore aseguratzailearen garapenean, negozio bolumen ikaragarria suposatuko zuelako ibilgailu kopurua handitzen joan zen heinean.

60. hamarkadaren hasieran, 744 erakundek jarduten zuten espainiar merkatuan, 66 atzerritarrak ziren, 428 sozietate anonimo, eta 250 mutualitate. Hala ere, sektoreak koordinazio gabezia sufritzen jarraitzen zuen, kontrola bi erakundeetatik ezartzen zelako aldi berean. Alde batetik, Ogasun Ministerioa

aurkitzen zen Aseguruaren Zuzendaritza Orokorrekin, eta bestetik, Lan Ministerioa zegoen Lan Istripuen Adarra fiskalizatzen. Garai hartako beste arazo bat, erreserben inbertsioak burutzeko gai ziren ondasunak ere oso mugatuak zirela zen, eta gainera errentagarritasun baxua eskaintzen zuten, batez ere errenta finkoan eta higiezinetan inbertitzen baitziren. Azken arazo honek batez ere bizitza adarrari eragin zion bere lehiakortasuna murriztuz.

1960tik aurrera sektore aseguratzaileak hazkunde handiagoa jasan zuen. Hazkundearen eragile nagusiak, alde batetik espainiar ekonomiaren liberalizazio ekonomikoaren hasieran aurkitzen dira, eta bestetik, 60. hamarkadako susperraldi ekonomikoaren hasieran. Era berean, garrantzia handia izan zuen 1962an Motordun Ibilgailuen Erabilera eta Zirkulaziorako Legea argitaratzeak. Lege honen bidez, 1965etik aurrera derrigorrezko izaera ezarri zitzaion automobilen aseguruari.

Garai honetan baita, Lan Istripuen Aseguruaren “nazionalizazioa” eman zen, bere kudeaketa Gizarte Segurantzaren Erregimen Orokorrean Lan Mutualitateetara pasatu zelarik, eta Erregimen Berezietan mutualitate egituradun erakundeetara.

Primen bilketa, 1940ko 607 milioitik, 1966ko 30.642 milioi pezetara pasatu zen, urteroko %16,50eko hazkunde teoriko konstantearekin. Urteko hazkunde tasarik handienak europar gerraosteko garaietan eta Egonkortze Plana ezarri osteko urteetan eman ziren.

Automobilen Aseguruak jada 9.430,97 milioi pezetako bilketa suposatzen zuen, Derrigorrezko Aseguruaren (2.985,30 milioi) eta Borondatezko Aseguruaren (6.445,67 milioi) artean. Automobilen Aseguruak sektoreko bilketa guztiaren %30,77a suposatzen zuen. Automobilen Asegurua beraz, sektoreko adar liderra bezala nabarmentzen hasi zen, eta 90. hamarkadaren lehen erdira arte bertan mantenduko zen.

22.3.- ASEGURUA XX. MENDEKO ESPAINIAN – SEKTORE ASEGURATZAILEAREN ANALISIA 1967tik AURRERA

Aurreko ataletan aseguruaren inguruko aipamen historikoak egin ostean, bere hastapenak eta 1966ra arteko bilakaera aztertu eta gero, atal honetan 1967tik aurrera sektore aseguratzailean gertaturiko gertaera aipagarrien analisia burutuko da.

Aurreko etapa Lan Istripuen Aseguruaren nazionalizazioarekin amaitu zen 1966an. Honenbestez, aseguru pribatuak eskaintzen zituzten erakundeek aseguru mota hau eskaintzeari utzi zioten. Hala ere, gertaera honen eragina primen bilketan ez zen 1967ra arte sumatu. Garai hartan, Lan Istripuen adarrak sektore guztiko diru sarreren %29,11 suposatzen zuen. Argi dago bere nazionalizazioak prima bilketari eragiteaz gain, erakundeen kudeaketa gastuei ere eragin ziela, bai barne zein kanpo kudeaketa gastuei. Kudeaketa gastuak 1966an bildutako primen %34,73 izatetik, 1967an %42,07 izatera pasatu ziren, hau da, kudeaketa gastuek %7,34ko hazkundera jasan zuten. Honela, sektorea defizit teknikoko egoeran egotera pasatu zen.

Hala ere, beste gertaera garrantzitsu bat eman zen momentu horretan, beste adar berri bat indarrez azalatu zelako, Automobilena. Adar honen prima bilketa Lan Istripuena baino handiagoa izatera pasako zen.

Honela, beste garai berri bat hasi zen, automobilen boom berriak eta aseguruaren derrigorrezkotasunak, sektoreak eraberritze aro azkar bat jasatea ahalbidetuko zuten, 70. hamarkadan eta 80. hamarkadaren hasieran ere mantenduko zena. Garai honetan, legedian, estrukturan eta teknologian aldaketa esanguratsuak gertatu ziren, eta Europar Komunitate Ekonomikora egokitzeko prozesua gauzatu zen ere. Honenbestez, garai honetan urte klabe bezala 1985a izango dugu, urte honetatik aurrera sektorean gertatu ziren aldaketak oso esanguratsuak izan zirelako eta oso azkar emango zirelako.

22.3.1.- 1967-1985 PERIODOA.

Periodo honen hasiera, sektorearen garapen eskasiagatik nabarmentzen da. Hala ere BPGan pisua irabazi zuen sektore aseguratzaileak, atzeraldi ekonomikoa beste sektore batzuek baino gutxiago jasaten duelako. Joera negatibo hau 1968an amaitu zen.

1969an bizi-aseguruen hazkunde handia eman zen, %19,87ko hazkunde tasarekin. Hazkunde honen arrazoi nagusietako bat 1966an onartu zen Errege Dekretuak ezarritako aldaketetan aurkitzen dugu, Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zergan, bizi-aseguruengatik ordaindutako primak kenkari moduan aplikatzea ahalbidetzen zuelako. Ondorioz, bizi-aseguruen kontratazioan hazkunde handia eman zen.

Nahiz eta 1976ra arte ez zen susperraldia heldu, 1971an sektoreak hazkunde handia izaten jarraitu zuen (% 15,75). Hazkundearen arrazoi nagusia kontratu berrien ekarpenarekin lortu zen. Izan ere sektorean prima bilketarik handiena lortu zuen adarrak, Automobilena, administrazioaren partetik kontrolaturik zeuden periodo guzti honetan zehar.

Datozen urteetan bizi-aseguruen kontratazioa handituz jarraitu zuen, 1966tik aurrera ezarritako pizgarri fiskalek eta promozio neurriek bultzatuta. Gainera, araudiaren aldaketak ere aseguru hauen garapenean lagundu zuen, alde batetik 1970eko Dekretuak Erreserba Teknikoen inbertsioa arautzen zuen, eta bestetik, 1971an Bizi-Aseguruei aplikatu ahal zitzaizkien interesen limite maximo eta minimoak zehaztu ziren.

1974an joera gorakorra mantendu zen sektorean, baina espektatiba negatiboekin petrolioaren eta lehengaien krisialdiek bultzatuta. Urte horretan Ministerioko Ordena baten bidez, Automobilan adarreko borondatezko eta derrigorrezko aseguruaren tarifak igotzea baimendu zen, 1965ean behin behineko tarifak ezarri ziren eta ordutik aldatu gabe mantentzen ziren. Honela, joera

inflazionista, eta konponketen balioetan eta ezbeharren frekuentzian izandako hazkundean oinarrituta, %15eko igoera eman zen sektorean, adar honetan zegoen defizit teknikoa gainditu zelarik.

1976an, ekonomiaren susperraldia hasi zen ELGAko herrialdeetan (Ekonomia Lankidetzeta eta Garapenerako Antolakundea), langabezia tasaren murrizketarekin, %5ean kokatuz. Espainiaren kasuan langabezia tasa %5,5ean kokatu zen. Aseguruari dagokionez, hazkundera ekonomia orokorrarena baino handiagoa izan zen urte honetan ere. Aipatzekoa da Automobilien Borondatezko Aseguruan zegoen defizit teknikoa kezkarria zela. Honela, egoera hau konpontzeko asmoarekin, Automobilien Erakunde Aseguratuzaileen Elkarte Nazionalak bultzatuta frankizia sistemak aplikatzen hasi ziren aseguru hauentzat.

1977a urte garrantzitsua izan zen, batik bat aldaketa politiko ugari ekarri zituelako trantsizioak. Gobernu berriaren erronketako bat ekonomiak jasaten zuen narriadura egoera konpontzea izan zen, honetarako, %25eko devaluazioaz gain, inflazioa zuzentzeko edo gelditzeko neurriak hartu ziren.

1978an, susperraldi ekonomiko moderatu bat eman zen, BPGaren %3ko hazkunderarekin. Hala ere sektoreak defizit teknikoa izaten jarraitu zuen. Kontrol neurriak ezarri aurreko pausu bezala, eta bermeak indartzeko asmoarekin, 478/1978 Errege Dekretua argitaratu zen, non Aseguru Konpainiei Kaudimen Marjina eratzeko exijitzen zitzaizkien, europar araudia oinarritzat hartuz.

1978ko espektatiba mesedegarriak, 1979aren hasieran ezerezean gelditu ziren. Datozen urteak baita geldialdi ekonomikoaz jarraitu zuten, hazkunde oso txikiekin. Aipatzekoa da 1980ko Aseguru Kontratuaren Legea argitaratu zela. Bertan aipatzen zen garai existitzen ziren kontratu guztiak bi urteko epean legeko zehaztapenetara moldatu behar zirela.

Sektore aseguratzailean adarren hazkundera modu desberdinean izaten jarraitu zuen. Aipatzekoak dira, bizitza adarrak hazkundera ona izaten jarraitu zuela (%18,1ekoa), eta Automobilena bereziki derrigorrezko aseguruetan hazi zen, aipaturiko dekretuaren aginduz estalduren egokitzapenak burutu zirelako.

1983an, ekonomia industrializatuen suspertzea eman zen berriz ere. Espainiar ekonomian BPGa %2,2 hazi zen bitartean, inflazioa %12,1 hazi zen.

Aseguruek %13,7ko hazkundera izan zuten termino nominaletan, hazkundera batez ere automobilen derrigorrezko aseguruan eman zelarik. Borondatezko aseguruari dagokionez beherakada eman zen, kalteen aseguratzeak murriztu zirelako. Bizitza adarrak ere beherakada bat jasan zuen termino errealean.

1984a urte garrantzitsua izan zen arauketaren aldetik, sektorearen berregituraketa bultzatu zuten bi fenomeno inportante gertatu zirelako: Aseguru Pribatuaren Antolamendurako Legearen argitalpena, eta Erakunde Aseguratzaileen Komisio Likidatzailearen sorrera. Aseguruei dagokienez, hazkundera garrantzitsua izan zuten ere, BPGaren gaintik haziz, batez ere bizitza eta automobilen (bai borondatezko zein derrigorrezko aseguruetan) adarren eraginez.

Ekonomikoki 1985a ez zen 1984a bezain oparoa izan. Urte honetan garrantzitsua izan zen automobilen derrigorrezko aseguruaren hazkundera, ibilgailu kopuruaren gehikuntzak bultzatuta. Bizitza adarrak ere hazkundera handia jasan zuen %36,6koa, kudeaketan eta sustapenean egindako hobekuntzez gain, aktibo finantzario batzuei aplikatzen zitzaizkien zerga berriengatik (14/1985 Erregimen Fiskalaren Legea).

Lege berri honen arabera, kapital higigarrietan izandako edozein irabaziri (interesak eta espezietan egindako ordainketak) atxikipenak aplikatzeko beharra adierazten zuen, eta inpliziturik zihoazen errendimenduak arautzen zituen. Lege honek finantza merkatuetan eragin handia izan zuen, irabazien gainean kontrol

handiago bat egotea suposatzen zuelako. Atxikipenak burutzeko betebeharraren salbuespen bakarra Altxorraren Ordaindukoak izan ziren. Legeak Asegurua alde batera uzten zuen, eta kasu askotan opakotasunerako aukera moduan aurkezten zen, erakunde aseguratzailleak ez zeudelako behartuta kontratuko Hartzailea, Aseguratua edo Onuraduna nortzuk ziren adieraztera.

Erregimen fiskal berria ezartzen zuen legedi honi, Gizarte Segurantzaren aldaketak burutzen zituen legearen onarpena gehitu zitzaion. Honela, beste lege honen bitartez, pentsioa jasotzeko kotizazio epe minimoa aldatu zen, eta baita oinarri erregulatzaillearen kalkulua ere. Aldaketa hauek, Gizarte Segurantzaren pentsioen osagarri moduan aritzeko bizi-aseguruen kontrataziorako sentzibilizazioa handitu zuten. Are gehiago, fenomeno honek garrantzia handiagoa hartu zuen administrazioko goi karguetatik pentsioak finantzatzeko zeuden arazoak adierazi zituztenean.

Azkenik, 1985ean onartu zen araudiak, hornidura teknikoaren estaldurarako inbertsio aukerak zabaltzen zituen. Horniduren estaldurarako aktiboen inbertsioak dibertsifikazio, likidezia, errentagarritasun eta kongruentzia bermatuz egin beharko zirela adierazten zuen.

22.3.2.- 1986tik AURRERAKO PERIODOA

Espania Europako Ekonomia Erkidegoan (beranduago Europar Batasuna deituko dena) sartzearekin batera etapa berri bat hasi zen. 1986ko urtarrilaren 1etik, Aseguru Pribatuen inguruko E.E.E.ko direktibak aplikatzen dira, Koaseguruen inguruko Direktibaren (30-5-78) eta Motordun Ibilgailuen Erantzukizun Zibilaren Direktibaren (30-12-83) salbuespenarekin. Era berean, Aseguru Pribatuen Antolamendurako Legea eta bere Araudia, Direktiba Komunitario hauetara

moldatuak izan ziren, sektorearentzako esparru juridiko oso desberdina eratu zelarik.

Aldaketa legalez gain, 1986a primetan emandako aurrekaririk gabeko hazkundeagatik nabarmendu zen, %70a baino hazkunde handiago batekin eta lehenengo aldiz bilioi bat pezetako kopurua gainditu zelarik. Hazkunde hau, batik bat Bizitza Adarretik zetorren, arestian aipatu bezala, 1985ean indarrean sartu baitzen zenbait aktibo finantzarioren fiskalitatearen inguruko legedia, aktiboekin lortutako errendimenduei %18ko atxikipena ezartzen ziena. Aipatzekoa da, aktibo batzuen kasuan, esaterako Altxorraren Ordaindukoak, legedi berriak ez zituen haien baldintzak aldatzen. Ondorioz, araudi fiskalaren aldaketak, eskaria fiskalitatean aldaketarik jasan ez zuten aktiboetara bideratzea bultzatu zuen, batez ere aseguratzeako formula desberdinetara. Honen adibide bat Bizitza Adarreko prima bakarreko modalitateak ditugu.

Aseguru Pribatuen prima bilketa periodo honetan ez zen bakarrik sektore aseguratzaileko faktoreen menpe egongo, batez ere sektoretik kanpoko faktoreek izan zuten eragina hazkunderan.

Bizitzakoaz bestelako adarrei dagokienean, aipagarria da Automobilan Adarrean gertatutako hazkundera. 1964-65 urteetan adar honetan hasitako berregituraketak jarraipena izan zuten Espainia Europako Ekonomia Erkidegoan sartzerakoan.

Automobilan aseguruak jasandako eboluzioaren adibide gisa, esan dezakegu, 1965eko 2,3 milioi ibilgailutatik, 1985eko 11,7 milioitara pasatu zela, eta 1993an 17,8 milioi ibilgailu aurki genitzakeela. Honek, azken urte honetan, 17,1 milioi poliza suposatu zituen, 6,2 milioi ezbehar deklaratu zirelarik ekitaldi horretan.

1987 urtean sektoreko hazkundera handia izaten jarraitu zuen, batez ere Bizitza eta Automobilan Adarrei esker. Bizitza adarrean prima bakarreko aseguruaren hazkundera jarraitzen du ardatza izaten. Aurretik aipatutako abantailez gain,

hemen ikusten da modelo aktuarialak merkatuko exigentzietara moldatzeko duen gaitasuna, hau da, kontsumitzaileek planteaturiko beharrei irtenbidea emateko duen malgutasuna agerikoa da. Honekin batera, 1985eko Aseguru Pribatuen Antolamendurako Araudian oinarrituz zenbait abantaila dira aipatzekoak. Alde batetik ordaindutako prima kapitalizatuta itzultzearen bidez errentagarritasun handi bat lortzea ahalbidetzen zuen, hornidura matematikoekin lortutako errentagarritasun errearen oso antzekoa zena eskuratuz. Bestalde, heriotzatik edo baliaezintasunetik eratorritako arriskuen estaldura ematea ahalbidetzen zuen. Gainera, erreskatatzeko mekanismoak barneratu ohi ziren aseguru hauetan, eta honela operazioak behar zuen likidezia lortzen zen.

1989ko amaierarako, exigentzia europarretara moldatzeko espainiar aseguru merkatuak aurrerapenak egin zituen. Europar merkatu bakarraren garapenerako “ezarpen askatasuna” eta “zerbitzu prestazio askea”-ren baldintzak bete behar zituen, eta honek konkurrentziaren hazkundera suposatuko zuten. Honekin batera, badaude ere beste gertaera esanguratsu batzuk, esaterako, 1575/1989 Errege Dekretuaren bidez Aseguruaren Kontentsazio Partzuergoan barneraturik zeuden zenbait erakundek, Bidaiarien Derrigorrezko Asegurua kasu, beren izaera monopolista galdu zuten. Handik gutxira Partzuergoak berak ere izaera monopolista galdu zuen.

1989an, negozio bolumenari dagokionez, aurreko urteetako goranzko joera eten zen, Bizitza negozioan emandako prima bilketaren galera esanguratsuagatik.

80. hamarkadaren hasieran Arrisku Anitzeko Aseguruak jaio ziren, hasiera baten etxeko arriskuei estaldura emateko sortu ziren, baina gero bere aplikazio esparrua eremu desberdinetara zabaldu zuten: auzokideen komunitateetara, saltokietara, enpresa txiki eta ertainetara, etab. Aseguru hauek 1989an hazkunde itzela izan zuten, primak %23,6 igo zirelarik, aurreko urteetako goranzko ibilbidea mantenduz.

1990. urtean, Bizitzakoaz Bestelako Adarren artean, garrantzitsuena Automobilen Adarra dugu beste behin. Ibilgailu kopuruaren eta tarifen hazkundearengatik lortu zuen negozio bolumena haztea, batez ere erantzukizun zibileko primengatik. Arrisku anitzeko aseguruak osatzen zuten Hainbat Kalteren Adarra, bizitzakoaz bestelako adarren artean bigarrena izatera iritsi zen 1990ean.

Bizi-aseguruetan, prima bakarreko aseguru batzuen debekua eman zen Administrazioaren partetik. Izan ere, erakunde aseguratzailleek momentu honetatik aurrera debekatu zeukaten, biziraupen kasurako prestazio bat, heriotza zein baliaezintasun kasuetarako beste batekin, eta kapitalizazio operazioekin konbinatzen zituzten urte bete baino epe laburragoko aseguru operazioak egitea, eta kasu batzuetan urte bete baino epe luzeagokoak ere. Gertaera honek, primen bilketan murrizketa garrantzitsu bat suposatu zuen.

80. hamarkadako bigarren erdialdea, Espainia Europar Erkidegoan integratzeagatik nabarmentzen da batik bat (1986an). Europar Erkidegoan sartzeak legedi aldaketak ekarri zituen sektorera. Aipatu bezala, nahiz eta apur bat berandu heldu, 1984ko Antolamendurako Legeak sektorearen berregituraketarako oinarriak ezarri zituen. Ez dugu ahaztu behar europar direktibek eragin garrantzitsua izango dutela bizitza, automobilaren, etab. adarretan. Era berean, ez dugu ahaztu behar Asegururen Konpentsazio Partzuergoa bezalako erakunde batek Arrisku Katastrofikoaren kudeaketan zuen izaera monopolista alde batera utzi behar izan zuela⁷.

⁷ 1986ra arte, arrisku katastrofikoaren kalte-ordainketak jasotzeko, lehendabizi ezbeharra gertatu zen eremua, zonalde katastrofiko bezala deklaratu izan behar zen. Urte honetatik aurrera, sistema automatiko batera pasa zen, eta kalte-ordainketa jasotzeko polizak, kalteak eta gertaerak kontratuko klausuletan azaltzen ziren konprobatzearekin nahikoa zen. Funtsezko aldaketa bat izan zen, Partzuergoaren prozedurak "homogeneizatzeko" gain, prozesuan despolitizazioa, gardentasuna eta bizkortasun handiagoak emango ziren kalteen ordainketetarako. Aldaketa prozesua 1990. urtean burutu zen bere Estatutu Legala onartu zenean (21/1990 Legean), non espainiar zuzenbidea europar 88/357/CEE Direktibara moldatu zen, bizitzaz bestelako aseguruetan zerbitzu askatasuna eta aseguru pribatuen legediaren

Amaitzeko, aipatu beharra dago, azken 20 urteetako merkatu aseguratzailearen garapena ulertzeko, azterketa sakonago bat egin behar dela, sektoreko egungo egoerak eta etorkizunekoak horrela eskatzen dutelako. Analisi honek, bere zabaltasunagatik, trataera berezi bat behar du, eta beraz aurreragoko beste irakasgai batzuetan ikusiko da.

eguneratzea suposatzen zituena. Arau honek bi funtsezko aldaketa suposatu zituen Partzuergoarentzat: 1° Ekonomia eta Ogasun Ministerioko Erakunde Autonomo izatetik, estatuko sozietate izatera pasatu zen (gaur egun erakunde enpresarial publikoa da) Ministeriora atxikita egongo dena Aseguruaren eta Pentsio Fondoen Zuzendaritza Orokorren bitartez; eta 2° Espainian, aparteko arriskuen estaldurarako monopolio legala galdu zuen, "eskubidea behintzat".

